

Politika

SAVAŞSIZ SÖMÜRÜSÜZ BİR DÜNYA İÇİN

22 Mart 2022

Yıl: 8

Sayı: 73

MUSTAFA SUPHİ VAKFI MERKEZ YAYIN ORGANI

15 Günlük Gazete Bağış Karşılığı: Maliyeti 5 TL

Yurtdışı: 5 EUR/USD

Newroz 2022: Birleşik ve Örgütlü Halklar Yenilmez!

Milyonların ayağa kalktığı bir Newroz yaşadık. Tüm baskı ve zulümlerin, sansür ve yasaklamaların ne kadar beyhude bir çaba olduğuna bizzat şahit olduk. Bitti, bitecek, köklerini kazıdık derken yanıtlarını aldılar. Tüm alanlarda gençlerin ve kadınların oranı çok yüksekti. Belediyelere kayyum atamak, halkların vekillerinin dokunulmazlıklarını kaldırmak, siyasal temsilci, yönetici ve önderlerini tutsak ederek hiçbir sorunu çözemeyeceklerini gördüler. Artık parti yasaklama girişimleriyle de sonuç alamayacaklarını anlamış olmaları gerekir.

Ülke bir demokrasi şölenine ve özgürlük çağrısına şahit oldu. Barış, demokrasi, emek, bağımsızlık, özgürlük ve sosyalizmden yana olan tüm siyasi güçler omuz omuza alanlarda bir gerçeği ifade ettiler: Özgürlük, Barış ve Demokrasi nefes kadar gerekli. Bu topraklardaki sınıfsal ve ulusal sorunlar çözüm için olgunlaşma noktasına gelmiştir. Ortak paydaları sömürü ve ezilmişliğin muhatabı olan kitleler sorunlarının çözümünü ele almışlardır. Hiçbir güç bu iradeyi kıramayacaktır.

Kürt özgürlük mücadelesinin bugünlere ulaşma konusunda oynadığı belirleyici rol yadsınamaz. 12 Eylül faşizmi sınıf güçlerini silindir gibi ezdiğinde, yetmezmiş gibi dünya sosyalist sistemi dağıldığında sosyalizm güçlerinin yaşadığı dağılmanın aşılmasında mücadeleyi tekrar yükseltmenin belirleyici ve birleştirici faktörü olmuştur. Dolayısıyla, bundan sonrası için de rota belirlenmiştir. Birleşik mücadele belirleyici ve sonuç alıcı olacaktır.

2022 Newroz'u seçim entrikaları yapan egemen sınıf güçlerine, ama aynı zamanda sınıf savaşımını hafife alan, seçim ittifakları tartışmalarına odaklanan sınıftan ve kitlelerden kopuk "sol" gruplar için de bir mesaj olmuştur. Sınıf savaşımı bir bilgisayar oyunu değildir. Bu toprakların sınıfsal ve ulusal, tüm toplumsal sorunlarının çözümünün stratejik niteliği artık kesinlikle belli olmuştur.

Newroz, Kürtlerin olduğu kadar Türklerin, Kırgızistan'dan Balkanlara kadar tüm bölge halklarının bayramıdır. İşçi sınıfı 1 Mayıs'ı nasıl ki Bahar Bayramı'ndan Birlik-Mücadele-Dayanışma Günü'ne dönüştürmüştü, Kürtler de Newroz'u Bahar Bayramı'ndan Birlik-Mücadele-Dayanışma Günü'ne yükseltmişlerdir. Kışın karanlığına karşı baharın müjdecisi, zalimlere karşı mazlumların isyan, diriliş ve kardeşliğinin sembolü Newroz, anlamına uygun bir nitelik ve nicelikle dostu umut, düşmana korku salmıştır. ■

Politika

Ukrayna Gündemi ve Dünya İçin Yeni Bir Yol Ayrımı:

“Ya Barbarlık, Ya Sosyalizm!”

□ **Kemal ATAKAN**

Bu yazımızda Ukrayna’da yaklaşık bir aydır süren çatışma ortamının detaylarına girmeyeceğiz. Bu konuda gazetemizin geçen sayısında **Son Dakika** yazısı olarak ve bu sayımızda birden fazla yazı ile gelişmelere ışık tutmaya çalışıyoruz.

Bizim değinmek istediğimiz konu, bu gelişmenin a) Uluslararası alanda b) Rusya Federasyonu açısından nasıl sonuçları olduğuna ve olabileceğine dair ön görülerdir. Bir anlamda sesli düşüneceğiz.

Dünya

Uluslararası alana baktığımızda yapılmaması gereken ilk tespit, sözde “Yeni Dünya Düzeni” ve “Küreselleşme” süreçlerinin önce tıkandığı ve şimdi parçalandığıdır. “Tek Kutuplu Dünya” yaşama geçirilememiş ve Emperyalizm yaşamını sürdürmek için tekrar çok kutuplu ve kendi içinde savaşacak bir düzene geçmiştir. Sovyetler Birliği’nde gerçekleşen karşıdevrim sonrasında oluşturulmaya çalışılan “tek kutuplu yeni dünya düzeni” iflas etmiştir. Bir anlamda I. Dünya Savaşı öncesi ve sürecindeki duruma dönmüştür. Dünya emperyalizm eliyle barbarlık dönemine dümen kırmıştır. Öyle bir barbarlık ki, dünyanın her köşesinde savaş ocakları yakılmakta, insanlar, kentler, doğa barbara yok edilmektedir. Ukrayna’daki gelişmeler gerekçe gösterilerek Rusya’ya karşı uygulanan siyasi, askeri ve ekonomik yaptırımlar, uzlaşmaz çelişkileri olan iki sistemin karşı karşıya olduğu dönemde Sovyetler Birliği’ne karşı uygulanan yaptırımlardan daha aşırıdır. Dünya bir nükleer savaş tehlikesinin eşğine hiçbir zaman olmadığı kadar yaklaşmıştır. Rusya, nükleer silahları kırmızı alarm düzeyine yükseltmiş durumdadır. NATO devletlerinin buna karşı aynı önlemi almamış olmaları mümkün değildir.

Dünya’nın bu kötüye gidişi nasıl çözümlenir? Hepimiz bu soruya yanıt vermeye çalışmalıyız. Bize göre emperyalist güçleri kendi kazdıkları kuyuya düşürmemiz gerekir. Yaktıkları tüm savaş ocakla-

rında yanmalıları. Bölge bölge, ülke ülke, nerede savaş, yıkım, açlık, yoksulluk yaratmışlarsa, yine o ülke ve bölgelerde onları yenmek ve gömmek gerekiyor. **Rosa Lüksemburg**’un anlamlı ve ünlü **“Ya Barbarlık, Ya Sosyalizm!”** belgisi tüm derinliğiyle bugün dünyamız için her zamankinden daha günceldir. Emperyalist burjuvazi kime ve neye saldırıyorsa karşısında o halk katmanlarının birleşik mücadelesini bulmak zorundadır. İşçi sınıfı, sanayii proletaryası günümüzde de öncü bir konuma sahip, fakat klasik sanayii proletaryası ile modern bilişim emekçilerinin bağlaşıklığı günümüzde belirleyici önem taşıyor. Yetmiyor, Kapitalist sömürü ve talan düzeninin zarar verdiği tüm toplumsal kesim ve katmanlar bu barbarlara karşı birleşiyorlar.

Dünya’nın sömürülen ve ezilen halkları savaşı ve sömürsüz bir dünya şiarı ile süreç içinde uluslararası alanda yayılacak, ilk aşamada bölgelerde başlayacak bir demokratikleşme sürecine yönelebilir. Hiçbir tarafın kazanımı olmadığı nükleer bir savaş tehlikesinin tek alternatifi budur.

Rusya

Rusya’nın durumunu değerlendirecek olursak, Rusya’nın bir yol ayrımında olduğunu tespit ediyoruz. Bir yandan Sovyetler sosyalizminin yiye yiye tüketemedikleri tüm kazanımları sayesinde Ukrayna’nın savaş makinesi NATO tarafından ilhak edilmesine karşı yürüttükleri askeri operasyon. ABD ve AB emperyalistlerine karşı kafa tutma eğilimi. Diğer yandan, ülkenin 30 yılda getirildiği kapitalizmin yağması altındaki acınası durum. Petrol ve doğal gaz kaynakları ile diğer yeraltı madenleri haricinde her konuda emperyalist-kapitalist pazara tam bir teslimiyet. Uzay, havacılık, demir-çelik, otomotiv, bilişim, tekstil, gıda ve daha bilumum sektörde tam bir çöküş. Geliştirdikleri tek sanayii dalı askeri sanayii. Tam bir dışa bağımlılık. Sovyetler Birliği’nin tüm kazanımlarının yok edilmiş olması. Başlı başına biri diğeri ile çelişen bir durum.

Bu koşullarda Rusya yönetimi Ukray-

na’ya neden askeri operasyon yaptıklarını doğru irdelemek durumundadırlar. Eğer konu ABD ve AB emperyalizminin Rusya’yı hedef alan kuşatma girişimi ise bunun nedeni nedir? Sadece kapitalistler arası bir çıkar çatışması mıdır? Öyleyse Rusya’nın uzlaşması zor değildir. Bu çelişkiler kendi aralarında çatışmalar da dahil farklı yöntemlerle çözülecek çelişkilerdir. Bu durumda Ukrayna için bu denli “fedakârlıklar” ortaya koymak, nükleer silahları kırmızı alarm konumuna getirmek gerekli değildir. Ancak biliniyor ki, ABD ve AB, NATO eliyle Yugoslavya’yı nasıl parçaladı ve Balkan halkları bunun ağır bedelini ödediyse, aynı strateji Rusya için de hazırlanmış durumda.

ABD’nin aslen Ukrayna kökenli, Polonya göçmeni eski Ulusal Güvenlik Danışmanı Zbigniew Brzezinskiy ölmeden önce bir ABD Üniversitesinde verdiği konferansta mealen *“Rusya Leningrad (St. Petersburg), Moskova ve Sverdlovsk (Ekaterinburg) başkentli üç ayrı devlete bölünmeden ve özerk cumhuriyetler bağimsız küçük devletler olarak ayrılma-dan kontrol altına alınamaz ve yeni dünya düzenine entegre edilemez”* demişti. ABD’nin bir taraftan ekonomik ve politik olarak AB eliyle, diğer taraftan askeri olarak NATO vasıtasıyla 30 yıldır uyguladığı doğruya genişleme politikası bu gerçeğe dayanmaktadır. Almanya, Hitler faşizmi ile elde edemediği amaçları günümüzde sözde AB politikaları vasıtasıyla uygulamaktadır. II. Dünya Savaşı’ndaki yenilginin intikamı alınmak istenmektedir. Ukrayna, Rusya öncesi son duraktır.

Rusya Federasyonu Komünist Partisi Genel Sekreteri Gennadi Zyugyanov bundan iki yıl önce *“Rusya’da tekrar sosyalist toplum düzenine geçilmesi devlet yönetiminin alacağı karar ve açıklamasına bağlıdır”* görüşünü ortaya koymuştu. Çünkü, devlet organlarının ve devlet kontrolündeki temel sanayii sektörleri ile ekonominin, hukukun, eğitimin, kültürün yönetimi Sovyetler Birliği döneminden kalma eski komünist aparat kadrolarının elindedir. Bu kadrolar ABD ve AB emperyalistleri

ile aralarındaki asıl sorunun toplumsal düzen sorunu olduğunu anlamayacak kadar a-politik değillerse ve dolayısıyla ABD ve AB ile uzlaşmayacaklarsa gereken tavrı koymanın yol ayrımına gelmiş durumdadırlar. Değilse bu kadar karşıtlık ve çatışma, hatta savaş neden gerekli olsun? Günümüz Rusya devlet yönetimi ABD ve AB’nin bu yayılmacı politikalarına karşı ise toplumsal olarak bir farklılık yaratmak ve bu çelişkileri tekrar uzlaşmaz sınıfsal çelişkiler durumuna yükseltmek zorundadır. Bunun adı ilk aşamada muhakkak Sosyalizm olmak zorunda değildir. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin sınırlandırıldığı, kilit sektörlerde toplumsal mülkiyetin egemen olduğu, sosyal adaletin tekrar tesis edildiği Demokratik Halk Cumhuriyetleri Birliği böylesi bir sürecin başlangıcı olabilir.

Değilse önlerinde tek bir seçenek kalacaktır. Bu seçenek de Rus milliyetçiliği temelinde dünyadaki diğer kapitalist emperyalist merkezler ile dünyayı paylaşma ve hegemonya savaşı yürütmek. Bu düzeni tesis etmek aşırı baskıcı bir diktatörlüğü gerektirecektir. Ancak, Rusya gibi sınıf çelişkilerinin keskin olduğu, farklı milliyetlerin, din ve mezheplerin oluşturduğu bir devlette bu yönelimin er ya da geç çöküşle sonuçlanacağını ve sömürü düzeninin yıkılacağını görmek için falcı olmak gerekmemektedir.

RFKP Genel Sekreteri Zyugyanov’un görüşü politik olarak reformist, hatta çok safça, masum ve iyiniyetli değerlendirilebilir. O zaman da sınıf savaşımının yükseltilmesi ve kapitalist düzene son verilmesi için sonuna kadar mücadele her zamanki gibi Rusya Federasyonu işçi sınıfı ve halkları için tek seçenektir.

Bu açıdan bakıldığında Ukrayna savaşının da hiçbir anlamı kalmayacaktır. Biz de böyle bir savaşın ve benzer savaşların tarafı olmayacağız. Onlar yesinler birbirlerini, bizler özgürlük ve sosyalizme yürüyeceğiz.

Onun için Rusya ve tüm dünya için **“Ya Barbarlık, Ya Sosyalizm!”** diyoruz.■

Ukrayna Üzerine Zorunlu Bir Açıklama: Saldırı mı Savunma mı?

Ukrayna ile ilgili gelişmeler konusunda görüşlerimizi Rusya Federasyonu Vladimir Putin'in ilk açıklamayı yaptığı gece kaleme almış ve görüşlerimizi belirtmiştik. (Bkz. Politika Gazetesi Sayı 72) O gece açıklama Donetsk ve Lugansk Halk Cumhuriyetleri'nin Rusya Federasyonu tarafından resmen tanınması ile ilgiliydi. Bir gece sonra sabaha karşı Rusya'nın askeri operasyonu başladı. Bu operasyon kararını da Putin sabaha karşı bizzat duyurdu.

Biz değerlendirmelerimizde Donetsk ve Lugansk Halk Cumhuriyetlerinin tanınmasının doğru bir adım olduğu görüşümüzü paylaştık. Değerlendirmemizi yaptığımızda henüz askeri operasyon kararı açıklaması yapılmamıştı. Operasyon ile ilgili ise Rusya Federasyonu'nun NATO'nun genişleme stratejisine karşı önlem alması geç kalmış bir hareket olduğu görüşüne katılıyoruz.

Türkiye ile ilgili iç politik meselelerde demokratik süreçler ile ilgili asgari müsterekler temelinde kısmi ortak görüşlerde olduğumuz kimi devrimci, demokrat ve liberal sol tüzel ve özel kişilerle farklı düşündüğümüz önemli yanlar olduğunu belirtmeliyiz. Rusya'nın askeri operasyonunu "Ukrayna'yı işgal veya saldırı" olarak, Donetsk ve Lugansk Halk Cumhuriyetlerini "ayırılıkçı Rus güçleri" olarak, Kırım'ın halk oylaması sonucu Rusya Federasyonu'na katılmasını "Kırım'ın ilhakı ve işgali" olarak kesinlikle değerlendirmiyoruz.

NATO'nun sınırlarının 1990'dan itibaren Doğu ve Güneydoğu Avrupa'ya genişletme politikalarını yanlış buluyorsak, savaş örgütü NATO'nun Ukrayna'yı ilhak etmesine karşı çıkmamız politik olarak en doğru tavidir. "Turuncu devrim" sürecini ve faşist bir darbe yaşamış Ukrayna'nın NATO stratejisine karşı savunulması ve Rusya'nın savunma amaçlı bir askeri operasyon başlatması sınıfsal anlamda uluslararası politik duruş belirlenmesinde yanlış olarak değerlendirilemez. Asıl yanlış askeri operasyona karşı çıkarak NATO'nun Ukrayna'yı ilhak etmesini destekler duruma düşmektir.

Avrupa Birliği, başta Almanya olmak üzere Hitler faşizminin Sovyet Kızıl Ordusu tarafından yenilerek yaşadığı kaybı günümüzde politik ve ekonomik yöntemlerle geri almaya başladı. Polonya başta

olmak üzere Varşova Anlaşması Örgütü üyesi devletlerin AB'ye üye olarak alınmaları ve NATO üyesi yapılmaları bu anlama gelmektedir. 26 milyon Sovyet yurttaşının kanlarıyla elde edilen demokratik kazanımların günümüzde farklı yöntemlerle geri alınması kabul edilemez. Ukrayna meselesi bu süreçte bardağı taşıran son damla olmuştur. Bu gerçeği görmeden Rusya'nın askeri savunma operasyonunu "saldırı" veya "işgal" olarak değerlendirmek uluslararası politika açısından sınıfsal ve devrimci bir duruş olamaz.

Rusya Federasyonu'nun kapitalist bir devlet olduğu tartışılmaz gerçektir. Kapitalist devletler arasında çelişkiler tarihi olarak sınıf savaşımı süreçlerinin farklı aşamalarında komünistler tarafından değerlendirilmiştir. Marksist-Leninist öğretisi ve deneyimler bu olguyu da kapsar. Bugün yine böyle bir durum ile karşı karşıyayız. Rusya Federasyonu kapitalist niteliğine karşın uluslararası politik arenada nesnel olarak anti-emperyalist bir rol oynamaktadır. Daha önce de kimi değerlendirmelerimizde dikkate aldığımız bu gerçeği bugün de objektif olarak saptamamız gerekmektedir. Kapitalist devletler arasındaki çatışmalarda aktif tarafsızlık politikası izlenmesi verili durumlarda somut duruş belirleme gerekliliği ile çelişmez.

Ukrayna'da yıllardır süren bir savaş söz konusudur. Atılan adım bu savaşa son verme amaçlıdır. Putin, askeri operasyonu ilan ettiği açıklamasında Ukrayna'yı Nazizm'den arındırma hedefini duyurmuştur. Bu söylem anti-faşist bir söylemdir. Rusya Federasyonu Komünist Partisi ve yasaklanan Ukrayna Komünist Partisi'nin Rusya'nın askeri operasyonlarını selamlaması politik anlamda dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde "ne Amerika ne Rusya" gibi söylemler liberal söylemlerdir. NATO'nun Ukrayna'yı ilhak etmesini hiçbir zaman savunmayacağız ve bu duruşu "ama" ile başlayan cümleler ile sulandırmayacağız. Asıl mesele NATO, ABD ve AB'nin emperyalist saldırı, işgal ve ilhak stratejilerine karşı alınacak tavidir.

Gelişmeleri hep birlikte izleyerek değerlendirmelerimizi sürdüreceğiz.

Politika Yayın Kolektifi

**Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin
23 Şubat 2022 Tarihli Açıklaması**

Ukrayna Krizi Üzerine

Ukrayna Krizi'nin temel sebebi 1990'dan sonra başta ABD, batılı emperyalist devletlerin NATO'nun sınırlarını Doğu Avrupa'ya genişletmeleridir. Eski Demokratik Alman Cumhuriyeti topraklarının NATO'ya dahil edilmesi, eski SSCB Cumhuriyetleri Estonya, Letonya ve Litvanya'nın ve eski Varşova Anlaşması Devletleri üyelerinin NATO'ya alınmaları yanlıştır. NATO, şimdi de Ukrayna başta olmak üzere Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'ı önümüzdeki süreçte NATO'ya dahil etmenin planlarını uygulamaktadır. Ukrayna'nın NATO'ya dahil edilmesi ise sıcak gündemleridir.

Diğer bir neden, ABD'nin "Turuncu Devrim" saldırısı ile başlayan Ukrayna müdahalesi ve 2014'te ABD ve AB destekli faşist Maydan çeteleri tarafından gerçekleştirilen darbedir. Bunun akabinde de Donbas Bölgesi'nde Donetsk ve Lugansk direnişi sonucunda ilan edilen Halk Cumhuriyetlerine yönelik NATO destekli Ukrayna ordusunun saldırıları gelişmeleri günümüze taşımıştır.

Rusya Federasyonu'nun NATO'nun genişleme stratejisine karşı önlem alması geç kalmış bir harekettir. Ancak, Rusya artık kapitalist bir devlettir. SSCB'nin siyasi devamcısı değildir. Bu açıdan ele alındığında, Rusya ile ABD, AB ve onların savaş örgütü NATO arasında oluşan bu durumu değerlendirirken aynı siyasi kampa dahil devletler arasındaki bir çatışma olarak değerlendirmek gerekiyor. Bunu yaparken ABD, AB ve NATO'nun dünya barışını tehlikeye sokan NATO'nun sınırlarının genişletilmesi ve Rusya Federasyonu ile Çin Halk Cumhuriyeti'ni kuşatma stratejilerine karşı duruş geliştirilmelidir.

Rusya Devlet Başkanı Putin'in halka seslendiği konuşmasında Rus milliyetçiliğine dayanan, Sovyetler Birliği'nin ulusal sorunu çözen politikalarını eleştiren ve Lenin ile Stalin'e dil uzatan açıklamaları Putin'in ve Rusya Federasyonu devletinin resmi duruşunu sergilemekle birlikte tam anlamıyla bir talihsizliktir. Unutulmamalıdır ki Rusya Federasyonu, 31 yıldır Sovyetler Birliği'nin kültürel, askersel, coğrafi ve sanayi mirası sayesinde varlığını sürdürmekte ve bugünkü varlığını şanlı Ekim Devrimi ile Kızıl Ordu'nun Alman faşizmine karşı zaferine borçludur. Bugün de kardeş Rusya Federasyonu Komünist Partisi RPKP ile Donetsk ve Lugansk komünistleri tarihlerinin sorumluluğuna uygun davranarak hareket etmektedirler. Lugansk ve Donetsk Halk Cumhuriyetlerinin Rusya Federasyonu tanınma önergesini Duma'ya taşıyan RPKP'dir. Bunun bir anlamı vardır.

Türkiye Cumhuriyeti bu çatışmada tarafsız kalmalıdır. NATO üyesi olmasına rağmen tüm forumlarda NATO'nun sınırlarının genişletilmesine, Rusya ve Çin'in kuşatılmasına karşı olmalıdır. Donetsk ve Lugansk halklarının, Kırım dahil kendi kaderlerini tayin hakkına saygı göstermeli ve Kırım konusunda kafatasçı yaklaşımlarını bir kenara bırakmalıdır. Kraldan fazla kralcı olmak Türkiye'ye yarar sağlamayacaktır. Türkiye'nin Ukrayna'ya silah ve teçhizat satışı derhal durdurulmalıdır.

Rusya Federasyonu da Donetsk ve Lugansk'ta ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahip çıktığı gibi Kürt ve Filistin Arap uluslarının kendi kaderlerini tayin etme hakkına da saygı göstermeli, fiilen desteklemelidir.

Dünya barışını korumak ve savaş politikalarına karşı çıkmak kapitalizm ve emperyalizme karşı önce kendi ülkemizde olmak üzere, Ortadoğu'da ve uluslararası alanda barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesini güçlendirmek ile mümkündür.

**Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
23 Şubat 2022**

(www.tkp-online.org sayfasından alınmıştır.)

Gazeteci Okay DEPREM ile Röportaj

Ukrayna Sorunun Tarihsel Arka Planı ve Gerçekler

Politika Haber: Siz uzun zamandır Ukrayna’da, Dombas’tasınız ve son süreci de bu açıdan daha yakından takip etme imkanınız oldu. Bugün açısından Türkiye’de de sorun birçok yönüyle tartışılıyor. NATO’nun yayılmacılığı, Rusya’nın hamlesi, bağımsızlık ilan eden bölgelerin durumu, Ukrayna dışından yabancı savaşçıların getirilmesi ve tabii sivilillerin yaşadıkları felaketler... Konuya giriş için geriye dönüp olayların nasıl başladığına bakmak en doğrusu. NATO’nun yayılmacılığı sorunu uzun zamandır var. Rusya bu yayılmacılığa neden Ukrayna’da cevap vermeyi tercih etti?

Okay Deprem: Öncelikle Türkiye kamuoyu –solundan sağına bütün yelpazesi– Ukrayna’yı çok geç keşfetti. En başta bunu söylemem gerekir. Sorunun tarihsel arka planı oldukça derin ve güçlü. Ukrayna, Putin’in tabirini kullanacak olursam, tarihsel Rusya’nın kalbi. Hem 17. Yy’dan itibaren Rus çarlığının Avrupa topraklarındaki en önemli bölgesi. Ardından Sovyetler Birliğinin 15 cumhuriyetinden birisi. Sovyetlerin dağılmasından sonra ise nüfus, büyüklük (Kazakistan’dan sonra), ekonomi potansiyel, yaşam gücü, kültürel sosyal hayat gibi ölçütlerle en önemli ülkesi. Çarlık döneminden beri de jeostratejik açıdan da en önemli ülke. Bildiğimiz gibi Rusya Federasyonu’nun “sıcak denizler”e kıyısı yok. Bu sıcak denizlere en yakın bölge yine Ukrayna. Azak Denizi ve Karadeniz, Marmara üzerinden Ege’ye Akdeniz’e giden yolun başı. Bir diğer taraftan Rus çarlığı ve bugünkü Rusya açısından, “Rusça konuşan dünya” ve “tarihsel büyük Rusya” açısından işin demografik, sosyo etnik ve etnodilsel temelde de hayati bir konumu söz konusu Ukrayna’nın. O da şu ki, Rusya dışında etnik Rusların ve Rusça konuşanların en yoğun yaşadığı ülke Ukrayna. Bu faktör de bugün gelinen durumun taşlarını ören sosyolojik etmenlerin bir başkası. Yine Rus dünyasının –devletin adından, rejimin niteliğinden bağımsız olarak– kültürel gelişimin merkezinde Ukrayna var. Bunları bir yere not etmekte fayda var.

Politika Haber: Peki NATO açısından önemi nedir Ukrayna’nın?

Okay Deprem: Ukrayna’nın tarihsel olarak özellikle batı bölgeleri yoğun olarak Katolik nüfusun yaşadığı ve etnik olarak da komşu ülkelerle karışmış harmanlanmış bir etnik kimliğe sahip. Yani Ukraynalı kimliğinin baskınlığı belli nispette güney ve orta bölgelerinde, ancak daha çok da az olarak asıl olarak batı bölgelerinde var. Batı eyaletleri, Lutsk, Çernobil, Vinnitsa, İvanofrankovsk, Lvov vs.; bunlar 2. Dünya Savaşı konjonktüründe Ukrayna’ya katılmış bölgeler. Kırım dâhil ülkenin güney kısmı Rus etnik nüfusunun en yoğun yaşadığı, sosyokültürel açıdan en belirgin, baskın olduğu bölgelerdir. 2014 öncesinde Kırım’daki etnik Rusların nüfusa oranı yüzde 65-70 civa-

Ukrayna’nın NATO tarafından Rusya’ya karşı bir sıçrama ve saldırı tahtası olarak geliştirilmesine karşı Rusya’nın başlattığı Özel Operasyon konusunda arkadaşımız **Cemil Aksu**, Ukrayna ve Rusya konusunda son dönemlerde sıkça görüşlerine baş vurulan ve isabetli tespitler yapan akademisyen yazar **Okay Deprem** ile görüştü.

ıydı. Herkes Rusça konuşuyordu. 1954 yılına kadar SB bünyesinde Kırım’ın Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti’ne bağlı olduğunu not etmek gerekir. Donbass da keza 1917 öncesinde, yani Ekim İhtilali’nden önce hemen yanı başındaki Rus eyaletine bağlı bir bölge idi. Bu açıdan da Donbass da bildiğimiz Ukrayna’nın içinde değildi.

Dolayısıyla bu tarihsel arka plandan hareketle bakıldığında birbiriyle hiç alakası olmayan, dinsel, mezhepsel, politik, tarihsel, etno-kültürel ve etno-dilsel bakımlardan farklı bir Ukrayna tablosu ortaya çıkıyor. Batı Avrupa ve sonra da ABD bu durumu çok iyi bildiği için bunu Rusya’nın en zayıf noktası olarak gördü. Batının da ister politik olarak ister askeri stratejik açıdan Rusya’ya karşı kullanacağı yer Ukrayna idi. Dolayısıyla 2. Dünya savaşıdan itibaren Hitler Almanyası bunu yaptı. Ondan önce de, 1917 Ekim Devrimi sonrasında İç Savaşın en sert cereyan ettiği yerlerin başında geliyordu Ukrayna. Aynı zamanda anti-komünist hareketin merkezi Ukrayna idi. Bu da tesadüf değildi. Nazi Almanlarının tüm Sovyet topraklarında taşeron olarak kullandığı en kitlesel örgüt yine Ukrayna merkezli “Ukrayna Kurtuluş Ordusu”ydü. Yani “Galiçya Taburu” adı verilen ve doğrudan WehrMacht’a bağlı çalışan askeri birlik buradan doğdu. Bu 3. Reich’in Alman ordularının bölgedeki öncü güçlerinden birisini teşkil ediyordu. O dönem Ukrayna’daki Yahudi ve komünist katliamlarını büyük ölçüde bu örgüt gerçekleştirdi. Dolayısıyla ta o zamanlarda anti-komünizm ile anti-Rusçuluğu birleştirerek üretilen bir faşist hareket yaratıldı ve geliştirildi.

Bu potansiyel durum, Sovyetlerin dağılma yıllarında da gün yüzüne çıktı. SSCB’nin dağılıp dağılmaması ile ilgili 1991’de yapılan referandumda en fazla ayrılık yanlısı oy Ukrayna’dan çıkmıştı. Yüzde 30’a yakın oranda. Sovyet döneminin sonlarından itibaren Ukrayna’dan göç edenlerin büyük bir kısmının ABD’ye ve Kanada’ya yerleştiğini görüyoruz. Buralarda ciddi bir Ukrayna diasporası oluştuğunu biliyoruz. Bu diaspora; aşırı sağcı ve faşizan gruplarla eski neo-nazi uzantılarının

çekirdeği oluşturduğu Ukrayna milliyetçiliğinin merkezini oluşturdu. Ve yeni Ukrayna’nın ekonomik, finansal, sosyal ve kültürel dönüşümü, Batı dünyası ile bağları esas olarak bunlar üzerinden kuruldu. Daha o dönemde, çiçeği burnunda Ukrayna’nın ilk yıllarında NATO ile temasların da başladığını söyleyebiliriz. Batı Avrupa ile iktisadi entegrasyonu sonrasında NATO’ya alınması şeklinde uzun erimli bir plan ortaya konuldu. Nihayetinde NATO’nun Rusya’ya karşı büyük savaşında Ukrayna’yı en ileri sancak olarak kullanmak istemesi söz konusuydu. Bu açıdan Hitler Almanyası’nın gelişim planı ile çok fazla benzerliği var. Zaten Doğu Avrupa’da NATO’ya üye yapılmayan bir tek Belarus ve Ukrayna kalmıştı.

Dolayısıyla Ukrayna’daki askeri tahkimatın artırılarak en nihayetinde – Donbass ve silesi olsun olmasın - Rusya’yı savaşın içine çekip, aktif savaşa zorlamak suretiyle Ukrayna sahasında NATO ile dolaylı bir savaş sokmak planından bahsedebiliriz ki, şu anda olan da bu. Bu bölgesel savaş, Batı’nın da istediği büyük bir savaşa evrilecek, nihayetinde de Rusya’yı yok etmek, ortadan kaldırmak nihai hedefiyle birleşecekti.

Politika Haber: Ukrayna’nın etnik olarak parçallığına vurgu yaptınız ve aslında Ukraynalılık ya da bir ulus olarak Ukrayna’nın zaten oluşmadığına vurgu yaptınız. Bağımsızlığı kazandıktan sonra iktidarların bu içerdeki farklı kimliklere yaklaşımı nasıl oldu? Bugünkü iç savaş olgusunu nasıl ortaya çıkırtı?

Okay Deprem: Birincisi, Ukrayna dün kadar – Kırım’ın da Ukrayna’nın bir parçası olduğu 2014’e kadar - en az yüzde 20’si etnik Ruslardan oluşan bir ülkedydi. Tatarlar, Bulgarlar, Yahudiler, Grekotatarlar, Lehler, Moldovlar, Ermeniler ve diğer Kafkas kökenliler de diğer temel azınlık toplulukları teşkil ediyordu... İşin çok daha hassas bir boyutu var ki; bu da bizde pek göz önünde bulundurulmuyor, etnik aidiyet dışında, benim adlandırmamla sosyodilsel aidiyet konusu. Bu bakımdan; ülkenin en az yarısı, anadili Rusça olan, Rusça konuşan ve bunların bir kısmının da kendilerini Rus

olarak gördüğü bir nüfustan oluşuyordu. Kendisini “Ukraynalı Rus” olarak görüp tanımamak gibi. Stalin’in “Ben Gürcü kökenli bir Rus’um” sözünde olduğu üzere... Başta Ukraynalılar olmak üzere, Ukrayna’daki sayısız etnik grup da üst kimlik olarak kendisini Rus olarak görüyordu. Ukrayna kültürel, sosyal vb. açıdan Ukraynacılığın hiçbir zaman baskın hal almadığı bir ülke olageldi.

Dolayısıyla ortada hiç fol yok yumurta yokken, ülkenin ortası ve daha ağırlıklı olarak da Batısın inisiyatifi ile siyasi yolla ve sonrasında da savaşla ülkenin geri kalan kısmının etnik, dilsel ve kültürel olarak yok sayılmasına, zayıflatılmasına ve zaman içinde de yok edilmesine dönük adımlar atılmaya başlandı. İlk dönem hükümetlerinin de “Rusçu” olduğu söylenemez ama 2004-2005’e kadar, Rus nüfusunun haklarına fazlaca dokunmadılar. Rusçanın eğitim dili olarak kullanılmasına, fiilen paralel kamu dili olarak işlev görmesine de bir müdahaleleri olmadı. Anayasal düzlemde de Rusları ikincil ya da hiç tanımayan bir yasal düzenleme yoluna da gitmediler. Bunların hepsi 2014’ten sonra gerçekleşti.

“Ukrayna Ukraynalıdır, Ukrayna’da Ukraynalılar ve geri kalan azınlıklar yaşar” gibi bir madde anayasaya konuldu. Rusların adı bile anılmadı. Ülkenin yarısına yakınının anadili Rusça ve yüzde 20’sine yakını etnik olarak Rusken böyle bir adım atıldı. Rus okulları yasaklandı. Tüm kültürel kurumlarda Rusça yayın yapma yasağı getirildi. Rus televizyon kanalları da bu yasaklardan nasibini aldı. Sadece Rusya’dan yayın yapanlar değil, Ukrayna’da Rusça yayın yapan kanallar da önemli ölçüde engellenmeye başlandılar. Siyasi partiler yasaklandı. Bölgeler Partisi ve Ukrayna Komünist Partisi’nin lağvedilmesine kadar gitti süreç.

2014 öncesinde de Ukraynacılaşma göz yuman, onun palazlanmasını kolaylaştıran yaklaşımlar vardı devlet nezdinde. 2000’lerin başında aslında Neonazi hareketleri hızlı bir şekilde gelişti. Lenin başta olmak üzere Sovyet döneminin lider ve simge şahsiyetlerinin heykellerinin yıkılması, Sovyetik yer isimlerinin değiştirilmesi, buna karşı 2. Dünya Savaşı’ndaki Nazi işbirlikçisi siyasi-askeri hareketin kurucusu Stefan Bandera’nın Lvov’da devasa anıtının dikilmesi, adının meydanlara verilmesi gibi uygulamalar daha o dönemde başladı. Ancak Kırım, Donbass ve güney doğu eyalet ve kentlerinin çoğu hariç olmak üzere...

Politika Haber: Ukrayna’daki bu faşist hareketin arkasındaki sınıfsal dinamikler nasıl?

Okay Deprem: Sovyetler Birliği sonrası dönemde şöyle bir durum ortaya çıktı: Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti çok ciddi bir işçi, teknisyen ve mühendis nüfusuna sahip ağır sanayi ülkesiydi. Bu ağır sanayinin ufak

bir kısmı orta ve batı Ukrayna’da yer alıyor, yoğunluklu olarak ise güney doğuda bulunuyordu. En büyük işçi kitlesinin olduğu, ağır sanayi tesislerinin ve madenlerin bulunduğu bölgelerin başında Donbass geliyordu. Ülkenin üretim merkezi buralardı. Orta ve Batı tarafları ise daha ziyade hafif sanayinin, hizmet sektörünün öne çıktığı yerlerdi. Bir de endüstriyel tarımsal tesisler var. Kolhoz ve sovhos işletmeleri tasfiye edilince bunlar bireysel mülkiyete geçti. Mevcut büyük sıma işletmelerin tasfiyesi ağırlıklı olarak Batı bölgelerinde başladı. Mesela bunun tipik örneği ünlü Lvov otobüs fabrikası. Orada on binlerce kişi çalışıyordu. Bazı kaynaklara göre yüz bine yakın. Sovyetler birliğinin bir numaralı otobüs fabrikasıydı. 15 - 20 önce yok edildi orası. Batıya yakın olduğundan, makine teçhizatları sökülüp Avrupa ülkelerine satıldı. Bunun gibi onlarca örnek var. Çok kısa bir zamanda büyük bir işsiz, düzensiz çalışan kitle ortaya çıktı Batı Ukrayna’da. Dolayısıyla aşırı sağcı, Neonazi örgütlerin kitle tabanını bu yığınlar oluşturmaya başladı.

Batıdaki bu gerileme ve çözülme Donbass’ta yaşanmadı. Mesela sosyo-etnik açıdan Donbass’la benzer özelliklere sahip Kharkov’da yeni Kiev rejimi karşıtı antifaşist ve yurtsever bir hareket gelişmedi. Çünkü Donbass sanayi ve maden merkezi. Halk meclislerini ve milis örgütlenmelerini oluşturan da buradaki işçiler, madenciler ve de teknisyenler oldu.

Politika Haber: Peki gerçekten bu faşist hareket Ukrayna halkı içinde etkisi ne kadar? Ukrayna’daki faşist hareket bu açıdan ne kadar yaygın ve güçlü?

Okay Deprem: Bu sorunun iki boyutu var. Siyasal kitle tabanı açısından bakarsak yüzde 10 - 15 arası. Kemikleşmiş destek diyelim. En çok Batı’daki Lvov ve çevresinde yoğunlaşmış durumda. En başta “Özgürlük Partisi” ve “Sağ Sektör” var. Bir de irili ufaklı diğer politik ve militarize grup ve örgütler bulunuyor. Bunların da az da olsa bir kitle desteği var. Dolayısıyla bunlarla birlikte belki yüzde 20’lere ulaştığı söylenebilir. Bu işin bir tarafı ancak.

İkincisi ise madalyanın diğer yüzü; işin daha kritik bir yönü, en azından bundan sonrası için daha etkili olacak sosyolojik bir olgu: Batı ve biraz da orta Ukrayna’nın genç ve orta yaş Ukraynalı nesilleri arasında UPA (Ukrayna Kurtuluş Ordusu) geçmiş ve sembolleri bir yere kadar kendi kültürlerinin parçası kabul ediliyor. Yani buradaki insanların, UPA’nın devamı niteliğindeki bu Neonazi ve faşist partilerin üyeleri olmasalar da böyle bir yaklaşımları var. Bir örnek olması bakımından; Ujgorod eyaletinden bir tanıdığım, ki Rusinler adlı etnik kökenden birisi olmasına karşın, Bandera’yı kültürlerinin bir parçası olarak gördüğünü söylüyor. Bu durum aslında ülkenin ne kadar derin bir yarılmaya uğradığını gösteriyor. Donbass başta olmak üzere güney doğuda düşman görülen tarihsel kişiler, ülkenin orta ve batı kesimlerinde ulusal kahraman olarak değerlendirilebiliyorlar. Ukrayna’nın bu bölünmeden sonra birlik oluşturmaya çok daha zor gözüküyor.

Politika Haber: Bu konuyla ilgili adı çok anılan Azov Taburu’nu sormak istiyorum.

Azov Taburu yekpare bir örgüt mü yoksa irili ufaklı grupların bir koalisyonu mu? Devletin resmi güvenlik güçleri ile ilişkisi nasıl?

Okay Deprem: Azov (Azak anlamına geliyor) bir siyasal bir hareket olarak doğmadı. Sürecin başında bunlar yoktu. Sonradan doğdu. Azov, Donbass’ta gelişti, tam da İç Savaş sürecinde. Yedi sene devam eden düşük yoğunluklu sınır savaşında da Donbass’ta bazı sınır noktalarını ve kritik bölgeleri elinde tutan bir taburun adıydı. Son süreçte gücü on binlerce kişiye kadar ulaştı. Orduya eklenmiş durumda. Bu da Donbass İç Savaşı boyunca meydana geldi. Azov zaten Güney’de ve Batı’da yok. Donetsk ve Lugansk Cumhuriyetleri ordusuna karşı savaşın öncü gücünü şu anda Azov oluşturuyor. Mariupol kenti başta olmak üzere Volnavakha, Lugansk’ın kuzeyindeki sayısız şehirde, Kharkov gibi merkezi kentlerde ve de Batıda Zaporozhye, Dnepropetrovsk gibi temel cephe gerisi merkezlerinde de Azov güçleri var. Bunlar doğrudan Nazi SS’lerinin amblemlerini, simgelerini kullanan, aynı şekilde örgütlenen bir yapı özelliği gösteriyor.

Politika Haber: Ukrayna’daki sorunların bir iç savaşa dönüştüğü eşik 2014 yılı. Bu dönemdeki halk hareketleri yaşandı ve “Onur Devrimi” olarak adlandırıldı. Halk hareketinin talepleri demokrasi, insan hakları ve siyasal özgürlükler bağlamında taleplerdi. Ve Arap Baharı gibi halk hareketleriyle benzeştirildi. Bu hareketi ve sonrasında kurulan hükümetin yönelimi arasındaki ilişki nasıl gelişti?

Okay Deprem: Kiev’de o zamanki gösterilere katılanlar birkaç yüz bin kişi kadardı ve başka kentlerde ise süreç darbeye doğru evrilmeden hemen hemen eylem olmadı. Bu kitlenin azımsanmayacak bir kısmı Kiev’in içinden de değildi, daha çok batı ve orta bölgelerindeki kentlerinden gelen gruplardı. O meydanın örgütlenmesi, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika menşeli ciddi finansal desteklerle kuruldu. Meydandaki çadırlar, yemek organizasyonu, katılımcılara gündelik olarak dağıtılan yevmiye vb. Ben o dönemde oralardaydım. Meydanda Neo-Nazi etkinliğinin artmasıyla birlikte şubat ayına doğru kitle katılımı da son hızla düştü.

Büyük oranda ülkenin güney ve doğu il ve kentlerinde yaşayanların oylarıyla işbaşına gelen hükümet zor yoluyla devrildi ve o parti son hızla lağvedildi. Ukrayna Komünist Partisi de aynı akıbete uğradı zaman içinde. Ülke nüfusunun önemli bir kesimi bir anda siyasi temsilcilerinin yok edildiği bir durumla karşı karşıya kaldı. Buna en hızlı tepkiyi Kırım verdi ve darbe sonrası kurulan hükümeti tanımadığını ilan etti. Kırım parlamentosu süratle bu yönde bir karar aldı. Ardından Donbass’tan benzer reaksiyon geldi. Önceleri mart ayından nisan ayının ikinci haftasına kadar haftalık barışçıl gösteriler düzenleniyordu. Nisan başlarında çok hızlı bir hareket gelişti. Eyalet parlamentoları önünde gösteriler sürüklenmeye ve kitleselleşmeye başladı. Donetsk’ta sayı on binleri buldu ve vilayet parlamento binası kitlesel bir hücum ile ele geçirildi. Donetsk ili, yüzde 40’ı etnik Ruslardan oluşan, tamamına yakınının da ana dilinin Rusça olduğu bir yerdi. 7 Nisan günü, sonradan Donetsk Halk

Cumhuriyeti Komünist Partisi genel sekreteri olacak kişi tarafından yazılan bağımsızlık deklarasyonu ile eyalet tek taraflı bağımsızlık ilan etti. Hemen akabinde de Lugansk’ta... 11 - 12 Mayıs tarihlerinde ise bu sefer her iki eyaletin tümünde geçerli olan bir referandum organize edildi. Ve büyük bir katılımın söz konusu olduğu halk oylamasında, ezici çoğunluk yeni Kiev rejiminden tek taraflı bağımsızlık yönünde oy kullandı.

Bu duruma tepki olarak Kiev yönetimi Donbass’a yönelik bir “anti-terör operasyonu” düzenleme kararı aldı. Bunun başında ise Turçinov vardı. Turçinov adlı kişi Ukrayna Anayasası’nda dahi buna izin veren bir madde olmadığı halde, vekâleten devlet başkanlığı görevini yürütüyor gözüküyordu. Kısacası Turçinov orduya bölgeye müdahale etmesi emri verdi. Buna tepki olarak yerelde yani Donbass’ın değişik noktalarında nisanın ikinci haftasından itibaren bazı hafif silahlı grupların belirmeye başladığını gördük. Ve bu gruplar merkezi hükümetin temsilcilerini tanımayıp eyalet ve tek tek kent meclislerinde yönetimi ellerine aldılar kısa zamanda. Bu grupların ilk etapta ele geçirdikleri silahlar hafif silahlardı. Çünkü Ukrayna Ordusu’nun ağır silah stoğu geleneksel olarak, Avrupa ile sınıra yakın olan Batı illeri ve bölgeleriydi. Çünkü Sovyetler Birliği devrinde olası konvansiyonel saldırı yalnızca Batı tarafından beklendiği için oraya ağırlıklı yığınak yapılmıştı. Dolayısıyla Doğu bölgelerinde ordunun ağır silah yığnağı çok sınırlıydı. Sonuçta ordunun operasyonu haziran ayı sonuna gelindiğinde Donetsk merkezine kadar dayandı. Aynı dönemde Lugansk tarafındaki savaş da, vilayet binasının henüz 2 Haziran tarihinde savaş uçakları tarafından bombalanmasına kadar vardı. Çatışmalar tüm eyalete yayıldı ve binlerce insan öldü.

Politika Haber: Peki Donetsk’ta ve Lugansk’ta bugünkü durum nedir? Kendi eyalet sınırlarına hakim mi?

Okay Deprem: En sonki topyekun savaş başlayana değin o zamanın tek taraflı cumhuriyetleri eyaletlerin coğrafi olarak yüzde kırkını kontrol ediyorlardı. Kuzey ve batıda kalan çoğunluk kısım ise Ukrayna’nın elindeydi. Şimdi Rus Ordusunun desteği ile Lugansk’ta çok süratli, Donetsk tarafında da ise biraz daha kademeli olarak Ukrayna mevzilerinin hızla geriletildiğini görüyoruz. Doğal sınırlarının şimdiden yüzde 80 - 85 kadarında kontrolü sağladılar bile.

Politika Haber: Peki savaş hangi koşullarda biter. Bir söyleşinizde Türkiye henüz Ukrayna diye bir ülkenin olmadığı koşullara hazır olmalıdır demişsiniz.

Okay Deprem: Eskisi gibi bir Ukrayna devletinin artık olmayacağı kesin. Uzun zamandır Ukrayna nüfusu kitlesel olarak dışarıya akıyor, nüfus süratle azalıyordu. Yakında neredeyse yarı nüfusu diasporada olacak gözüküyor. Bunların çoğu tabii ekonomik-sosyal nedenlerle göç edenlerden oluşuyor. Ülkenin şu ya da bu şekilde baştan aşağı değişeceğini söyleyebiliriz. Adından başlamak kaydıyla biçiminden bürokratik yapısına kadar her şeyiyle yeni baştan kurulacak yepyeni bir Ukrayna olacak gibi duruyor. Donbass’taki savaşın

sonucu büyük oranda belli gibi. Birkaç hafta içerisinde oradaki savaş tamamen bitecek bir görünüm arz ediyor. Daha somut söyleyecek olursak; Ukrayna Ordusu kaldığı parçalardan bütünüyle çıkarılıp, Neo-Nazi örgütleri de dağıtılacak gibi görünüyor. Rusya desteğindeki cumhuriyetler teritoryal egemenliklerini tam olarak kazanmaya doğru gidiyorlar. Büyük Savaş ise geriye kalan temel cephelelerde; yani Kharkov, Sumi, Zaporozhye, Dnepropetrovsk, Kiev, Nikolayev ve Odessa illerinde birkaç ay daha devam edecek gibi gözüküyor.

Özellikle yabancı savaşçılar ve bir de Batıdan silah desteği ve tabii bunlara karşı Rusya’nın attığı ve atacağı adımlar mevzusu ciddi. Hâlihazırda birkaç on bin savaşçının Batı sınırlarından Ukrayna’ya girmekte olduğu biliniyor. Ayrıca Ukrayna devlet başkanının çağrısıyla sivillerin silahlandırılması gibi bir durum da malum var. Silahlandırılan sivillerin ellerinde ekseriyetle hafif silahlar da olsa, kontrolsüz ve kitlesel olarak dağıtılan bu silahlar şimdiden ülkenin her yerinde sayılamayacak kadar çok adli vakaya; soygun, yağma, cinayet, tehdit-şantaj, vs. gibi kriminal vakaya da neden oluyor.

Rusya da buna dönük karşı hamle olarak kendi bünyesinden gönüllü savaşçıların cepheye gitmesine izin veren kararı çıkarttı. Putin, önceden buna gerek olmadığını açıklamıştı ancak dediğim gibi durum son günlerde değişti. Öte yandan Ukrayna devlet başkanı sürekli suretle Batı’dan ağır silah yardımı talebinde bulunmaya devam ediyor.

Savaşın sonlanması için Rusya, Ukrayna’nın tarafsız kalması, yani NATO’ya üye olmayacağını yazılı olarak ibraz etmesi, aynı şekilde Kiev Yönetimi’nin Kırım’ı ve Donbass’ı resmi olarak tanıması, Ukrayna anayasasında Rus azınlığın ve Rus dilinin tanınması, ülkenin de-militarize ve de-nazifike (Nazizmden arındırılması) edilmesini öne sürüyor.

Tüm bunlar arasında en kötü iki senaryo var ki o da; 1- Ukrayna’nın ikiye bölünmesi suretiyle en az iki ayrı devletin ortaya çıkması. 2- Bağımsızlıklarını ilan etme ihtimalleri bulunan güney ve doğu eyaletlerinin zaman içinde Rusya Federasyonu’na katılmaları.

Sonuçta çok büyük bir savaş yıkımı oluştu şimdiye kadar. Ve bu daha da artacak gibi. Savaş eninde sonunda bitse de, yüz milyarlarca dolarlık maddi hasar ortaya çıkacak. Yıkılmış, yok olmuş, hasar görmüş binalar, sosyal konutlar, yollar, köprüler, barajlar, enerji nakil hatları, vs. Özetle alt yapıya dair her bir şey... Bunların yeniden inşası ve onarımı da çok uzun bir zaman alacak. Bağımsızlığın başlarında Ukrayna Avrupa’nın 5. veya 6. en büyük ekonomisiydi. Şimdi ise giderek tam tersi bir ülke haline geliyor. Belki önceden ve şimdi de savaş nedeniyle göçen nüfusun bir kısmı hatta önemli bir oranı, en azından uzunca bir süre geri dönmeyecek. Çünkü yoksullaşmış bir ülke kalıyor ellerinde. Savaştan sonra geride ağırlıkla yaşlı ve aktif olmayan bir nüfus kalacak. Bu da her anlamda toplumsal bir çöküş anlamında gelebilecek... ■

Doğa ve Toplumdaki Değişimi Hiçbir Güç Engellemiyor...

□ Mehmet TOSUN

Uludağ'ın güney doğu uçları Ege ve İç Anadolu'ya kadar değişik adlar alarak irili ufaklı dağlarla uzanır. Henüz ovaya ulaşmayan yükseltilerin girintili çıkıntılı vadilerinde ak bulutların arasına gizlenmiş köyler vardır. Düz bir alan görülmez buralarda. Ormanın seyrek yamaçlarına açılmış tarlalar, buğday ve arpa dışında ürün vermez. Killi verimsiz toprağın ödülü, çileli bir kış mevsiminin bitimine ancak yetiyordu. Hayvancılık da olmasa ormanın tekdüze sesi yaşamın ışıltılı ahengini üretmezdi bu köylerde. Ormanda uzanan derin vadilerin içinden akan dere boylarında geçit vermez bitkiler, çeşitli ot türleri yıl boyu hayvanların yem ihtiyacını karşılamaya yetiyordu. Ağustos bitimi yılın sonudur sanki buralarda. Otlar biçilir, buğday ambara konulur, azına çoğuna bakılmadan “*seneye ya nasip*” yakarıyla kışın kapısı aralanır. Kâr zarar hesabı yapılmaz çokça. Ölmeden bahara çıkılsın gerisi “*ya nasip*.” Çalışmak bir ibadet gibidir. Azı ve çoğuyla ambara konulanlar Allahın işidir...

Ormanın yüksek yerlerine tırmandıkça iri çam ağaçları içine karışmış meşe ağacı ve pırnal çalıları arasından, kayalık sert toprağın içinden inadına fıskırmış keskin kokulu ardıçlığın içine varılır. Soğuk, tipi ve kayalık ortamın zorlu koşullarından olsa gerek ormanın en dayanıklı ve istenilen ağacıdır ardıç. Uzun kış gecelerinde kalorisi yüksek, çit ve bazı yapım işlerine dayanıklılığı nedeniyle tercih edilir. Neredeyse nesli tükenme tehlikesi taşıyan bu ağaç koruma altındadır. Kesen yakalanırsa cezası çoktur. Buna rağmen gecenin cinlerinin cirit attığı en tenha zamanında, güçlü öküzlerin ardına koşulu kağı arabalarıyla yasağı dinlemeden orman içine tırmananlar olur... Ardıçlar kesilir, araca yüklenir.

Ağaçla yüklü ağırlaşmış arabanın yokuş aşağı inmesi zordur. Arka tekerler önünden bir ağaç uzatılır, sağlam büyük çelikten zincirle her iki teker yanından araba gövdesine monta edilir, döndürülerek sıkıştırılan bir aparata birleştirilir. Köstek denilen bu düzenek yokuş aşağı inişlerde döndürülür, tekerlere yapıştırılarak fren görevi görür. Düz yerlerde tekrar gevşetilir. Gecenin zifiri karanlığında, teker sürtünmesi ve çalıların hışırtısı dışında bir ses duyulmaz. Tanrıya yakarıyla ilerleyen araba düz yola inince

kendiliğinden durur. Köstek gevşetilir, zincir uçları serbest bırakılır, gökyüzünün yansıttığı mor gecede korkuyla yol alınır.

Köye yakın bir derenin üzerinde yolu enlemesine kesen bir dere vardır. Üzerine güçlü kalas ağaçlarıyla bir köprü yapılmıştır. Ağır ağır ilerleyen kağı birden köprüünün üzerinde durur. Sopayla vurulur, seslenilir bir türlü hareket edemez güçlü öküzler. Adeta büyülenmiş gibi, ileriye doğru hamleleri boşa çıkar. Bütün olasılıkları değerlendirir arabacı. Hayvanları inceler, olumsuz bir şey göremez. Kösteğe bakar, o da gevşetilmiş... Bir ürperti sarar içini. Yaşlıların söyledikleri gelir aklına. Ardıçları meleklerin koruduğunu işitmiştir. Cezalandırılıyorum diye düşünür. Bildiği tüm duaları sanki yanında biriyle konuşuyormuş gibi mırıldanmaya başlar. En çetrefilli musibeti bile çözen güçlü duaları okur. Ama öküzler bir adım ilerleyemez. Önü sanki bir duvar gibi kapkaranlık, ağaçların hışırtılı dalları boğazına uzanan birer mengene gibi. Nefes alamıyor, çaresiz inanç zayıflığının cezasını çektiği düşüncesiyle son bir hamle yaparak, öküzleri ve arabayı köprü üzerinde bırakıp dalar karanlık duvarın içine. Can havliyle koşar köye doğru. Gece mor, gökyüzü ıpslak, gövdesi ter içinde. Cılız ışığın daracık pencereleri görüyor önce. Sonra evinin kapısına dayanıp yığılıp kalıyor bilinçsizce...

Orman köylerini güzün sararmış dallarıyla uçsuz bucaksız ağaçlar, kurumuş otlar kaplamıştı. Mevsimin sararan rengini bir leke gibi tepelerin doruğunda fıskırmış görkemli kayalar tamamlıyordu. Kayaların karşısındaki yamaca kurulu köyü garip bir sessizlik kaplamıştı. Avlunun girişindeki çitinin kapısında kan ter içinde kendinden geçmiş halde bulunan arabacıyı o günden sonra gören olmamıştı. Nefesi güçlü hocalara gittiği söyleniyordu.

Köyü sarmalayan uçsuz bucaksız kahverengi görünümü, tepelerin ardından bir görünüp kaybolan beyaz bulut geçişleri bozuyordu. Issız bir yerde kapana kısılmaya çekincesiyle kapılarını kapatmıştı herkes. Sessizlik korkunun sonucuydu. Kimi gecenin ortasında bir gelin gibi süslü varlıklar gördüğünü, kimi boynuzları arasına çeşitli renkten boncuk ve kurdelelerle süslü kırmızı pelerinli bir boğanın köy çeşmesinin oluğundan gürültülü bir şekilde su içip birden kaybolduğunu anlatıyordu... Bu çaresiz teslim

oluş doğanın içinde yaşayan insanların gözleminden yoksun, birbirini izleyen olguların etkileşimini kavramaktan uzak, kayıtsız bir teslimiyet içerisinde süren yaşamlarını anlatıyordu. İnsanın doğaya bağımlılığı, kontrol edemediği güçleri hayalinde biçimlendirmesi kaçınılmazdır. Yüzyıllar öncesinden gelen bu durumu besleyen inanç sistemi, temel dünya görüşleri haline gelmişti.

Sıcaklar bitti. Bir yağmur geçişinden sonra toprak kabardı. Daracık yamaçlı tarlalarda çitini sürüp, ekimi bitiren insanların gökyüzüne dönük yakarıları üretim süreçlerinin kaçınılmaz geleneksel töreniydi. Doğaya bağımlılıkları, teknolojik geri kalmışlık, cevap bulamadığı konulara fantastik bakışı besliyordu. Doğa ve bir topluluğa bağımlılık geleneksel değerler üzerinden davranış biçimlerini de kaçınılmaz olarak oluşturur. Bireyin doğaya bağımlılığı gibi, mevcut üretim tarzı ve toplumsal ilişkiler de, geleneksel değerler üzerinden davranış biçimlerini yönlendirir. Güçlü topluluklar içgüdüsel olarak insanı koşullar, kendiliğinden mevcut yapıya uyumu oluşturur. Bu durum doğada kavranamayan bilgisizliğin yarattığı etkinin aynısını oluşturur. İlkel inanışları ve dini anlayışı besleyen bu iki faktör süreç içerisinde çeşitli biçimler alarak, dönüşerek ilkel ve despot toplum örgütlenmelerinin temel dayanağı haline gelir. Artık inanç sistemi, egemen olanın, baskılananı itaate, boyun eğmeye zorlayan bir aracı haline dönüşmüştür. Bu nedenle anamalcı düzenin klasik gelişimi dışında, yukardan gelişen ülkelerde geleneksel düşünce ve inanış sistemlerini söküp atmak köklü ve özgün çabaları gerektiriyor. Kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu bu tür ülkelerde, hala kapitalizm öncesi bilinç-inanış ve davranışların yaygınlığı, siyasal etkinliği bu sürecin karakterinde aranmalıdır...

Evler, ağaçlar, yollar, köy, orman kim bilir hangi halden değişerek bu güne geldi. İnsanlar değişti, yağmurun yağması bile. Bu değişimin içinde fark etmese de insanların birbirleriyle kurdukları ilişkiler değişti. Tohumdan, bir buğday başağı biçimlenmesiyle yeniden çoğalarak değişti her şey. Sabah erkenden öten horozların sesi değişti. Bütün bu sessiz laborada inanış ve toplum biçimi arasındaki bağ yeniden kuruldu. Kışa duran çiçekli bir bahçenin donmuş, bozuk yüzü değildi hayat. Görünen ve görünmez bir zıt-

lıkla hareket hali her yerde... İlkel toplumdan modern sürece kadar bilimsel buluşlar, inanç dünyasının değişimi, din dayanağın olamayacağını düşündürebilir. Modern çağın sınıflı toplumlarının doğa karşısında tutumu bilim üzerinden gelişse de, bu çağın egemenleri topluma hükmedemiyor. Açlık ve yoksulluğu, gelir adaletsizliğini, bölgeler arası gelişmişlik farkını, savaşları yok edemiyor modern çağın egemenleri... Kısa bir dönem çıkarı yönünde feodalizmin hurafelerine ve din dogmalarına karşı savaştı burjuvazi. Egemen olunca sömürü ve insan kanıyla beslenen düzenlerini gizlemek için, bilim dışı inanış biçimlerini yeniden üretirek, sorgulamayan uyuşuk bir halk oluşturma yönünde kullandılar dini...

Karanlık en koyu biçimiyle kuşatmıştı geceyi. Köyün yakınındaki köprüde bütün çabalarına rağmen bir adım ilerlemeyen ardıç yüklü kağı arabayı ve yorgun, terlemiş güçlü öküzleri bırakıp karanlıkta kaybolmuştu sürücü. Orman rüzgarın esintisiyle sallanıp devinimli bir ahenk oluşturuyor, etrafı sanki yerin altından gelen bir uğultu kaplıyordu. Hayvanlar bazen kıpırdamadan duruyor, bazen sağa sola arabayı çekiyorlardı. Yerinden bir adım ilerlemeyen araba bir süre sonra metalik sesler çıkararak ilerlemeye başladı. Düz, stabilize yolda sanki hiçbir şey olmamış gibi alışıktı, bildikleri köye yöneldiler... Olan şuydu; Yokuştan inen arabanın kösteği gevşetilmiş, zincir uçları serbest kalmıştı. Yere değen zincir ucundaki kanca köprüye gelince bir aralıktan güçlü kalaslara takılıp, öküzlerin bütün çabalarına rağmen ilerleyemiyordu. Bir süre sonra kanca takıldığı yerden kurtulup araba yoluna devam ediyordu...

İnsan her geçen gün doğada ve toplumda adım adım karanlık dehlizleri aydınlatıyor. Doğa ve insan toplumunda ileriye doğru her değişim, eşitlikçi bir dünyanın kapısını aralıyor. Karanlık duvarları delip geçen ışık çoğaldıkça, egemenler artık topluma hükmedemiyor. Kimi zaman engellemeler, bilinçli yanıltmalarla, kimi zaman halkın içinde birlikçi tavırları engelleyen yanıltmalarla, zincir kancasının köprüye takılması gibi duraksamalar yaşansa da ilerleme ve değişimin önünde hiçbir güç duramıyor... ■

Not: Öküz = Kısırlaştırılmış koşum ve yük hayvanı olarak kullanılan iri erkek sığır.

Sivil İtaatsizlik (mi)?

□ Süleyman HACİBEKTAŞOĞLU

Dünya ekonomik sisteminin yani kapitalizmin yaşadığı kriz gittikçe derinleştikçe gelişimini tamamlayamayan, ekonomileri kırılmalı ve daha çok dışa bağımlı olan ve kendilerine gelişmekte olan ülkeler denilen Türkiye gibi ülkeler bu krizi iliklerine kadar hisseder oldular artık.

Kriz yönetimini iyi bilen gelişmiş kapitalist ülkeler bu dönemi küçük darbelerle atlatmaya çalışırken, pandeminin olumsuz koşullarıyla sistemin krizini perdeleyerek sosyal yardımlara bu dönemi az hasarla atlatmayı sürdürülebilir hale getirdi.

Sorun bizim gibi ülkelerde gittikçe derinleşti. Yıllar içinde biriken ekonomik problemler, yanlış yatırımların sonucu olarak küresel krizin esintisiyle ülkemizde kasırgaya dönüştü. Yıllardır gelen sıcak paranın alt yapı yatırımlarına yüksek maliyetli ihalelerle yatırılması sonucu boşaltılan hazine artık maliyetleri karşılayamaz duruma düşürülmüştü. Bir zamanların başbakanı Demirel'in deyişiyle "50 cent'e muhtaç" hale getirilmişti.

Yani bizim gibi ülkelerin kaderidir demek dönüp dönüp hep aynı şeyleri yaşamak. Bütün bunlar yaşanırken ülkede yaşanan ekonomik krizin göstergesi ve eylem alanı elektrik ve doğal gaz zamları oldu. Krizin getirdiği ekonomik şartlar altında iyice bunalan halkın üzerine bir de yüksek oranlı enerji zamları da binince artık hayat çekilmez bir hal almaya ve sesler iyice yükselmeye başladı.

İktidarın muhalefet tarafında duran siyasi partiler krizin giderek derinleştiğini görüyor suya sabuna dokunmayan söylemlerle sadece erken seçim çağrılarıyla halkı manipüle ederek oldukları yerde kalmalarını istiyorlardı.

Ama istedikleri bir türlü olmuyordu. İnsanlar haklı talepleriyle sokakları tercih ediyorlardı. Onlar sokaklara çıktıkça özellikle CHP kitlelerine "bu bir oyun bizi sokağa çekmeye çalışıyorlar" diyerek sesleniyor ve insanları sokaktan eve çağırıyordu.

Ana muhalefet partisinin tüm bu çağrıları sokağın gücünü azaltsa da yine de sokak en önemli muhalefet ve direniş alanı olmaya devam ediyordu. İşte tam da bu günlerde toplumsal muhalefetin siyasi muhalefeti peşinden sürüklediğini de görmüş olduk. Bu arada, zamlar koronavirüs salgını gibi toplumsal alanı istila etti.

Bu arada AKP hükümeti kabinede bir türlü aradığı adamı bulamamanın sıkıntısını yaşıyordu. Hazine bakanları değişiyor, Merkez Bankası başkanları değişiyor yine de ekonomi bir türlü dikiş tutmuyordu.

Sonunda aranan adam bulunmuş Hazine'nin başına getirilen adam halka "gözlerimin içine bakın" diyordu. Ne olduğu pek anlaşılmayan nas-faiz polemikleri arasında dayatılan bir ekonomik model tartışılmaya başlandı.

Kapitalizmin hiçbir yasasına uymayan bir ekonomik modelin denendiği ülkemizde, yarının hep bugünden daha iyi olacak denilerek, halkın bir umut dünyasında, hayaller içinde yaşatıldığı bu ülkede birden denizin bittiği ve arabanın çok sağlam bir duvara tosladığı görüldü. Araba bitti, duvar bitti, deniz bitti ama yalan bitmedi. "Dış güçler" teranesi iç güçleri sinirsel olarak yormaya devam etti. İç dışı bir kapitalizm sağlı sollu siyasal alanı ucuzlaştırmayı da ihmal etmedi 7/24 yalan sağanağıyla.

Aslında toslayan egemen güçler değildi, çünkü onlar her yıl yüksek oranlı karlar açıkladılar. Kar oranı, kur oranı, zam oranı derken toslayan; emeğiyle geçinen biz emekçiler, işçiler ve toprağını işleyip kazanamayan çiftçilerdi. Yani onların bize hayal satarken, onların anlattığı yarınlara inanan bizlerdik. Geleceğimizi karartanların yarınlar güzel olacak demagojisi kabak tadı vermeye başladıysa da Osmanlı'da oyun bitmezdi, şu en Osmanlı eskisi zamanlarda hele.

Sonra ne mi oldu ?

Günün sonunda aç kalanın bizler olduğunu gördük ve yaşanan krizin faturasını yine bize kesmeye kalktıklarını görmeye başladık. Bize yine her krizde yaptıklarını yapmaya "aynı gemide olduğumuzu" anlatmaya başladılar. Ama aslında aynı gemide değildik. Gemi su alıyordu ve biz su alan bölümdeydik onlar filikalara yakın duruyorlardı. Gemi metaforu kriz zamanlarında burjuvazinin repertuarından hemen çıkardığı acil durum imdat freni gibidir. Aynı gemideyiz teranesiyle muhalefeti gemlemeye çalışır gemisi batasicalar...

İşte durum böyle devam ederken artık insanlar gelen faturaların dayanılmaz ağırlıkları karşısında muhalefetinde eylemsizliğini görünce yeniden harekete geçtiler.

Yurdun her yerinde yüksek elektrik faturalarına karşı insanlar sesini yükseltmeye başladı. İşçiler geçinemiyoruz diyerek çöban ateşlerini yakmaya başladı. Pek çok yerde iş yerlerinde fabrikalarda direnişler başladı. Devletin resmi kurumları bile (TÜİK) artık enflasyonu, hayat pahalılığını gizleyemiyordu. TÜİK aynaya bakıp 'ne bakıyon lan' diyen müzmin sarhoştan farksızdır artık, kendi gölgesinden korkmaktadır adeta.

Devletin Hazine Bakanı Nebati krizi aşmak için yeniden yollara düştü, İngiliz para babalarına kadar ulaştı. Ama ne çare ki kültürel farklılığımızdan dolayı bir türlü yeni ekonomik programımızı anlatamadı. Nebati

ve gözleri pek de göz alıcı bir performans sergiledi denemez anlayacağımız.

Yani nas ile kapitalizm bir kültür farklılığı olarak uyum gösteremedi. Nas, kapitale uydurularak kapitalizme yeni don biçmekten şık bir vücut çalımıyla vazgeçildi.

Dönüşte müjdesi halkın elinde sakladığı 5 tona yakın altına nasıl el koyulabileceğinin hesaplarını yapmak oldu. Hesap kitap halkın birikimine çökmek gibi mafyöz bir düşünceyle yapılmaya başlandıysa o don daha dikiş tutmaz zannımca.

Bu arada elektrik ve doğal gaz şirketleri Ocak ayı ile ilk vurgunlarını yapmışlardı bile. Yüksek faturalar da yüksek seslerin çıkmasına sebep oluyordu. Tam bu arada ana muhalefet partisinin lideri devreye girdi. Devre devre devreye giren Kılıçdaroğlu'ndan bahsediyoruz elbette.

Sedat Peker vari bir video bağlantısı ile halka seslendi. Ama bunu bir otel odasından yaptığı için tepki aldı. İkincisini evinden kütiphanesinden yaptı.

Sivil itaatsizlik yapıyorum elektrik faturamı ödemiyorum dedi. Yasaların özüne uyarak yasalara riayet etmeme, karşı koyma anlamına gelmektedir.

Biz bunu yasaların ya da hükümet politikasının değiştirilmesini hedefleyen, kamuoyu önünde uygulananı şiddete dayanmayan, vicdani ancak yasal olmayan politik bir eylem olarak biliriz. Demokratik rejimlerde yönetime duyulan muhalefet ve memnuniyetsizliği barışçıl yollardan hak aramanın modern yolu olarak görülen sivil itaatsizlik, ciddi bir arka plana ve teorik çerçeveye sahiptir.

Her zaman devletin yasalarının uygulanması adil bir sonuç doğurmayabilir, bu durumda devletin meşruiyeti sorgulanabilir ya da yasaların uygulanması noktasındaki eksikliğin giderilmesi için bir direniş gerçekleşebilir. İşte tam bu noktada itaatin temeli sarsılır ve itaatsizlik durumu baş gösterir. Ancak bu itaat etmeme durumu mevcut sistemden ziyade üzerinde anlaşılan yasaların uygulamadaki aksaklıkları üzerinedir. Tam bu noktada ortaya çıkan bir durumdur.

Sivil itaatsizlik ya da başkaldırıyı siyasal terminolojiye kazandıran Amerikalı yazar ve düşünür Henry David Thoreau'dur. 1849 tarihinde Civil Disobedience makalesi Tolstoy ve Martin Luther'in dikkatini çektiği gibi Hindistan'ın halk önderi Gandhi'nin de direniş hareketlerinin ve mücadelenin de ilham kaynağı olmuştur.

Sivil itaatsizlik, haksızlıklara, insan hakları ihlallerine, temel hak ve hürriyetleri kısıtlayan durumlara karşı, yasal olanakların kalmadığı durumlarda başvurulacak ortak adalet duygusunu temel alan ve şiddeti kesinlikle reddeden yasadışı ama politik bir eylem

olmakla beraber hem meşru hem de aleni olarak yapılır.

Eylemi örgütleyenler, amacı ortak ve somut bir hedef etrafında bir araya gelir, sorun çözülünce dağılırlar. Kamu vicdanına seslenerek adeta sessiz bir çoğunluğun da dili olurken sistemin aksayan yönlerine itirazda bulunurlar. Yaptıkları eylemin bilincinde olup her türlü sonuçlardan da asla kaçmazlar.

Sivil itaatsizlik asla pasifist bir eylem çeşidi değildir. Bunu Gandhi'nin o uzun yürüyüşünden söyleyebiliriz. Gayet görünür ve tüm engellemelere rağmen sessizce yapılan bir yürüyüşdür sadece.

Peki CHP liderinin çağrısı bir sivil itaatsizlik çağrısı mıdır? Öyledir diye bilir miyiz?

Bana göre bu sadece bir bir aldatmacadır. Bu sivil itaatsizlik eylem çağrısı ana muhalefet partisinden gelen "faturamı ödemiyorum" diye, karşılığı olmayan bir çağrıdır. O faturasını ödemeyebilir. Ama bu eyleme kaçtane yurttaş katılabilir veya partili,

CHP lideri zaten esnaf tarafından başlatılmış olan bir eylem olan cama fatura asma eylemini daha da geliştirebilecek, bu eylemi yaygınlaştırabilecek bir adım atabilmiş olsaydı bu bir itaatsizlik olabilirdi. O sadece görünür olan bir eylemi daha pasif bir hale getirerek esnafın cama yaptırdığı fatura eylemini de boşa düşürmüştür.

Kılıçdaroğlu yanan çöban ateşlerinin üzerine bir itfaiyeci refleksi ile gitmekte bütün toplumsal muhalefeti pasifleştirip düzenin istediği sandık metaforuna razı etmeye çalışmaktadır. Görevi budur. O asla sivil itaatsizlik örgütleyemez. Öyle bir derdi olamaz.

Hatta ve hatta daha ileri giderek erken bir seçim gibi bir derdi olsa işçilerin yaktığı ateşi kitleleri ile ellerinde faturaları ile Migros işçileri ile buluşturup işten atılan işçilerin yanında olduğunu, direnen işçilerin partisi olduğunu gösterirdi. Direnişe katılmayıp ödüllendirilen işçilerin de korkmadan bu ülkede hak arayabileceklerine onları inandırabilirdi. Ama bunu yapmadı bizi şaşırtmadı. CHP' li arkadaşlar kızmasın.

Daha önce yaptığı gibi geçinemiyoruz diyerek sokağa çıkmaya çalışan insanları, AKP zaten bunu istiyor diye insanları sokaktan uzak tutarak pasifleştiren, tek çözümü sandık olarak gören CHP çubuğu iyice sağa bükerek çözümü sağda aramaya devam ediyor.

Sağ cenahtan gazeteciler de sanki farklı yerdeymiş gibi göstererek rollerini güzel oynuyorlar. Bu bir isyan çağrısı değil Şamil Tayyar anladın mı? Bu bir sivil itaatsizlik bile değil. Hele sen söyle bakalım, bir şirkette olan borcu ödememek devlete isyan mıdır? Şirketler = devlet midir ? Devlet şirket midir?■

Nereye?

□ Av. İsmail DUYGULU

1985 yılında **Mihail Gorbacov**'un birliğin başkanı olmasıyla, **Glasnost** (açıklık) ve **Perestroyka** (yeniden yapılandırma) olarak kendini gösteren politikalar sonrasında, 25 Aralık 1991 tarihinde Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Mihail Gorbacov'un istifa etmesinin ardından Sovyetler Birliği'ni [1] oluşturan cumhuriyetler bağımsızlıklarını ilan ettiler. 26 Aralık 1991'de Belarus, Ukrayna ve Rusya başkanları Sovyetler Birliği'ni feshettiklerini ve bunun yerine Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT) kurulduğunu açıkladılar ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağılmış sayıldı. [2]

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının arkasında yatan nedenler oldukça fazladır ve bunların her biri ayrı ayrı ve uzun uzun tartışılabilir. İki adım ileri bir adım geri ulaşılan devrim salt bir yönetim değişikliği mi? Bu sorunun cevabını aramak ve ortaya çıkaracağımız cevaplarımızla, tarihin yolunda ilerlemek gerekiyor.

Paris Komünü gibi Sovyetler Birliği deneyimi komünistler için iki iyi örnektir. Paris Komün deneyimi ile Ekim Devrimi ve sonrasında yaşanan önemli bir deneyimdir. Bunu tartışmıyoruz. Ancak sosyalizmin kendi çocuklarının kafasını yemesi ile sonuçlanan birden fazla örnek gibi, endüstriyalist ekonomik üretim tarzı, sosyalizme yeni bir ivme kazandırmamış, aksine sona doğru kaymasına neden olmuştur.

Devrim bir yönetim değişikliği mi?

“26 Nisan 1986 Çernobil kazası, Sovyet Sosyalizminin çökmesinin bir sonucudur.”

Sosyalist toplumda karışıklık ve güvensizlik yaratmak için uygulanan bir plan doğrultusunda sabotaj olarak gerçekleştirildiği tezi de ileri sürülmektedir. Yani esasında teknik bir arıza değil, sosyalizme kurulan bir kumpasın yansımasıdır, deniliyor. Bunları henüz net olarak bilmiyoruz. Ancak bildiğimiz bir şey var ki, nükleer kullanımı ve insanlığa vereceği zararın öngörülmemiş olması önemli

bir hata olmuş, kapitalizm ile sosyalizmi aynılaştıran temel bir unsur olmuştur. Üstelik Çelyabinsk Oblastı (Rusya)'nda 29 Eylül 1957'de, Mayak Üretim Birliği'nde sıvı radyoaktif atığın soğutulamaması nedeniyle oluşan patlama nükleer riskini açıkça ortaya koymuşken.

Bugün nükleer enerji santralleri Dünya'da insanlığı tehdit eden unsurlardır. [3] Türkiye de bu tehdidi kendi eliyle ve Rusya yardımıyla ülkesinde gerçekleştirmektedir.

Kapitalist modernitenin öngördüğünün, vaad ettiğinin ötesinde, yeni bir söz etmeyen devrim ve sosyalizm, salt meta üretimi ve paylaşımı, sosyal ve siyasal yapıların değiştirilmesi boyutunda kalınca, tek tek insanlığın zihinsel yapısında değişim ve dönüşüm gerçekleştirilemeyince, eski tarzın devamından ibaret bir üretim ve tüketim devam etmiştir. Çernobil Sovyetlerin sembolü olurken, Fukushima Daichi Nükleer Santrali'nde (Japonya) 11 Mart 2011'de meydana gelen kaza ile Three Mile Island Nükleer Santrali'nde (ABD) 28 Mart 1979'de meydana gelen nükleer erime, batının sembolleri olmuştur.

Sovyetler Birliği ile batı endüstriyalizmi arasında farklılık oluşmayınca, devasa devam eden endüstriyalist yarışta, tarafların birbirlerine kumpas kurmaları da kaçınılmaz olarak mümkündür.

Tabii ki Çernobil kazası bir sonuçtur ama nükleer enerji alternatif olarak düşünülmemesinden kaçınılmaması da bunun başlangıcıdır.

Geride kalan

Koskoca “Sovyet toplumu”ndan geriye ne kaldı?

Kapitalist üretim ilişkileri devam ediyor. Sınıf ayrımı ortadan kalkmadı. Üretim toplumun tümünü içine alan geniş bir kuruluşun elinde toplanmadı, kamu iktidarı politik niteliğini yitirmedi. Yani Devlet söntülenmedi.

Sınıflı ve sınıf çatışmalı eski burjuva toplumunun yerini, öyle bir toplum alacaktı ki, onda her bireyin özgür gelişmesi, bütün herkesin özgür gelişmesinin koşulu

olacaktı. Henüz, Küba örneğini saymaz isek, böyle ideal bir düzen devam ettirilemedi. [4] Çin, Devlet kapitalizmi diye yeni bir argüman üretti ve bununla yeryüzünde ekonomide ön sıralara doğru ilerliyor. Ancak insanın mutluluğu için bütün bunlar yeterli argümanlar mı, üzerinde düşünmemiz gerekiyor.

O halde bugüne kadar görmezden gelinen ve sanki toplumsal değişim ve dönüşüme karşı unsurlar gibi algılanıp bir anlamda savaş içinde olunan anarşist görüşlerin tümünden reddinin doğru olmadığı ortaya çıkmıştır. Özgürlükçü sosyalist, siyaset felsefecisi **Murray Bookchin** [5] bu konuda en dikkat çeken düşünürlerden birisi olmuştur. Türkiye'de **Abdullah Öcalan**'ın dahi eserlerinde Bookchin etkisi görülmektedir. Özellikle özgürlük arayışında, liberallerin bile gerisinde kaldığı, “ne kadar çok devlet, o kadar az özgürlük” gerçeğinin gözden kaçırıldığı açıktır. Yani mevcut bir devlet argümanına karşı mücadele ederken, yerine kaim edilen devlet argümanı, insanlara yeterli özgürlüğü sağlamamıştır.

1871 Paris Komünü deneyiminin sonrasında **Karl Marks**, proletaryanın kendi iktidarını oluşturamamasından dolayı yenildiği sonucunu çıkarmış ve buradan proletarya diktatörlüğü tezine ulaşmıştı. Çünkü devrimin başarısı için bu zorunluydu. Buna göre tahkim edilecek –devlet olmayan- devletten, proletaryanın düşmanlarından kurtulmak için yararlanılacaktı. Ancak böyle olmadı, bir tahakküm aracı yerine, bir diğer tahakküm aracının kaim olunması ile özgürlüğe varılamadı.

Geriye kaymanın esas nedeni, özgürlükten yoksunluk ya da özgürlüğe ulaşamama olmuştur. Kişisel özgürlüğü bir burjuva hilesi olarak görüp, bunun ancak toplum içinde mümkün olduğunu dile getiren, özgürlüğü toplumsal özgürlüğe indirgeyen tüm söylemler, otoriter bir dünya yaratacak ve temel amacı özgürlüğe ulaşmak olan insan da, buna daima itiraz edecek.

Esas sorun özgürlük

Gerçek tıkanma ekonomik, siyasi bir tıkanma mıydı, yoksa bunun daha da gerisinde asıl başka bir tıkanma mı söz konusuydu?

19. yüzyıl ile 21. yüzyıl insanlığı aynı noktada değil elbette. Artık bugün bireycilerle kamucular, bireysel özgürlükçülerle toplumcular hep birlikte anladılar ki, bindiğimiz gemi su alıyor ve hep birlikte batıyoruz. İşte esas gerideki neden,

özgürlükçü ekolojist bir perspektife sahip olunamamasıdır ve insanın insanlığını yitirmesidir.

Bu perspektif tek başına yeterli mi? Bu sadece bir unsur. Bunun gibi, temel insan hakları, bireyin özel hayat hakları, cinslerin eşitliğe ya da farklılığa dayanan hakları, çocukların ya da yetişkinlerin hakları, farklı inanç ve etnik ya da ulusal kimliklerin hakları gibi haklar yaygınlaşarak tanınmalıdır.

Sovyetler Birliği'nde ne eksikti ya da ne yoktu, bunlar da tartışılabilir, artık temel hakların kan dökülmeden tanınması zihniyeti geliştirilmelidir. Çünkü özgürlüğü insan ve insan toplumuna özgü bir arayış olarak söylemleştirmenin ötesinde, evrenin amacı olarak da düşündüğümüzde, özgürlüğü tanımayan hiçbir siyasi hareket, insanlığın önünü açamayacaktır [6].

Emeğin ve doğanın sömürsüne son

Komünistler emeğin ve doğanın sömürsüne yol açan kurulu sosyal düzene karşı her türlü devrimci hareketi desteklerler. Komünistlerin burjuva mülkiyetine karşı kamucu, toplumcu, ortak mülkiyetten yana olan yaşam önermesinin yanında, bugün ekolojist perspektifin filizlendiğini, birey özgürlüklerinin tanındığını da görüyoruz.

O nedenle, “Emeğin ve doğanın sömürsüne son!” verecek yeni bir sosyal düzenin zora dayalı olarak kurulacağı aşikâr ama nasıl bir zor? Temel insan haklarını gözardı etmeyen, özgürlükçü, demokratik bir halk iktidarına varılacak yolda, nasıl bir hayat istiyorsak, bunun yolunu da öyle yürümek durumundayız. Burjuva mülkiyetine, otokrasiye son vermek için kullanılacak zor, çoğu yerde önce kendi çocuklarının kafasını yiyen bir zor haline gelmiştir. O halde bizim anladığımız zor, demokratik bir zordur.

Peki bugün sanayinin yerini alan üretim ilişkisi nedir?

Artık sanayi üzerine kurulu bir kapitalizmden söz edebilir miyiz?

Sanayi uygarlığının geldiği endüstriyalist aşamadan sonra, bugünkü üretim tarzı nedir? Bunu somut olarak ortaya koymak ve buna uyarlı bir yorum ve yaklaşım göstermek gerekir.

Bilgisayar endüstrisinin önderlerinden kabul edilen Steven Paul Jobs, Microsoft şirketinin kurucularından Bill Gates, Facebook'un kurucusu Mark Elliot Zuckerberg ya da Google'ın kurucuları ise

Aynı gemide değiliz !

☐ Mustafa DURMUŞ

Dünya, Kovid-19 salgınının ikinci yılının tamamlandığı bugünlerde hala bu salgının neden olduğu büyük çaptaki insani kayıplar ve ekonomik zararlar uğraşırken, buna şimdi yeni bir felaket daha eklendi: Yeni bir soğuk savaşın da önünü açabilecek olan Rusya-Ukrayna savaşı.

“Sürü bağıksıklığı” dönemi

Bu arada dünyada hükümetler çoğunlukla salgının etkili bir şekilde sona erdirildiği iddiasıyla, “normal”e dönüşü ilan ettiler. Böylece önlemleri büyük ölçüde azaltarak, artık resmi olarak sürü bağıksıklığı stratejisini uygulamaya soktular.

Türkiye’de Sağlık Bakanlığı da bu eğilime uyarak salgın sona ermiş gibi açıklamalar yaptı, hatta kapalı mekânlarda maske kullanma zorunluluğunu büyük ölçüde kaldırdı. Oysa virüsün son versiyonu eskisinden çok daha hızlı buluşuyor, aşılama düzeyleri hala yeterli değil. Vaka ve ölen sayısının yüksekliği bunun en somut kanıtı.

Kaynaklar artık savaşa ve militarizme

Salgın devam ederken patlak veren bu savaş, bir yandan kapitalizmin ve emperyalizmin parçalayıcı, yok edici karakterini bir kez daha ortaya koyarken, diğer yandan da küresel çapta tek tek ülkelerde sosyal sınıflar ve farklı kimlikler arasındaki mevcut eşitsizlikleri ve bir bütün olarak insanların güvenli gelecek konusundaki endişelerini artırıyor.

Şu ana kadar salgın ile mücadele için ayrılmış olan kaynakların önemli bir kısmının bundan böyle savaşın finansmanı ve militarizm için kullanılacağından şüpheniz olmasın.

Ne salgını, ne de Ukrayna’daki savaşı “kaçınılmaz” ya da “doğal felaket” olarak nitelenmek doğru. Çünkü her ikisi de insan eliyle gerçekleştirildi. Ortak özellikleri ise insanın, daha doğrusu sermayenin, özünde kâr için doğa, insanlar ve toplumlar üzerinde sömürücü, yok edici bir hâkimiyet kurması, doğayı ve insanı kâr-rant, daha fazla sermaye birikimi, servet ve politik güç için sonuna kadar kullanması.

Ukrayna’daki savaş en çok savunmasız yoksulları vuruyor

Savaş bugün büyük çapta insani ve ekolojik sorunlara ve acılara yol açtığı gibi, dünyada (Ukrayna ve Rusya’yı da aşarak), özellikle de aralarında Türkiye’nin de bulunduğu bazı azgelişmiş ülkelerde (başta Afrika ve Orta Doğu ülkeleri olmak üzere) büyük bir ekonomik yıkıma, derin bir yoksullaşmaya, hatta açlığa neden olacak gibi görünüyor.

Salgından hâlihazırda fazlasıyla etkilenmiş olan bu azgelişmiş ülkeler, yüksek dış borçları, bütçe açıkları ve özellikle gıda, yakıt ve fi-

nansman teminindeki zorluklarından dolayı bu savaştan, diğer ülkelere göre, çok daha fazla etkileniyorlar, etkilenecekler.

Temel gıda maddeleri ve petrol/akaryakıt fiyatlarındaki hızlı yükselişin en yoksul, en savunmasız kesimleri vurduğu ise çok açık. Çünkü bu insanlar, diğer kesimlere nazaran, yoksulluk sınırının altında, hatta birçoğu açlık sınırında elde ettikleri istikrarsız gelirlerinden çok daha yüksek payı temel gıdaya, ulaştırma-ya, ısınma ve aydınlatma gibi enerjiye harcıyorlar.

Üstelik azgelişmiş ülkelerin çoğunluğu, genelde büyük sermaye gruplarının kontrolünde, onlara hizmet eden oligarşik-otokratik siyasal iktidarlar tarafından yönetildikleri için salgın ve savaş nedeniyle daha da daralan devlet bütçesinden bu kesimlere kaynak aktarılmadığı gibi, örneğin savaşın dünyadaki petrol fiyatlarını artırdığı gerekçesiyle, fatura üst üste yapılan akaryakıt, elektrik, doğal gaz zamlarıyla bu kesimlere ödetiriliyor.

Kısaca, savaş (tıpkı salgında olduğu gibi) toplumun tüm kesimlerini eşit biçimde etkilemiyor. Sosyal sınıflara ve farklı kimliklere bölünmüş kapitalizmde işçi ve emekçi sınıfları ve ezilen kimlikler bu savaşın her türden ekonomik ve sosyal faturasını öderken, sermaye sınıfı ve yönetenler bundan zarar görmediği gibi, kârlı dahi çıkabiliyorlar.

Bu durum da, kârı, serveti özelleştirirken, zararı sosyalleştirip herkese mal etmeyi becerebilen düzenin sözcülerinin, ciddi ekonomik krizler, salgın ya da savaş zamanlarında kitleleri arkalarına alabilmek için sarf ettikleri “hepimiz aynı gemideyiz” sözünün bir burjuva propagandasından öte bir şey olmadığını, doğru ya da haklı bir yanının bulunmadığını gösteriyor.

Kapitalizm 355 yıldır aynı sonuçları üretiyor

Robinson Crusoe adlı ünlü romanın yazarı gazeteci, iktisatçı **Daniel Defoe** tarafından ilk kez Mart 1722’de yayınlanan “**Veba Yılı Der-gisi**” adlı bir romanda [1], Büyük Veba Salgınının Londra’yı vurduğu 1665 yılında yaşamış

bir adamın gözünden yoksulların durumu şöyle anlatılıyor:

“Salgın esas olarak yoksullar arasında görülürken, bu yoksullar en gözü pekler, en korkusuzlardı. İşlerine güçlerine kör cesaretiyle devam ettiler. Bu ne dinsel nedenlerle, ne de sağduyulu olmakla ilgiliydi. Kıtık ve açlık gibi öylesine zorluklar içindeydiler ki bulabildikleri her işe atladılar. Bu işlerse en tehlikeli işlerdi: Hastalara bakmak, karantina altına alınan evleri kontrol etmek, haşereden temizlemek, enfekte olanları evlerine ve hatta ölenleri mezarlarına taşımak ve gömmek gibi...”

Bu salgından 355 yıl sonra ortaya çıkan Kovid-19 salgınında da durum farklı olmadı. Bu salgın bize, kimlerin korumasız, kimlerin korunaklı olduğunu; kimlerin sağlık hizmetlerinden yararlandığını, kimlerin yararlanmadığını; kimlerin konforlu evlerinde yaşamalarını sürdürürken, kimlerin ölmek pahasına kalabalık işyerlerine gitmek zorunda kaldığını; kimlerin sağlık hizmeti ve gıda tedariki başta olmak üzere üretimde bulunurken, kimlerin rahat evlerinden ya da özel malikânelerinden, yatlarından işlerini yönettiklerini; kimlerin aşının kıt olduğu günlerde kolayca aşılabilirken, kimlerin aşılanamadığını ve bu süreçte kimlerin işsiz ve açsız kalırken, kimlerin milyarlarına milyarlar kattığını ortaya koydu.

Silah sanayi ve savaş baronları savaşın asıl kazananları

Savaşlar için de benzer şeyler söylenebilir. Çünkü savaşlarda ölenlerin, sakat kalanların, işlerini kaybedenlerin, yoksullaşanların, yoksul emekçi çocukları ve bir bütün olarak emekçi sınıfların mensupları olduğu bir gerçek. Buna karşılık savaşlarda silah üreten, satan büyük çok uluslu şirketlerin, savaş baronlarının kârlarına kârlar kattığı da bir gerçek.

Bilindiği gibi, geçtiğimiz 20 yıl içinde 14 Orta ve Doğu Avrupa ülkesi NATO’ya katıldı. Bu genişleme, bir yandan Ukrayna’daki bugünkü savaşın fitilini ateşlerken, diğer yandan pazarlarını büyüterek ve sınırlarına dayandığı Rusya ile çatışmayı teşvik ederek büyük silah üreticilerine fayda sağladı. Yani, NATO’nun

genişlemesi bugünkü krizin bir kıskırtıcı faktörüydü ama aynı zamanda küresel silah sanayine verilen de bir hediyeydi.

Savaş lobisi için bir yılda 108 milyon dolar

Öyle ki, örneğin sadece son beş yıl içinde, ABD’den yapılan büyük çaplı silah ihracatı yüzde 23, Fransa’dan yapılan ise yüzde 72 oranında arttı ve Soğuk Savaş’tan bu yana en yüksek seviyelerine ulaştı. Bu arada, Avrupa’nın bir bütün olarak askeri harcamaları adeta patladı. Daralmakta olan silah sektörü tekrar canlandı. ABD’de silah sanayinde, neredeyse dörtte üçü daha önce Federal Hükümet için çalışmış olan savaş lobisi sayısı 700’ü aştı. Lobicilik faaliyetleri için sadece 2020’de 108 milyon dolar para harcandı. [2]

Ukrayna savaşı öncesinde (25 Ocak), ABD’nin dev silah üreticisi şirketlerinden biri olan ve 2020 yılında 56,6 milyar dolarlık silah satışı bulunan Raytheon’un yöneticisi Gregory J. Hayes’in şirketin hissedarlarına yaptığı şu açıklama bu savaşın çok büyük kârlarla ilgili boyutunu ortaya koyuyor:

“Elbette, Doğu Avrupa’daki ve Güney Çin Denizi’ndeki gerilimlerden bizler de fayda sağlayacağız.” [3]

Yarım trilyon doları aşan silah satışı ve artan savaş harcamaları

Dünyada yılda yaklaşık 2 trilyon dolar tutarında savunma harcaması adı altında bir harcamaya yapılıyor (tam olarak 2020 yılında 1,960 trilyon dolar). Bunun yüzde 43’ü Amerika kıtasında, yüzde 26’sı Asya ve Okyanusya’da ve yüzde 19’u Avrupa’da gerçekleşiyor. [4] Bu tutarın 531 milyar doları en büyük 100 silah şirketinin silah satışlarından oluşuyor. 2002 yılından bu yana bu şirketlerin satışları sabit fiyatlarla yüzde 79 oranında arttı. Bunların arasında 2,2 milyar dolarlık satışla Türkiye’ye ait ASELSAN (53’ncü sırada) yer alıyor. [5]

Bu savaş ile birlikte militarizmde ve bunun en önemli kalemi olan savunma (savaş) harcamalarında büyük bir artış yaşanıyor.

Örnek olarak AB, 450 milyon avroluk silah satın alıp Ukrayna’ya vereceğini açıklarken, ABD geçmişte tek başına geçen yıl verdiği 90 tonun üzerinde askeri malzemeye ve 650 milyon dolara ilave olarak 350 milyon dolarlık askeri yardım sözü verdi. Şu ana kadar ABD ve NATO, Ukrayna’ya 17.000 tanksavar silahı ve 200 Stinger uçaksavar füzesi gönderdi. Aralarında İngiltere, Avustralya, Türkiye ve Kanada’nın bulunduğu bir uluslararası koalisyon da Ukrayna’daki direnişçileri yaptığı silah yardımlarıyla destekliyor. [6]

Ukrayna’ya yapılan silah yardımı küresel silah şirketlerinin borsadaki hisselerini yükseltiyor

Bu durum dünyanın en büyük silah üreticisi ve ihracatçısı şirketler için çok büyük bir fırsat oluşturuyor. Zira Rus tanklarını uzaktan

kolayca avlayabilen son derece gelişkin seyyar Stinger füzelerinin yapımcısı dünyanın en büyük ikinci silah şirketi olan ABD’li Raytheon. Keza bu şirket dünyada 65,4 milyar dolarlık satış ile ilk sırada yer alan Lockheed Martin ile ortaklaşa olarak Javelin tanksavar füzele-rini ABD ve Estonya gibi ülkelerden tedarik ediyor.

Her iki şirket de dünyanın en büyük borsa-larından olan S&P 500’de yer alıyor. Savaşın başlamasının ardından bu endeksin değeri ortalama yüzde 1 düşerken, Lockheed’in hissele-rinin değeri yaklaşık yüzde16 ve Raytheon’un hisselerinin değeri yüzde 3 arttı.[7] Bu bile savaşın ilk elden kazananlarının büyük silah şirketlerinin sahipleri olduğunu göstermeye yeterli.

Küresel silah satışlarının yüzde 37’si ABD, yüzde 20’si Rusya kaynaklı SIPRI’ye göre kü-resel çapta silah satışlarının neredeyse yüzde 40’ına yakını ABD kökenli şirketler gerçek-leştirirken, bunu sırasıyla Rusya, Fransa, Al-manya ve Çin izliyor.

Bunların yanı sıra Ukrayna’ya silahlı insansız hava aracı (SİHA/Bayraktar TB2) satan Türkiyeli Baykar Savunma Şirketi de bu savaştan fayda sağlayan şirketler arasında sıralanıyor. Ekim 2019’da Kiev’de yapılan anlaşma sonucunda geçen yıl 6’sı teslim edi-len SİHA sayısının savaş öncesinde toplamda 48’i bulması bekleniyor. [8]

Krizin ve savaşın faturası halka kesiliyor

Ukrayna savaşının ilk elden kazananları yukarıda açıklanan silah şirketlerinin sahipleri, ilk elden kaybedenleri ise dünya halkları.

Öyle ki hayatlarını kaybetmenin yanı sıra bu savaş büyük bir mülteci akınına daha ne-den oldu. Şu ana kadar 1,5 milyon civarında Ukraynalının Polonya başta olmak üzere kom-şu ülkelere sığındığı açıklandı. Rusya’da ise bir yandan savaş karşıtları içeri atılırken, di-ğer yandan halk, Batının koyduğu ekonomik yaptırımlar yüzünden ciddi sıkıntılar yaşıyor. Savaştan bu yana Rus rublesi dolar karşısında yüzde 40 civarında değer kaybetti, gıda enflas-yonunda ciddi bir artış söz konusu.

Bu iki ülke dışında “savaştan en fazla etki-lenecek üçüncü ülke” olarak anılan Türkiye’de ise son zamanlarda, gerçekte 8,5 milyona ula-şan işsiz, yüzde 100’leri aşan enflasyonun, yüzde 127’yi bulan elektrik ve doğal gaz zam-larının yanı sıra petrole son on günde üst üste yapılan zamlar dar gelirli için olduğu kadar, orta sınıf olarak da tabir edilen kesimler için de dayanılmaz boyutlara erişti. Öyle ki geçen yıl ortalama litresi 7 TL olan benzin-motorin 1 yılda ortalama 15 TL’ye ve savaştan bu yana 22 TL’ye kadar yükseldi.

Akaryakıt fiyatları dolarla çıkıyor, ama dolarla inmiyor

Akaryakıt pompa fiyatlarının EPDK tara-fından piyasalardaki gelişmelere bağlı olarak belli kâr marjlarıyla belirlendiği Türkiye’deki akaryakıt fiyatlarındaki yükselişin asıl nedeni-nin petrol fiyatlarındaki küresel çaptaki artışlar olduğu inkâr edilemez.

Nitekim Ukrayna savaşı ile birlikte petrol fiyatları artarak varil başına 130 doların üzeri-

ne çıkınca yeni zamlar da üst üste geldi. Ancak geçtiğimiz hafta Birleşik Arap Emirlikleri’nin üretimi artırma taahhüdü ve yapılan ateşkes görüşmelerinin ardından bu fiyat 110 doların altına düşmesine rağmen ülkede akaryakıt pompa fiyatları inmedi.

Bir diğer neden TL’nin döviz, özellikle de dolar karşısında değer kaybının sürmesi (çünkü petrol sadece dolar ile satın alınabili-yor). Bir süredir bir politika hedefi olarak 14 TL’nin altında tutulan dolar kuru savaşla bir-likte yeniden yükselerek 15 TL sınırlarına ka-dar yükseldi, bu da akaryakıt pompa fiyatlarını yükseltiyor.

Üçüncü bir neden ise akaryakıttan alınan ÖTV ve KDV gibi vergilerin yüksekliği. Öyle ki 1 litre benzinden alınan toplam vergi 5,4 TL’yi, 1 litre motorinden alınan 5,6 TL’yi ve 1 litre LPG’den alınan 3,4 TL’yi buluyor. Böy-lece akaryakıtta verginin yükü yüzde 32’ye kadar çıkıyor.

Aşağıdaki tablo bu akaryakıtın vergili ve vergisiz fiyatlarını gösteriyor.

	Vergisiz Litre Fiyatı (TL)	ÖTV Litre Başına (TL)	KDV Litre Başına (TL)	Toplam Vergi Lt. Baş (TL)	Vergi Yükü (%)	Vergili Litre Fiyatı (TL)
Benzin	13,8	2,5	2,9	5,4	28,5	19,3
Motorin	17,3	2,1	3,5	5,6	24,3	22,8
LPG/ Otogaz	7,3	1,8	1,6	3,4	32,0	10,7

Akaryakıt fiyatlarındaki artışın sadece son kullanıcı olarak haneleri, tüketicileri değil, aynı zamanda çiftçileri, üreticileri, nakliyecileri ve küçük ve orta ölçekli işletmeleri de etkilediği çok açık. Nitekim bu zamları protesto etmek için

Ankara’da özel halk otobüsleri ve dolmuş sahipleri bu hafta bir gün kontak kapatma ey-lemi yaptılar.

Akaryakıtta Eşel Mobil uygulamasına neden son verildi?

Oysa Kovid-19 salgınının ikinci yılın-da (2021) küresel petrol fiyatlarındaki artışın pompaya, dolayısıyla da halka yansımaları önleyebilmek için Eşel Mobil sistemi uygulan-mıştı. Bu sistem ile akaryakıt fiyatları dünya petrol fiyatlarındaki artıştan dolayı arttığında, bunlardan alınan ÖTV tutarı, ürünlerin fiyatın-da gerçekleşen artış tutarı kadar azaltılmıştı.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafın-dan ikincisi yayımlanan Kamu Maliyesi Raporu’nda, 2021 yılı Aralık ayında son ve-rilen bu uygulamanın devlete neden olduğu ÖTV ve KDV geliri biçimindeki zararın ise 46 milyar TL olduğu açıklandı (KDV sıfırlanma-sa da matrahı hesaplanırken ÖTV’li miktar göz önüne alındığından KDV kaybı doğuyor).

Bu dönemde çeşitli sektörlerle yönelik ver-gi indirimlerinin toplam kaybı ise 102,6 milyar TL olarak açıklandı. Ayrıca bu sistemin geçen yılın ilk 8 ayında enflasyon oranını yüzde 2,48 puan olmak üzere, düşürücü bir etki yarattığı aynı raporda yer alıyor. [9]

Üç ay vergi alınmamasının Hazine’ye ma-liyeti sadece 22 milyar TL

Dolayısıyla, halkın ve ekonominin rahatla-tılabilmesi açısından akaryakıttan alınan ÖTV ve KDV’den geçici bir süreliğine vaz geçilebi-lir. Bunun Hazine için tam olarak ne kadarlık bir vergi kaybına neden olacağını hesaplamak (tüketim miktarını kestirebilmek zor oldu-ğundan) mümkün olmasa da, geçmiş yıllarda (örneğin 2018 yılında) bu iki verginin toplam gelirinin 88 milyar TL olduğu biliniyor. [10] Böylece üç aylık bir ÖTV ve KDV sıfırlama-sının Hazine’ye maliyeti kabaca 22 milyar TL civarında olacaktır.

Siyasal iktidarın buna, vergi gelirlerini azaltacağı gerekçesiyle yanaşmadığı düşün-ülebilir, ancak bu tutar bu yıl toplanması öngö-rülen toplam vergilerin sadece yüzde 1,5’ini oluşturuyor.

‘Kur Korumalı TL Mevduat’ın çıplak maliyeti 47 milyar TL!

Diğer yandan, uygulanan yanlış faiz poli-tikalarının sonucunda kurdaki hızlı yükseli-şi önleyebilmek için gündeme getirilen Kur Korumalı TL Mevduat uygulamasının (mev-duat sahiplerine ilk üç aylık dönemde artan enflasyon nedeniyle reel olarak getiri sağ-layıp sağlamadığı ya da ne kadar sağladığı bir yana), Hazine’ye üç aylık kur farkı/faiz ödemesi biçimindeki maliyeti ise kabaca 47 milyar TL civarında (çünkü Hazine Bakan-ının açıklamasına göre uygulamanın başladığı Aralık ayından bu yana bu hesaplarda 539 milyar TL toplandı. Bu süreçte ortaya çıkan ve telafi edileceği garanti edilen kur farkı yaklaşık 1,20 TL).

Ayrıca bu maliyete bu süreçte dolar kurunu 14 TL’nin altında tutmanın Merkez Bankası re-zervlerinde neden olduğu milyarlarca dolarlık erimenin maliyetini de ilave etmek lazım.

Kamu bankalarına 55,1 milyar TL’lik sermaye desteği

Kaldı ki birkaç gün önce T. Varlık Fonu tarafından, Ziraat Bankası’na 21,8 milyar TL, Halkbank’a ve Vakıf Bank’a 13,4’er milyar TL, Kalkınma ve Yatırım Bankası’na 1,5 mil-yar TL, Ziraat Katılım’a 900 milyon TL, Em-lak Katılım’a ise 500 milyon TL olmak üzere toplam 55,1 milyar TL’lik bir sermaye katkısı ve sermaye benzeri kredi sağlandığı açıklandı. [11] Kamu ticari bankalarının sermayelerinin ise, 2018 yılından bu yana, ucuz döviz satma ve ucuz faizli kredi politikalarına aracılık etti-rilmeleri yüzünden eridiği biliniyor.

Böylece büyük servetlerin sahiplerine cömertçe verilen toplam 102 milyar TL’yi aşan bir nakit desteği biçimindeki teşvik ortada iken, akaryakıt fiyatlarında bunun beşte birin-den az bir verginin üç aylığına alınmasından vazgeçilmesiyle halkın, esnafın, üreticinin neden rahatlatılmadığı (üstelik enflasyonu bir miktar düşürebilmek olası iken) sorgulanma-lıdır.

Oysa dünyanın başka yerlerinde bu geçici vergi sıfırlamaları ya da zenginden daha fazla vergi alma biçimindeki yeniden bölüştürücü politikalara enerji krizinin yaşandığı bu gün-lerde rahatlıkla başvuruluyor.

Örnek olarak, İspanya hükümeti enerji üzerindeki katma değer vergisini geçici olarak azaltarak tüketicileri rahatlatma yoluna gitti. Ayrıca zengin hanelerden alınmak üzere ek ge-lir vergisi biçiminde bir ‘sosyal denge vergisi’ ve enerji dağıtım firmalarından ‘arızı kazanç vergisi’ almayı planlıyor. [12]

Sonuç olarak

İçinde yaşadığımız düzen sosyal sınıflara bölünmüş, aynı zamanda farklı kimliklerin sert bir biçimde ayrımcı muameleye tabi tutuldu-ğu kapitalist bir düzen. Üstelik bu sistem 2015 yılından (özellikle de 2017 yılından) bu yana içine girdiği çoklu krizler altında hızla nekro-kapitalizme doğru gidiyor.

Yani kapitalizmin militarist, savaşçı, maf-yatik, emek ve demokrasi karşıtı, toplumsal cinsiyet eşitliğini reddeden, farklı kimlikleri ötekileştiren ve doğa karşıtı yani iyice belirgin-leşiyor. Mevcut ekonomik kriz ve savaş ortamı bu gidişatı daha da hızlandırıyor.

Salgından ve ekonomik krizlerden olduğu gibi, savaştan kazanç sağlayanların silah sana-yi ve savaş baronları ve otoriter mukteditler ol-duğu gerçeği dikkate alındığında, aynı gemide olduğumuzun düşünülmesi sadece bir yanılsa-madır. İşin aslı, “aynı felaketlerle karşı karşıya olabiliriz ama aynı gemide değiliz”.

Böyle bir düzende para ya da vergi poli-tikaları biçimindeki ekonomi ve maliye poli-tikalarının ya da sosyal politikaların emekten ve diğer ezilen kimliklerden yana olması bek-lenmemeli. Bu ancak başka bir iktidarın inşa edeceği başka bir düzen ve buna uygun başka bir paradigma ile mümkün olabilir. ■

Anahtar sözcükler: Akaryakıt zamları, Eşitlik, KDV, Militarizm, Nekrokapitalizm, ÖTV, Ukrayna savaşı, Vergi indirimi.

Dip notlar:

- (1) Daniel Defoe, *A Journal of the Plague Year*’den aktaran <https://anticap.wordpress.com/are-we-all-in-this-together> (6 May 2020).
- (2) <https://truthout.org/articles/arms-industry-sees-ukraine-conflict-as-an-opportunity-not-a-crisis> (2 March 2022).
- (3) *Agm.*
- (4) *SIPRI, Military expenditure by region, in constant (2019) US\$ b., 1988- 2020, https://sipri.org/databases/milex* (11 Mart 2022).
- (5) *SIPRI, Total arms sales fort he SIPRI top 100 (2002-2020), https://sipri.org/databases/armsindustry* (11 Mart 2022).
- (6) <https://theconversation.com/ukraine-the-worlds-defence-giants-are-quietly-making-billions-from-the-war> (9 March 2022).
- (7) *Agm.*
- (8) “Bayraktar SİHA’lar hangi ülkeye nasıl satılıyor?”, <http://www.mezopotamyaajansi35.com> (22 Kasım 2021).
- (9) <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/09/Kamu-Maliyesi-Raporu- Eylul-2021-2.pdf>, s. 12-13.
- (10) *Neslihan Çalışkan, Akaryakıt üzerinden alınan vergilerdeki olası değişikliklerin otomobil kullanıcılarının davranışlarına etkisi: Sakarya ili örneği, Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2020, s. 34.*
- (11) <https://www.bloomberght.com/tvfden-kamu-bankalarina-sermaye-destegi> (9 Mart 2022).
- (12) <https://socialeurope.eu/taking-the-heat-out-of-energy-prices> (7 March 2022).

UMUT-SEN Örgütlenme Koordinatörü Başaran AKSU: “Mücadele İçinde Devleşecek ve Devletleşecek Bir Proletarya Gücü Yaratmak!”

Politika: Ocak’tan beri özellikle pandemi sürecinde internet alışverişinin çok teşvik edilmesiyle oldukça fazla iş yükü bindirilen hizmet sektöründe çalışan işçiler, depo işçileri pandemi tedbirlerinde normalleşmeye doğru gidilirken isyan etti. Her yerde kış ısıtan eylemlerdi. Bir ara değerlendirme yapabilir misin? Eylemler ne durumda kazanımları neydi? Nerde eksik kaldı?

Başaran Aksu: Aslında hepsi kazanımla sonuçlanıyor direnişlerin. MİGROS depoda, bütün o direniş döneminde, işveren geri durdu, kartları sert açtı, 250 kişiyi işten attı, gözaltına aldırdı, sendika da bunun karşısında sertlikle gitti. İşçiler kendi haklılıklarını topluma da anlatabildi ve beklediklerimizden daha fazla kazanımla direniş bitirildi. Herkesin işine geri döndüğü, ayrılmak isteyen de tazminatını alarak ayrıldığı bir kazanım.

İlk ateşleyici olan Divriği’de yüksek bir kazanım elde edildi. En düşük ücret 5.200 TL oldu. Üç günlük işgalin sonunda. Aynı şey TRENDYOL’da oldu. İşveren yüzde 11’lik bir zam önerdi. Milim oynamam diyordu patron. Ama yüzde 38’e çıkarıldı zam oranı. Daha yükseğe de çıkardı ama arkadaşlar son günkü 2000 araçla Maslak’ı kuşatma çağrımız karşısında, patronun açıklama yapacağız bekleyin anonsları yüzünden bekleme moduna girdiler. Yoksa zam oranı yüzde 45’lere çıkabilirdi. Açıklamada yüzde 38 zam oranı olunca bu olumlu karşılandı. Sonradan da yakıt zamları üzerine bir iyileştirme de oldu. SPOTY 150 kişilik bir yer, eyleme 30 kişi katılabildi, TRENDYOL gibi yüzde 90’ları bulan bir katılım sağlanamadı. Ama onlar için de şirketler üzerinde baskı oluşturarak maaşlarında bir artış sağladık.

YEMEK SEPETİ’nde bugün 43. gün. Patronun arkasında Alman devi bir şirket var. Onlara karşı Pakistan’da da bir grev sürüyor. Boykot, iş yavaşlatma eylemleri ile direnişi sürdürüyoruz. Şirket, ‘direndiler ve kazandılar’ gibi durumun oluşmasını, bunun kamuoyuna böyle yansımaları

istemiyorlar. Çünkü onlar da biliyor ki, başarı hızlı yayılıyor. ALPİN ÇORAP’taki işçiler mesela, Hadımköy bölgesindeki CARREFOUR SA depo işçilerinin eşleri ve depo işçilerinin direnişinden öğrenerek kendileri direnişe geçtiler. ALPİN’i gören başkaları da biz de yaparız diye düşünüyor.

Yine kamuoyuna çok yansımayan grev tehditi sayesinde çok sayıda işçerin direniş başlamadan hak kazanımları oldu. Antep’te 35 işyerinde direniş olduysa 70 işyerinde de grev tehditi ile işçiler haklarını arttırdılar. Patronlar da direnişle daha pahalıya patlamasın diye hamle yaparak ücretlere zamlar yapma yoluna gitti. İşçinin olası tepkilerini kesmek için. Buradan direnişlerin, grevlerin sadece bunların fiilen yaşandığı yerlerden daha geniş bir alanı etkilediğini görmek lazım.

Politika: Sen aslında Anadolu’da uzun zamandır yaşanan proleterleşme süreci yaşandığını ve bunun artçı sarsıntıları yaşadığımıza dikkat çekiyorsun. Ve başlayan bu sınıf dalgasının ikinci üçüncü aşamalarının da olduğunu, buna hazırlık yapmak gerektiğini söylüyorsun?

Başaran Aksu: Ocak ve Şubat’ta böyle bir şeyin başlayacağını epey önceden ifade etmiştik. Bunun tabi kehanetle ilgisi yok. Sahadaki olguların daha fazla

göze batmasına dayanan bir durumu ifade ettik. Hem bu yaşanan birinci dalga, hem de önümüzdeki dönemde tanık olacağımız yeni sınıf dalgaları Türkiye’de neoliberalleşmenin tarihiyle beraber biriken proleterleşme sürecinin bir ürünü.

Bu sömürü ilişkileri etrafında güçlü ağlar, cendereler oluştu. Bunun temelinde şu yatıyordu, olası isyanı engelleme stratejisi. Bunu ne ile yaptı, geleneksel rıza ve zor araçlarını daha sofistike hale getirerek bunu yapabildi. İdeolojik aygıtlar dediğimiz kültürel, sosyal, etnik, siyasi örgütlenmeleri, partileri, dernekleri, vakıfları bu doğrultuda seferber etti. Ceza kanunu, özel yetkili mahkemeleri vb. ile yeni bir hukuki nizam kuruldu. Kamu ihale kanunu çok göze battığı için işçilerin yaşadığı bu düzeydeki kapatılma boyunduruk altına alınma pratiği görülmedi. MOBESE’lerle, kameralarla Türkiye’nin her yerinde denetim, gözetim mekanizmalarının güçlenmesi bu kudretli ilişki ağlarıyla sarmalanan ve aynı zamanda büyük cezaevleriyle, büyük adliye saraylarıyla tamamlanan bir cendere bu...

Egemenler işçilere ait sendika düzenini de kendi kontrollerine alıp, sendikaları şirketlerin insan kaynakları departmanı gibi davrandıkları bir aygıt haline getirdiler. Şimdi bunların arasında bir konuya değinmek gerekiyor. PİRELLİ’nin İz-

mir’deki EKOLAS fabrikasındaki direnişini düşünürsek burada da DISK’in iki sendikası arasında sorunlara neden oldu. Yani taşeron işçi ile “kadrolu” işçiler aynı sendikada temsil edilemiyor. Fakat bu 2002’den bu günlere geldiğinde bu taşeronlaştırma hem de devletin bir şirket gibi davranması ve de şirketlerde düşük ücret politikası sonucu örneğin bir TOFAŞ işçisinin 4 asgari ücret alırken bu MESS sözleşmeleri sonucunda 1,5 asgari ücret bandına geriletildiğini görüyoruz. Yani, sendikaların en temel sendikal işlevi olan ücret sendikacılığı bile yapmadığını görüyoruz.

Bu proleterleşme süreci bir mülksüzleştirme ve yoksullaştırma süreciydi. Kuşaktan kuşağa aktarıldı. Genç işçi bireyi dedesinden ninesinden bu yana, 24 Ocak Kararları’ndan bu yana yaşanan vahşi dönüşümü ve el koyma mülksüzleştirme pratiğini kendi aile tarihinden bilir hale geldi. Bu bilgiyi dışarıdan kendisine ideolojik olarak aktaracak kanalların dışında, kendisinin bizzat aile tarihinde bunun sorumlularını, bu acıları, yoksullaşmayı, bu geleceksizleştirmeyi yaşatanlara dair bir bilince sahip. Yani TOKİ dairesine de sahip olamayacak kredilerle. Bir insanın kendisini, eşini, varsa çocuklarını, onların eğitimi, mutfağı organize edebilmesi mümkün değil. Kuşkusuz bu aynı zamanda borçlandırılmış bir birey. Bu borçlandırılmanın da yetmediği yerel tefecilerin rol oynadığı bir darboğaz söz konusu olan.

Aynı zamanda bu aile tarihi dediğimizde oradaki mahallenin, ilçenin de tarihi. Oradaki siyasal öykünün %95’i böyle yoksullaşıp mülksüzleşirken kendi içlerinden işbirliği eden bir kesim değişik tarikat, cemaat, basın, o bu değişik ilişkilerle sıyrıldı ve yukarı çıktı.

Bu koşulları 40 yıl boyunca işçiler deneyimlediler ve 2022’ye geldiler. Ve burada 2015 çok önemli bir olaydı. İşçi sınıfı açısından “Metal Fırtına” bizim cenahlarda çok az tartışıldı aslında, hak ettiği düzeyde bir ilgiyi, alakayı, odaklanmayı ne yazık ki görmedi. Ciddi bir kalkışma çün-

kü bu. Sendikal politikaların belirleyicisi olan Türk Metal'e karşı onbinlerce işçi Bursa'dan Kırıkkale'ye, Adana, Sakarya, Düzce'ye, bu havzalarda belirli sanayi kuruluşlarında ayağa kalktılar. İsyan ettiler, istifa ettiler. Bir kısmı DİSK'e geçmeye çalıştılar. Birleşik Metal-İş ve DİSK tutamadı, kucaklayamadı.

Aslında hepsini kapsamak mümkündür ama Sol bu yönde, işçilerin bu kapatılmasını kırarak, sosyalizm dışı bile olsa, bir dertlenme, bir odaklanma, 'ya nasıl olur da bunu parçalarız' gibi bir düşünme tartışma süreçleri de yaşamadı. Sol da bulamadı. İşçiler de bulamadı. Zaten sol bulamazsa işçiler de bulamaz.

Politika: *Neoliberal iktidar tablosu çıkardın. 2008 krizinden sonra neredeyse her yıl bir milyon kişi işsizler ordusuna katılıyor. İşsizler ordusuna katılmasa bile aldığı ücret ile açlık sınırının altında yaşıyor. Bu kadar ağır sömürü ve sefalet koşullarında işçilerin kendi bağımsız eylemini, örgütünü yaratma imkanı nedir?*

Başaran Aksu: İşçilerin yüzde 20'sinin çok girişken, sosyal, kendi çevresinde sevilen, esprili, hareketli tiplerden oluştuğunu görüyoruz. Bu üstteki yüzde 20 dünyayı ülkeyi gelişmeleri takip ediyor ve buradan da etkililiyor, aradaki diğer dilimleri kriz anında harekete geçirebiliyor, önderlik edebiliyor. Şimdi burada o fabrikada yüzde 20'lik kesim, bu tablo karşısında kara kara düşünmeye başlıyor. Çünkü ne kendileri için ne de çocukları için bir gelecek yok. Enes Kara'nın manifesto gibi intihar metnini görüyor bu işçiler, sağlarında sollarındaki tartışmaları sadece yakın çevreleri değil sosyal medya üzerinden başka kentlerdeki hareketlenmeleri de görüyor ve buradan yol arıyorlar. 320 organize sanayi bölgesiyle, bütün Anadolu ve köylerinde meralarını kaybeden köylülerle birlikte bütün bunlar yaşıyor.

Pandemi koşullarının da işçinin bilincinde sarsıcı bir etkisi oldu. Sen çalışmaya gidiyorsun, sabahtan gece yarısına kadar işyerinde, depoda, madende kapatılmış olarak çalışıyorsun ama birilerinin canı daha önemli onlar evlerinde. Ve bazılarımız da kafamızda kask ile bu evlerde yaşayanların siparişlerini yetiştirmek için bütün gün motorun üzerinde oraya buraya koşturuyor... Ama zaten pandemi koşulları, küresel olarak kapitalizme yönelik eleştirileri de artırdı. Kapitalizmin ideolojik olarak krizini derinleştirdi. İşçi sınıfının yaşadığı yıkım ve buna karşı direnci orta sınıfları da etkisi altına aldı. TRENDYOL ve MİGROS'taki işçilerin

öfkeleri ve direnişleri karşısında bütün bu kesimlerin ortaya koyduğu destek aslında kendilerinin de yaşadıkları yıkıma dair kaygılarını yansıtıyor. Bu açıdan yeni bir hakikat evreni ile karşı karşıyayız.

Dolayısıyla bu durum kendi siyasal sendikal örgütlenme modellerini de bu mücadeleler içerisinde açığa çıkarıyor. Buna dair önden kesin tanımlar yapmak sakıncalı. İhtiyatlı olmak, dogmatik olmamak, ama yeni durumun fikri ve pratik olarak takipçisi olmak gerekiyor. Sadece burada değil, bizimle aynı kaderi paylaşan Amerika'da, Afrika'da, Asya'da ve

Avrupa'nın merkez ülkelerinde de eylemler var, lojistik sektöründe çalışanların, E-ticaret hatlarında, tedarik zincirlerinde AMAZON'da, ALİBABA'da eylemler örgütlenmeler var. Buralarda madencilerin de güçlü eylemleri var, vahşi saldırılar karşısında. Çin'de de güçlü işçi eylemleri var. Biz bu pencereleri yeni yeni görüyoruz. Dünyada imalat sektörünün güneye kaydırılması ve buradaki proleterleşme olgusunun sonuçları bunlar.

Eylemler de tam buralardan sökün ediyor. ADİDAS, NİKE, ZARA gibi uluslararası tekstil zincirlerine Türkiye'de taşeronluk yapan firmaların işçileri ayağa kalkıyorlar. Antep'ten Hadımköy'e kadar. Bu e-ticaret işçileri bir de küresel markaların üretim zincirlerine mal üreten yerler.

İşçi sınıfı içinde bulunduğu insanlık dışı konumundan çıkış için bir hamle yapıyor. Bu ileriye doğru hamlesini birkaç adım daha sürdürme olasılığı önümüzdeki dönemin dikkat kesildiğimiz noktası. Bizim de yoğunlaştığımız şey bu birkaç adımın da atılması için sınıf öbeklerini cesaretlendirmek. Nisan, Mayıs, Haziran aylarında bu dalgalıların yaşanması beklentimizin temelinde de şu olgular var.

Tarımdaki girdilerin, mazot, gübre, tohum fiyatları astronomik oranda arttı. Mazot fiyatı 5-6 kat arttı. Dolayısıyla çiftçiye taban ücreti ve destekleme olarak ne fiyat verilecek ki, çiftçi zarar etmeden ürününü ekip biçsin. Çayda, fındıkta, tütününde, ayçiçeğinde, pamukta vb. taban fiyatları açıklanacak. Bu yüksek maliyetlerle bu kesimlerin geçimlerini sürdürmeleri mümkün değil. Bu geçim koşullarındaki daralmadan dolayı aile içlerinde de ciddi çatışmalar yaşanır hale geliyor. Bunlar bir hayatta kalma kaygısının baskın hale geldiğini anlatıyor bize.

metni. Orada işçi sınıfının mevcut durumuna dair hiçbir şey yok. Sınıfı ilgilendiren esas metin TÜSİAD'ın "Geleceği İnşa" raporudur. Millet İttifakı'nın ufkunu belirleyen bu rapordur. Bu raporda sendika lafları ediliyor. Raporu Tuncay Özilhan sunmuştu. Ve Özilhan'la MİGROS direnişinde karşı karşıya geldik. Orada sendikasız ve düşük ücretle işçi çalıştırıyor. Eski "sarı sendikacı" üç dört kişiye taşeron şirketler kurdurmuş yönetici yapmış, bu köle kahyası tiplerle işçi bölüklerini yönetiyor.

Evet, AKP'nin gitmesi, her şeye rağmen bir değişim rüzgarı yaratacaktır. Ama ortada ne ekonomik ne de siyasi ideolojik krizi çözecek bir program yok. Dolayısıyla "AKP döneminin sonrası" daha sert geçecek bir durum yaratabilir. Bu devrimci olabileceği gibi karşı-devrimci de olabilir. 3-4 yıllık bir dönemden bahsediyoruz.

Politika: *Peki sen, sınıf birinci adımı attı, ikinci üçüncü adımı atması için çaba göstermek lazım dedin. İkinci üçüncü adımı atmak için ne yapmak gerekir?*

Başaran Aksu: Sınıf olarak bu çatışmaların altında ezilen olmamak için güç inşa etmeliyiz. Biz de bunun izlerini takip ediyoruz. Bu gücü inşa ettiğimiz oranda sağı da, solu da etkileyebilecek bir özne haline gelebiliriz.

Önderler, merkezler, insanlara nasıl yapılacağını gösterecek tarzda bir inisiyatif ve sorumluluk almalıydılar. Sınıfı hareket ettirmek, onun hareketini belli bir yere kanallandırmak, bunun bedellerini ödemek. Mevcuttaki gibi, sınıfa tebliğ pratikleri ile de olmaz. Daha önce hiç eyleme katılmamış, hak aramamış, hakkı için kavga etmemiş insanların hakları için kavga etmesine vesile olmak ve bu kavgasını güçlendirmektir devrimcilik. Burada kendinin devamı değil hareketin devamlığı, yeniden üretiminin önce gelmesi gerekir.

Daha önce de ifade ettim. Yer altında köstebek, yeryüzünde kaplan, gökyüzünde kartal olacak proleter bir siyasal gücü bu topraklarda inşa etmek mümkün. Bugün içinde olduğumuz tüm çabaları bu hedef doğrultusunda yoğunlaşma olarak okumak gerekiyor. Önce mücadeleyi yaratmak ve onun içinde devleşecek, sonra devletleşecek proleterya gücünü adım adım inşa etmek temel stratejik güncel görev budur. ■

Bütün bu eğilimlerin, yıkımların, arayışların yeni bir hakikat evreni oluşturacağını, tepkilerin yükseleceğini, esnafların, çiftçilerin tepkilerinin artacağını öngörmek münemcimlik olmaz.

Politika: *Sen yeni bir hakikat evreninde olduğumuzu ifade ettin. Sınıfsal fay hatlarındaki çelişkilerin yoğunluğu ve cereyanlar, "AKP sonrası dönem"de nasıl sürebilir? Ya da tersinden sorayım "güçlendirilmiş parlamenter sistem" sınıfın üzerindeki güçlendirilmiş cendere, bu sömürü düzeni açısından ne vaat ediyor?*

Başaran Aksu: Biz bir sermaye diktatörlüğü altında yaşıyoruz, bu diktatörlüğü demokrasi ile örtmesine aldanmamak lazım. Bu demokrasi Soma'da 301 işçiyi öldürüyor. İSİG verilerinde her ay yaklaşık 200 işçi öldürülüyor ve kimse ceza almıyor bu cinayetlerde. Mesela FARPLAS'ta 150 işçi sendikaya üye olduğu için atılmış ve patron hayatına devam ediyor. Çünkü böyle bir düzen oluşturulmuş.

Ama "AKP sonrası dönem" açısından açıklanmış iki tane program var. Birincisi 28 Şubat'ta açıklanan 6 partinin ortak

Stalin Sonrası Döneme Geçiş: Çöküşün Kodları (3)

☞ *Baştarafı 24. Sayfada*

□ Sinan DERVİŞOĞLU

2) “Geçerliliğini yitirmiş köhne kavramlar: Genel Sekreter, Politbüro, Sekretarya”:

Burada, mevcut ezberlerimizi bozan ve uluslararası komünist hareketin pratiğinde başköşede duran temel kurumlara yönelik eleştirel bir yaklaşımı, bir dönem açılıp, kısa bir süre sonra hızla “kapatılan” ve unutulmaya terk edilen bir açılımı hatırlatmak istiyoruz. Bilindiği gibi KP’lerde partinin lideri ve en yetkili kişinin “Genel Sekreter” pozisyonuna konulması ve bu pozisyonla anılması (belli istisnalar dışında) bir genel pratik haline gelmiştir; ve bu durum, Bolşevik Partisi’nde Stalin’in “genel sekreter” olarak seçildiği 1922 yılından sonraki gelişmelerin sonucu olmuştur. Genel Sekreter olan Stalin, daha sonra önderlik ettiği atılımlarla partinin ve SSCB’nin en güçlü adamı ve lideri olmuş, KP’lerde de liderin “Genel Sekreter” olması bir tür “adı konmamış kural” haline gelmiştir (PKK’de dahi A.Öcalan bir dönem “Genel Sekreter” olarak anılmaktaydı).

Bu fiili durumu ilk sorgulayan gene Stalin olmuştur. Önceleri, parti içi çatışmada çok yıprandığını hissederek iki defa Genel Sekreterlikten istifa etmeyi önermiş, ısrar üzerine bu pozisyona geri dönmüştür. Ancak (örneğin 1927’de) sadece Genel Sekreterlikten istifa etmeyi değil, Genel Sekreterliğin lağvedilmesini önermiştir. Özet olarak söyledikleri şunlardır: “Lenin zamanında 11. Kongreye kadar Genel Sekreterlik yoktu, o dönem parti içi muhalefetin yarattığı kaosu gidermek için yaratıldı. Bu, şu anda ölü bir kurumdur ve tüm bölge MK’larında türeyen “Genel Sekreter”ler yaptıkları müdahalelerle sorun yaratmaktadır.” Başka bir fırsatta da Parti sekreteryasını bir tür “gölge hükümet” olarak nitelendirmiştir.

Bu son derece makuldür, zira Genel

Sekreter, parti içindeki iç işleyişi koordine etmek ve düzenlemekten sorumludur ve bu durum partide “genel başkan”lık ihtiyacını ortadan kaldırmaz. Partiyi kitleler önünde temsil eden, partinin şiarlarını kitlelere en etkin biçimde aktaran, diğer siyasi güçlerle mücadelede taraftarlarına coşku veren, parti kadroları ve tabanı üzerinde en fazla saygınlığa sahip olan şahıs, partinin lideri ve Başkan’dır. Genel Sekreter ise, disiplinli ve becerikli, kadroları yakından tanıyan ve “doğru işi doğru insana” veren, günlük iç işleyişin en etkin şekilde sürmesini sağlayan bir tür “baş örgütçü”dür. Bu iki kavram iki farklı (ve ikisi de ayrı ayrı gerekli) fonksiyona ve iki farklı profile denk düşmektedir ve birçok partide “Genel Başkan”lığın Genel Sekreter lehine iptal edilmesi, aslında partilerde kitlelere değil, kendi içine yönelik bir politik işleyişi, ve “halk lideri”nden çok “örgüt/aparat adamı” şeklinde bir yönetici profilinin ön plana çıkmasını beraberinde getirdi.

Benzer bir yaklaşım sekretarya için de geçerlidir. Genel Sekreter’in örgüt içi işleyişi düzenlemek için yarattığı aygıt olan ve kimin nereye atanacağına karar veren Sekretarya, Partinin en büyük güç olduğu bir ülkede, parti içinde fiili gücün toplandığı bir organ olarak en etkin güç odağı haline geldi. Sovyet, meclis, hükümet gibi seçimle gelen organların tamamıyla üstünde ve onlara hakim bir güç olarak Sekretarya, gerçekten de Stalin’in söylediği gibi bir “gölge hükümet” ya da “gölge iktidar” haline geldi. Stalin’in parti içi mücadelede bir anlamda kendini iktidara taşıyan aygıtı sorgulaması da ayrıca kayda değer bir olgudur.

Politbüro da benzer bir “tarihsel kağıntı”dır. Ekim Devrimi sonrası İç savaş yıllarında tüm parti örgütü savaşa ve ülkeyi ayakta tutmaya yoğunlaşırken, profesyonel olarak politika ve diplomasiyle ilgilenmek ve etkin politikalar üretmek için kurulan Politbüro, bir süre sonra MK’nın üstünde Partinin en etkili resmi organı haline geldi. Bu da gene, tıpkı Genel Sekreterlik gibi tüm dünya KP’lerinde, hatta kimi ulusal kurtuluş hareketlerinde (FKÖ’nün dahi bir “Siyasi Büro”su vardı)

benimsenen bir şablon haline geldi. “İş politikayla ilgilenmek ve politika üretmek” olan bir üst kurul olarak Politbüro fikri bugün sorgulanmalıdır. “Politika üretmek, politikayı yorumlamak, mevcut politikaları tartışmak ve geliştirmek” görevi aslında en üstten en alta kadar TÜM parti organlarının, MK’dan hücrelere kadar tüm birimlerin asli görevidir. Bu görevi bir “üst” kurula havale etmek, tüm diğer birimlerin kendilerini kapitalist ülkelerde günlük işlere (dar pratiğe), sosyalist ülkelerde ise ekonomik ve idari işlere hapsedmeye götürebilen bir anlayışı güçlendirir. Bunun sonucu, baştan aşağı “siyasi” bir örgüt olması gereken Partiyi a-politikleştirmeye götürebilir. Stalin (ve Jdanov gibi başka önderlerin) SSCB’de tüm parti birimlerinin günlük ekonomik/ idari işlerden sıyrılarak politika ve ideolojiye daha fazla ağırlık vermelerini sağlamak gibi bir kaygıları olduğuna değinmiştik.

Öte yandan Bolşevik Partisindeki (ve 1956 sonrası SBKP’deki) haliyle Politbüro, sosyalizmin kuruluşu ile birlikte devlet organlarının önemli temsilcilerini de içine alarak (başbakan, devlet başkanı, Kızıl Ordu komutanı ve istihbaratın başkanı gibi) birleşik bir Parti-devlet iktidarı organı, ve (teşbihte hata olmaz!) bir tür Milli Güvenlik Konseyi haline gelmiştir. Bu haliyle Politbüro hem Partiyi, hem de hükümeti ve devleti yöneten bir üst kurul durumundadır. Stalin 1952’de Politbüro’yu feshederek yerine bir Prezidyum (Başkanlık Kurulu) önermiş; bir yandan tüm partinin “politik” olması gerektiğini hatırlatarak Politik Büro sıfatını kaldırmış, öte yandan da bu kurulun içinde Devlet Başkanı ve Yüksek Sovyet Başkanı’nın bulunmaması gerektiğini söyleyerek Parti ve Devlet fonksiyonlarını ayırmayı hedeflemiştir.

Grover Furr’un bu iddiaları gerçeklerle de örtüşmektedir, zira mevcut tüm kaynakların doğruladığı üzere 1952’de:

a. Sekretarya daraltılmış ve kadrosu asgariye indirilmiş (10 sekreter)

b. Genel Sekreter pozisyonu lağvedilerek, daraltılmış Sekretaryanın eşit bir üye-

si haline getirilmiştir

c. Politbüro lağvedilerek SBKP(B) Prezidyumu kurulmuştur. Bir kısım “devlet ricali” hala içinde kalmakla birlikte sayısı ve kapsamı genişletilmiştir.

Sadece isim değişikliği olarak gözüken, ama özünde bir fonksiyonel değişikliğin ilk adımları olan bu düzenlemeler sadece Stalin’in ölümüne kadar değil, ondan sonra da bir süre devam etmiştir.

3) Partinin üye profilini dönüştürmek:

Burada G.Furr’un aktardığı en ilginç düzenleme, parti kadrolarının maaşlarına ilişkin Stalin’in önerdiği ve hayata geçirdiği uygulamadır: Partiyi bir “kariyer yapma aracı” daha doğrusu bir “ikbal kapısı” olmaktan çıkarıp gerçekten gönüllü ve fedakar unsurlardan oluşmasını sağlamak için Stalin, belirli bir kademedeki (cumhuriyet, bölge, il..vs) Parti yöneticisinin, aynı seviyedeki Sovyet ya da hükümet temsilcisinden %10 daha az maaş almasını önermiş ve bu öneri 1952’de hayata geçirilmiştir.

4) Partiyi ağır ağır devreden çıkarmak:

Furr, Stalin’in partiyi geri plana iterek, onu sadece politik ve ideolojik görevlere yoğunlaştırmayı, tüm fiili gücü seçilmiş organlara (Sovyetler, yerel meclisler ve onların seçtiği hükümete) vermeyi düşündüğünü belirtmektedir. Bu, doğru bir yaklaşım ve mümkün bir olay olmakla birlikte, Stalin’in bizzat bunu planladığı fikri belgelerle ispata muhtaç bir iddiadır. Gene de şunu belirtelim: 1950 sonrasında Politbüro “Prezidyum” olarak yeniden dizayn edildiğinde Stalin’in Partide kalan yegâne resmi görevi MK üyeliğidir. Furr, bir ara Stalin’in MK’dan dahi ayrılarak partiyi “kendi yağıyla kavrulmaya” yönlendirmek istediğini, ancak yoğun tepki ve ısrarlar sonucu bundan vazgeçtiğini iddia etmektedir.

Belirttiğimiz gibi, bu iddia ayrıca belgelere ispata muhtaç olmakla birlikte, birbiriyle ilgisiz gözükten 4 olgu, gerçekten de G.Furr’un iddiasını, yani Stalin’in

partiyi ağır ağır devreden çıkararak ağırlığı seçilmiş ve icracı organlara kaydırmak istediğini doğrular niteliktedir. Açıklayalım:

Birincisi, geçmişin tortusu ve acı anılarıdır. Önceki yazımızda belirttiğimiz gibi, 1937-38 tasfiye hareketleri 600.000 civarında kadronun idam edilmesiyle sonuçlanan son derece trajik ve tahripkâr bir süreç olmuş, bu süreç sadece ve sadece (ayrıntılarıyla gösterdiğimiz gibi) yerel ve bölgesel parti aparatının kendi gücün pekiştirme hırslarının ve saplantısının sonucunda bu denli trajik boyutlara varmıştır. Bu süreç, Stalin'in ve MK'nın 5 sene boyunca parti aygıtlarını halkın denetimine açma (çok adaylı seçim) ve siyasi kalitelerini artırma (kartları yenileme) çabalarını boşa çıkarmakla kalmamış, bir anlamda onlara gösterilmiş şiddetli bir direnç ve verilmiş ağır bir "red" cevabı olmuştur. Ülkenin lideri ve bir örgüt adamı olan Stalin'in bu durumu olduğu gibi kabullenmesi pek mümkün gözükmemektedir. Özellikle Partiyi bütün entrikaların kaynağı olarak gördüğünü belirttiğimiz Beria'nın görüşlerine hak vermesi, tutulabilecek yegane yol olan Partinin siyasi-fili yürütme gücünü azaltmaya yöneldiğini düşündürür niteliktedir.

İkinci ve üçüncü olgular, Kruşçev'in 1956'da yaptığı 2 suçlamaya ilişkindir. Kruşçev, 20. Kongredeki meşhur konuşmasında bir yığın suçlamanın yanı sıra Stalin'e parti işleyişi açısından 2 temel eleştiri getirir:

a. Bolşevik Partisi 13 yıl boyunca (18. Kongre'nin olduğu 1939 yılı ile 19. Kongre'nin olduğu 1952 yılı arasında) kongre toplamamıştır. RSDİP zamanından beri sık sık kongre toplayarak siyasi konuları tartışma geleneği olan bir parti açısından bu ciddi ve haklı gözükken bir suçlamadır.

b. Stalin ömrünün son yıllarında merkezdeki Parti işleyişini, Politbüro'yu bir kurul olarak çalıştırmak yerine somut ve spesifik sorunlar için bir araya gelen alt kurullara ("Dörtler", "Yediler"... gibi) indirgeyerek partinin merkezi kurul işleyişini likide etmiştir.

Öncelikle, bu iddiaların sonucu (ve gerçek amacı), Stalin için düzenli işleyişten koparak onu hiçe sayan bir "şımarık kral" imajı yaratmak, bunu da "aşırı güç sonucu iktidar deformasyonuna" bağlamaktır. Ancak harekete katıldığından beri tamamıyla bir örgüt adamı olan, eski veya yeni (kendi koydukları da dahil) tüm kurallara titizlikle uyan ve uyulmasını sağ-

layan, ömrünün son gününe kadar kendi zaman planını dahi haftalar öncesinde saat bazında planlayıp uygulayan, aşırı disiplinli ve çalışkan bir yönetici olarak Stalin profili göz önüne alındığında, yukardaki imajın hiçbir inandırıcılığı yoktur. (Sergo Beria'ya kişisel bir sohbetinde "benim günlük çalışma planım saat bazında aylar öncesinden kesinleşmiş durumdadır" demiştir). Dolayısıyla, Kruşçev'in bahsettiği olguların yeni ve farklı bir okumaya ihtiyacı olduğu açıktır.

Kongreyi ele alalım. Bahsi geçen dönemde SSCB'nin devasa bir savaş felaketi yaşadığı bilinmektedir. Bunu gerekçe olarak göstermek "Stalin koşullara teslim oldu" klişesiyle karşılaşacağı için, "şeytanın avukatlığını yapma" pahasına daha cesur bir yorum getirmeye çalışalım: Bu dönemde kongreye ne ihtiyaç vardı? Açalım:

a. 1939-41: Avrupa'da savaş başlamıştır ve SSCB sınırlarına dayanacağı aşikârdır. Savaşa hazırlanmak tüm kadrolar için açık ve temel görevdir

b. 1941 – 1945: Ülke ölüm kalım savaşına girmiştir ve partili/partisiz 200 milyon insan ülke savunması için 24 saatini vermektedir.

c. 1945 sonrası: 26 milyon insanını ve ekonomisinin üçte birini kaybetmiş ülkenin hızla ayağa kalkması, hayatın normale dönmesi, öte yandan da Naziler kadar büyük bir tehdit olan Batı emperyalizminin planlarına karşı ülkeyi (nükleer güç dahil) güvenceye almak en acil görevdir.

Bu 3 dönemde toplanacak parti kongresi siyasi olarak neyi belirleyecektir? Yani yeni olarak neyi konuşacak, neyi tartışacak, neyi netleştirecek, neyi karara bağlayacaktır? Hiçbir şeyi! Her şey son derece açık ve ortadadır ve herkesin (hükümet, bakanlıklar, ordu, istihbarat, sanayi yöneticileri, tarım, lojistik, kitle örgütleri...) kendi alanında yapacağı iş son derece nettir. Bu koşullarda yapılacak bir parti kongresi, hepsi kendi alanında önemli işlerle görevli seçkin kadroların zamanını çalacak bir bürokratik ritüel olmaktan öteye gidemezdi. Tek tek partililerin, komünistlerin bu süreçte özgül görevi, gündemdeki açık ve net görevleri herkesten daha iyi, daha fedakârca, daha başarılı bir şekilde yapıp örnek olmaktan ibaretti; bunun için de parti kongresi toplamayı beklemek saçmalıktır. Böylesi bir ortamda her şeye rağmen kongre toplansaydı bunun yegâne işlevi, kitlelere "bu ülkeyi Parti yönetiyor" ve "asıl olan Partidir"i vurgulayacak bir güç gösterisi yapmak olurdu. Kruşçev'in olmadığı için

hayıflandığı, Stalin'in de bilinçli olarak engellediği budur! "Meşhur ve meş'um" 20. Kongre sonrasında, Kruşçev ve Brejnev döneminde yapılan 21, 22, 23, 24, 25, 26. Kongrelere dürüstçe baktığımızda görülen şey çok nettir: Bu kongreler;

- Hiçbir yeni siyasi tez ve açılım üretmemiş,
- Hiçbir tartışmaya sahne olmamış, bütün farklılıklar önceden törpülenmiş,
- Herkesin birbirini tekrar ettiği ve onayladığı,
- Bütün karar ve seçimlerin "oy birliği" ile alındığı (çünkü yeni dönemde kimin nerede görev alacağı önceden "arka odalarda" ayarlanmıştır) tatsız, silik ve ruhsuz toplantılar olmaktan ileri gidememiştir.

O zaman böyle boş toplantıları "gayet disiplinli ve düzenli" yapmanın (yapmadığı için de Stalin'i eleştirmenin) amacı nedir? Amaç, (olması gerektiği gibi) topluma ilham veren değil, toplumu bizzat yöneten bir aygıt haline gelen Parti'nin varlığını ve pozisyonunu toplum nezdinde meşrulaştırmaya yönelik bir gövde gösterisi yapmaktır.

Aynı durum Politbüro toplantıları için de geçerlidir. Kruşçev "Dörtlü" "Üçlü" şeklindeki komisyonları iskambil kâğıdı isimlerine benzeterek alay etmiş; G. Furr ise bunun doğru olmadığını ispata çalışmıştır. Halbuki yukardaki olguların ışığında farklı bir okumaya gidersek durum netleşmektedir: Stalin laçkalık, alaturkalık, disiplinsizlik değil, bilinçli olarak davranmakta, nihai ve en yetkili siyasi karar organı olarak tanımlanmış olan Parti Politbüro'sunu devreden çıkarmaya çalışmaktadır! Ülkenin en yetkili uzmanları komisyonlarda kendi işlerini yapıp hükümete, hükümet de halkın seçimiyle gelmiş Sovyet'e hesap verirken, ille de Politbüro'yu toplamının ve "önce bu işi kendi aramızda orada görüşelim" demenin mantığı nedir? Bu gene, siyasi-ideolojik bir odak olan Partiyi, ekonomik ve idari yürütmenin üstüne bir otorite olarak zorla monte etmek, ekonomik –idari gücü de partide toplamaya ısrar etmektir.

Dördüncü olgu ise, Stalin'in 2.Dünya Savaşı sonrası söylediği, ve hem Yeni Sol, hem Troçkistler tarafından KP'yi likide etmek şeklinde yorumlanan (bizde de "Birlikim" dergisi tarafından Eylül 1977'de yayınlanan) şu sözlerdir:

"... Stalin 9 Şubat 1946 tarihli konuşmasında Parti dışındaki insanlarla Parti içindeki militanlardan söz ederken şöyle

diyordu: "Bunlar arasındaki tek fark, birinin parti üyesi olması, öbürünün olmamasıdır. Ama bu sadece biçimsel bir farktır". Partinin ölümünün resmen doğrulanması demekti bu" (Lucio Coletti, "Stalin Sorunu", Birikim sayı:30, s.56)

Burada, Büyük Savaş esnasında tüm Sovyet yurttaşlarının, partili-partisiz gösterdiği kahramanlık aslında selamlanmakta, "herkes birer komünist gibi davrandı" denilmek istenmektedir. Ancak farklı ve eleştirel başka bir açıdan da "partili ve partisiz "farkı silinerek partili kimliğinin (ve dolayısıyla parti örgütlülüğünün) toplum içinde eritildiği iddia edilmektedir. Bu sözlerle, Partililerin ve Parti kimliğinin bizzat Stalin tarafından "karizmasının çizildiği" açıktır. Ancak (yukardaki okumalar ışığında) muhtemelen Stalin'in bu sözle bilinçli amacı da buydu! Ülke çok ağır bir sınavdan geçmiş, Parti dışındaki milyonlarca insan, bir kısmı yurtseverlik gibi motiflerle de olsa ülkeye ve dolayısıyla onu yöneten rejime sahip çıkmıştır. Sovyet halkları (sınırlı sayıda ihanet ve düşmanla işbirliği vakası dışında) sosyalist bir yapıya sahip çıkma konusunda başarılı bir sınav verdikten sonra Partinin ve partililerin kendilerini toplum üzerinde ayrıcalıklı ve siyasi gücün tek sahibi olarak görmelerinin meşruiyet zemini son derece daralmıştır. Stalin'in bu sözleri, biraz "can acıtıcı" da olsa, bu yeni durumun tespiti ve Parti aygıtının yeniden aşırı güç ve prestij kazanmasına karşı kitleler lehine konulmuş bir fren olarak okunmalıdır.

Burada, daha devam etmeden önce, şunu belirtelim: Yukarda değindiğimiz ve belli bir amacı güden tüm düzenlemeler, Kruşçev ve yeni SBKP liderliği tarafından 1953 sonrası birkaç yılda. Yani:

- a.** Sekreteryaya güçlendirilmiş
- b.** Genel Sekreterlik (önce Kruşçev için yaratılan "Birinci Sekreterlik" adı altında) yeniden ihdas edilmiş (ve tüm KP'lerde bir süre "Birinci Sekreter" sıfatı kullanılmış!)
- c.** Politbüro, eski ("devlet ricali") bileşimiyle yeniden kurulmuş

d. Maaş düzenlemesi iptal edilerek, daha Haziran 1953'de Parti yöneticileri eski maaşlarını almaya devam etmiştir.

Bütün bu "ileri ve geri" adımlar, bir yenilenme niyetini ve ona karşı Parti aygıtının sert direnç göstererek bu niyeti boşa çıkarma kararlılığının göstergeleri olarak önümüzde durmaktadır. ■

(Devam edecek)

Aile Hekimi Ailemizin Hekimi (mi)?

□ Dr. Levent UYGUR

Günümüzde kapitalist üretim sürecinin etkilemediği herhangi bir yaşamsal alandan söz etmek olası değildir. Kapitalizm, özellikle 19. yüz yıl sanayi devrimi sonrası, milyonlarca insanı yerlerinden sökerek temel üretim mekanları olarak seçtiği kentlere doldurmuştur. O günden bu yana hızlı, çarpık kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar tartışma gündemindedir.

Ülkemizde de modernleşme ve batı ile entegrasyon ile birlikte 50'li yıllar ile birlikte başlayan ve 70'li yıllarda doruğa çıkan kırdan kente kitlesel göçler yaşanmıştır. Kente gelenler şehrin varoşlarında yaşam mücadelesi verirken beraberinde pek çok sosyal tartışma başlamıştır. Gecekondularda sürdürülen yaşam aynı zamanda sağlık hizmeti gereksinimi de arttırmıştır. Bununla birlikte modern kentler ve buna uygun sağlık hizmetlerinin planlanması ve sunumu ise sürekli değişen bir ihtiyaç olarak durmaktadır.

1961 yılında önce kırsalda başlayan sağlık hizmetlerinde Sosyalleştirme (Sağlıkta Sosyalleştirme), dönemin oldukça ilerisinde ve halen dünyanın pek çok ülkesine örnek oluşturan özgün bir yaklaşımdır. Önüne konan türlü siyasi engellemelere ve ayak sürümlere karşın ülke halkı sosyalleşmeye sahip çıkmıştır. Sağlık Ocakları kamu yatırımlarının tümüyle dışında tutulmuş olmasına rağmen kentsel bölgede de halkın sağlık hizmetine en kolay eriştiği mekanlar olmuştur.

Günümüzde ise aile hekimliği kandırmacısı altında üstelik Sağlık Ocaklarının en örgütlü oldukları illerde tabelaları indirilip adeta yok sayılma yoluna girilmiştir. Hiçbir bilimsel gerekçesi olmayan tümüyle “ideolojik” bir yaklaşımla, sağlık hizmetlerinin piyasaya devri amacı doğrultusunda kapatılan Sağlık Ocakları yerine konan Aile Hekimliği ise kentsel alan dahil hiçbir sağlık sorununu çöz(e)meyen ve son düzenlemelerle de içinden çıkılamayacak uygulama haline gelmiş, bu sistemi düzeltmenin yolunun Hükümet tarafından çeşitli cezalandırma veya çeşitli görevlendirme dayatmalarıyla ne olduğu tam anlaşılmayan bir model durumuna düşmüştür.

Türkiye'nin 1960'lı yıllarda başlattığı sağlık hizmetlerinde insanı merkeze koyan

yaklaşımın yerine 1980 sonrası konulmaya çalışılan piyasa merkezli yönelim etrafında kuşkusuz kentlerde sağlık hizmetleri sorunlarının tümüne birden yanıt üretilemez. Sorunun esas nedeni insanı bir maliyet unsuru olarak gören anlayıştır. Sağlık toplumsal bir olgu olduğuna göre bu alanda yaşanan sorunların nihai çözümü de ancak üretimin olduğu kadar üretim araçlarının ve ortaya çıkan ürünün tümünün toplumsallaşması ile olabilecektir.

Sonuçta ülkemizde 1961 yılında yasal olarak başlayan sosyalleştirme, “Sağlıkta Dönüşüm Programıyla” 2003 yılında fiilen sona erdirilmiştir. Sosyalleştirmenin temel ilkeleri uluslararası düzeyde halen geçerliliğini korumakla birlikte bu ilkeler göz ardı edilerek, çağdaş sağlık hizmeti sunumunun olanaklı olmadığı bir duruma sokulmuştur.

Öncelikle Türkiye’de sağlık hizmetinin nasıl sınıflandığını ve bu hizmeti veren kurumların nasıl gruplandığını kısaca tanımlamak gerekmektedir.

Sağlık Hizmetlerinin Sınıflandırılması Sağlık hizmetleri birbirini tamamlayan nitelikte olmalarına rağmen anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak, hizmet sunumunda etkinlik sağlamak, maliyet fayda analizi yapabilmek vb. amaçlarla sınırlandırılma gereği duyulmuştur.

Sağlık hizmetleri genel olarak üçe ayrılır.

1) Koruyucu sağlık hizmetleri

Kişinin ve toplumun sağlığının korunup geliştirilmesi için kişiye ve çevreye yönelik olarak alınacak tedbirlerin tümünü ifade eder. Koruyucu sağlık hizmetleri çok geniş kapsamlı bir hizmet türüdür. Toplumda hastalık ihtimali azaltılırsa, bütün toplum üyeleri bundan yararlanır. Koruyucu sağlık hizmetleri bu niteliğinden dolayı diğer sağlık hizmetlerine oranla daha ekonomiktir.

2) Tedavi edici sağlık hizmetleri

Hastalıkların veya sakatlıkların iyileştirilmesine yönelik yapılan tıbbi işlemlerin tümüne tedavi edici sağlık hizmetleri denir. İlaç kullanımı, cerrahi müdahaleler gibi uygulamalar bu gruba girer. Koruyucu sağlık hizmetlerine göre, tedavi edici sağlık hizmetlerinde kişisel fayda daha ön plandadır.

Tedavi edici sağlık hizmetleri üç basamak şeklinde gerçekleşir.

a) Birinci basamak tedavi hizmeti:

Hastaların ilk başvurdukları, evde ve ayakta tedavi edildikleri kuruluşlardır.

- Aile hekimlikleri,
- Toplum sağlığı merkezleri,
- Kurum hekimlikleri birinci basamak tedavi hizmetlerinin verildiği yerlerdir.

b) İkinci basamak tedavi hizmeti:

Hastaların yatırılarak tanı ve tedavi hizmetlerinin verildiği hastanelerdir. Hastalar uzmanlar tarafından tedavi edilirler. Bu gruptaki hastaneler

- Devlet Hastaneleri,
- Özel Dal Hastaneleri,
- Diğer resmi kurum hastaneleri anlaşırlar.

c) Üçüncü basamak tedavi hizmeti:

Bu hizmetin verildiği yerler en üst düzeyde tıp teknolojisi kullanılan

- Eğitim ve araştırma hastaneleri,
- Özel dal eğitim ve araştırma hastaneleri ile
- Üniversite hastaneleri anlaşılabacaktır.

3) Rehabilitasyon edici sağlık hizmetleri

Hastalık ve kazalara bağlı olarak gelişen kalıcı bozukluklar ve sakatlıkların günlük hayatı etkilemesini engellemek ya da bu etkiyi en aza indirmek, kişinin bedensel ve ruhsal yönden başkalarına bağımlı olmadan yaşamasını sağlamak amacıyla düzenlenen sağlık hizmetleridir.

Sağlık hizmetlerinin ve hekimliğin temel amacı, toplumları ve kişileri hastalıklardan korumaktır. Bunun için ülkede koruyucu sağlık hizmetlerini eşit ve bütün olarak sunabilecek birinci basamak sağlık hizmetlerinin olması gereklidir.

Karl Marx'ın “Altyapı üstyapıyı belirler” sözünde belirttiği gibi, sağlıkta alt yapıyı oluşturan koruyucu sağlık hizmeti ve birinci derece tedavi hizmetlerinin işlevsiz hale gelmesi üst yapı olan üçüncü basamak tedavi hizmetlerini de tıkanma noktasına getirmiştir.

Peki Aile Hekimi kimdir?

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ye göre Aile Hekimliği, “kendi başlarına ya da diğer sağlık çalışanları ile birlikte ekip halinde ilk başvuruda verilen hizmeti sunan ve direkt olarak ulaşılabilen kişi olarak; sağlığı iyileştirici, hastalıklardan koruyucu, tedavi edici, rehabilite edici ve destekleyici sağlık hizmetlerini bir bütün olarak sunar.”

Pek çok gelişmiş ülkede birincil bakım sağlık hizmetleri Aile Hekimleri/Genel Pratisyenler (AH/GP) tarafından sunulur. Bu nedenle bu ülkelerdeki birinci basamak sağlık hizmeti sunma yöntemleri Aile Hekimliği Sistemi olarak adlandırılır. Aile Hekimliği bir sistemin adı değil, bir tıp disiplininin adıdır ve bir bakım sunma felsefesidir. Aile Hekimliği çağdaş bir sağlık hizmeti sunmak için yetiştirilmiş Aile Hekimliği uzmanlarının tıp disiplindir.

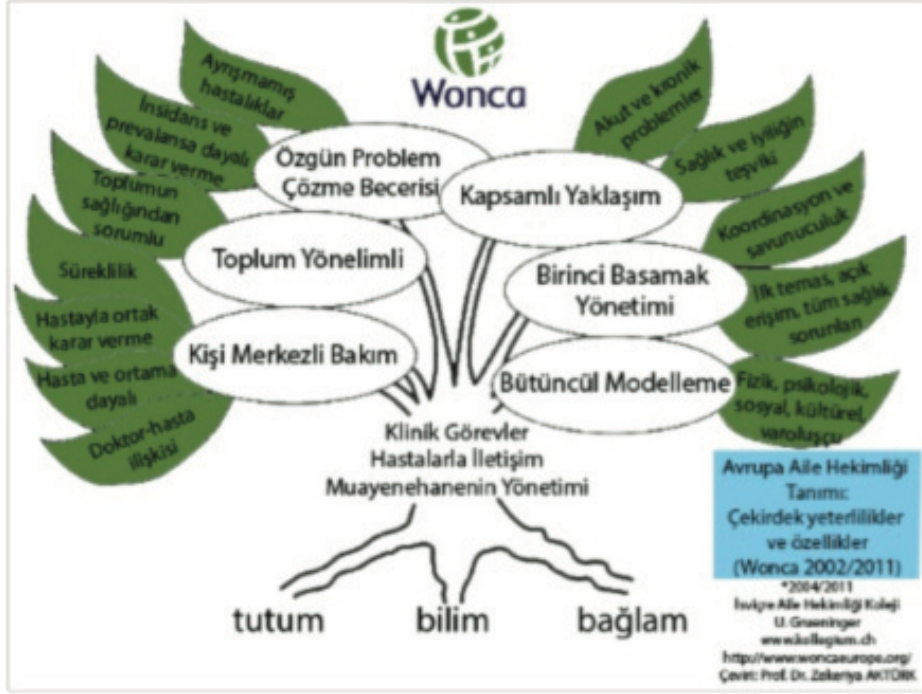
Dünya Aile Hekimleri Birliği WONCA'nın Avrupa kolu olan WONCA – Avrupa 2002'de aile hekimliğini ve özelliklerini tanımlamıştır. Bu tanım daha sonra 2005'de ve 2011'de güncellenmiştir.

WONCA – Avrupa'nın tanımına göre Aile Hekimliği, kendine özgü eğitim içeriği, araştırması, kanıt temeli ve klinik uygulaması olan akademik ve bilimsel bir disiplin ve birinci basamak yönelimli klinik bir uzmanlıktır. Altı çekirdek yeterlik içinde tanımlanan 12 temel özelliği vardır: Bu çekirdek yeterlikler ve temel özellikler şunlardır:

1. Birinci basamak sağlık merkezinin yönetimi

2. Sağlık sistemiyle ilk tıbbi temas noktasını oluşturur; hizmet almak isteyenlere açık ve sınırsız bir giriş sağlar; yaş, cinsiyet ya da kişinin başka herhangi bir özelliğine bakmaksızın tüm sağlık sorunlarıyla ilgilenir.

3. Sağlık kaynaklarının etkili ve verimli kullanımını sağlar. Bunu bireylere sunulan bakımı koordine ederek, birinci basamakta diğer sağlık çalışanlarıyla birlikte çalışarak ve gerektiğinde hasta adına üstlendiği sa-

vunmanlık göreviyle diğer uzmanların sunduğu hizmetlerle teması yöneterek yapar.

4. Kişi merkezli bakım
5. Bireye, ailesine ve topluma yönelik kişi merkezli bir yaklaşım geliştirir.
6. Kendine özgü bir hastayla görüşme süreci vardır. Bu süreç, etkili bir iletişimle hekim ve hasta arasında zaman içinde gelişen bir ilişki kurulmasını sağlar
7. Kendi sağlıklarının sorumluluğunu almaları ve sağlık sorunlarını yönetebilmeleri için hastayı güçlendirir.
8. Sağlık hizmetlerinin hastanın gereksinimleriyle belirlenen sürekliliğini sağlamaktan sorumludur.
9. Özgün sorun çözme becerileri
10. Rahatsızlıkların toplum içindeki prevalans ve insidansının belirleyici olduğu özgün bir karar verme süreci vardır.
11. Hastaların akut ve kronik sağlık sorunlarını aynı anda yönetir.
12. Kapsamlı bakım
13. Gelişimlerinin erken evresinde henüz ayrılmamış bir şekilde sunulan ve acil girişim gerektirebilen rahatsızlıkları yönetir.
14. Uygun ve etkili girişimlerle sağlık ve iyilik durumunu geliştirir.
15. Toplum yönelimli olma
16. Toplumun sağlığı için özel sorumluluk üstlenir
17. Bütüncül (holistik) yaklaşım
18. Sağlık sorunlarını fiziksel, ruhsal, sosyal, kültürel ve varoluşsal boyutları ile ele alır.

WONCA bu çekirdek yeterlikler ve temel özellikler bağlamında aile hekimlerini *yaş, cinsiyet ve rahatsızlık ayrımı yapmaksızın tıbbi bakım arayan her bireye kendi aile, toplum ve kültürleri bağlamında kapsamlı ve sürekli bakım sağlamadan sorumlu kişi-*

sel doktorlar olarak tanımlamıştır.

WONCA'nın tanımı kapsamında değerlendirildiğinde aile hekimliğinin altı temel ilke üzerine kurulmuş bir uzmanlık dalı olduğu görülmektedir. Bu ilkeler hizmette süreklilik, kapsamlı hizmet, sağlık hizmetlerinde koordinasyon, toplum sağlığı, koruyucu hekimlik ve aile bütünlüğüdür. Aile hekimliğinde başarılı hizmetin esası bireylere sunulan sağlık hizmetinde bu ilkelerin hepsinin bir arada dikkate alınmasıdır. Geniş kapsamlı ve koordinasyonu mükemmel olan bir sağlık hizmeti süreklilik, aile ve toplum temelinde bir bütünlük içermelidir.

Ama bizde Türkiye'ye Özgü Tanımlamalar oluşmuş durumda.

● Genel Pratisyen / Aile Hekimi: Birinci Basamak Hekimi (Aile Doktoru):

● 6 Temmuz 2005 tarihinde çıkan Aile Hekimliği pilot uygulaması hakkındaki yönetmelikte **Aile Hekimliği** bir **uzmanlık dalının adı olarak değil bir görev unvanı** olarak tanımlanmıştır.

● Buna göre aile hekimi: Kişiyeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile birinci basamak teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini, yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın, her kişiye kapsamlı ve devamlı olarak belli bir mekanda vermekle yükümlü, gerektiği ölçüde gezici sağlık hizmeti veren ve tam gün esasına göre çalışan Aile Hekimliği uzmanı **veya Bakanlığın öngördüğü eğitimleri alan** uzman tabip veya tabiplerdir.

Bu nedenle Türkiye'de bir Aile Hekimliği Uzmanı (TUS ile sınav sonucu girilen ve 3 yıl asistanlık eğitimi sonucunda uzman olan) bir de Aile Hekimi diye tanımlanan genel pratisyen hekimlerin Bakanlığın öngördüğü kısa süreli kurs statüsünde olan bir eğitim sonucunda alınan görev unvanı şeklindedir. Bu hekimler daha çok Sağlık Ocak-

larının kapanması veya işlevlerini yitirmesi sonucu daha önce orada görev yapanlardan oluşmaktadır.

Bu nedenle Aile Hekimliği kavramı daha oluşturulurken fonksiyonu olarak tam netlik kazanmamıştır.

Bugüne taşınan sıkıntılar da bundandır.

Aile Hekimliği Kamu Kurumu mu yoksa ticari bir işletme mi?

Aile Hekimleri (AH) kamu görevlisi olarak, kamudan ya da özel kişilerden kiradıkları yerlerde kira karşılığı hizmet vermektedir.

Aile Hekimlerinin 5258 Sayılı Kanun gereği Aile Sağlığı Merkezi (ASM) kurma ve işletme görevleri vardır. Tüm ASM giderlerini (kira, elektrik, su, doğalgaz, internet, telefon, kırtasiye vb.) kendileri karşılamaktadır. Bu şirketler ile yapılan sözleşmelerde ticarethane tarifeleri uygulanmaktadır. ASM açarken gerekli eşya, oturma ve büro malzemelerini, tıbbi cihazları, aşı dolaplarını kendi birikimleri ile almakta, boya, tamiyat, bakım ve yenileme işlerini yapmakla yükümlüdür. Tıbbi atık ücretini, tabela ve çevre temizlik vergisini ödemektedir. İş güvenliği tedbirlerine ve engelli yönetmeliğine uymakla da mükelleftir. Devlet tarafından maddi bir destek yapılmamaktadır. Ayrılınca da kendi paylarına düşen malzemeleri almakta veya ücreti karşılığı yerine gelen hekime bırakmaktadır.

Tam anlamıyla ticari ilişkiler içine zorunlu olarak çekilmiştir.

Kamu görevlisi Aile Hekimleri işveren oldu!

Aile Hekimleri kurumda çalıştırdıkları hizmetli, tıbbi sekreter, ek hemşire, sağlık memuru gibi diğer ASM çalışanlarının işverenidir. Aylık SGK primleri, vergileri ve kıdem tazminatlarını karşılamakla sorumludur. Vergi dairelerinde kayıtları vardır.

Çalışanlar, hekimlerin yer değişikliği ile sık sık işverenleri de değiştiği için kıdem tazminatı gibi haklarını almakta zorlanmaktadır. Hekimler hakkında davalar açılmaktadır. Açılan ilk davalarda mahkemeler Sağlık Bakanlığını üst işveren olarak tanımladığından, bu tazminatların Bakanlık tarafından ödenmesi istenmişti. Sağlık Bakanlığı bu yükümlülüğünden kurtulmak için 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanununa eklenen bir madde ile Aile Hekimlerini işveren yapmıştır.

Bunlara karşılık Sağlık Bakanlığı bu merkezlerin aylık giderleri için sabit bir cari gider ödemesi yaparak, her türlü sorumluluktan kurtulmakta ve Aile Hekimlerini kaderleri ile baş başa bırakmaktadır. Cari ödemelerinin merkezin giderlerine yetip yetmediği, Aile Hekimlerinin sorunu olarak kabul edilmektedir.

Bütün bu sorunların altında ezilmemek ve inandığın sağlık hizmetini sunamamanın ağırlığını hisseden ve bu yüzden çok da verimli işlemeyen AH sisteminin çözümünü

devlet performans sistemi dediği ucube bir uygulamayı işleme koymuş bu da hastalara yeterli sağlık gözetimini verememeyi doğurmuştur. Hastasına çok kısa (5 dakika) gibi bir süreye kısıtlanan hekim bunu yerine getiremediğinde de 01.07.2021'deki yönetmelik ile ceza uygulamalarıyla da karşılaşmaya başlamıştır. Sevk oranları, bebek ve gebe izlemi ve aşılama oranlarının hesaplanması Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmiş olup Aile Hekiminin performans değerlendirilmesinde bu hesaplardan faydalanılmaktadır. Aile Hekiminin performans kriterleri ücretlendirmede de esas alınmaktadır. Dolayısıyla bazen yapılan tetkiklerin sonucunun alınması gibi hekimin elinde olmayan gecikmelere bağlı olarak ücret kısıtlamaları da Aile Hekimlerine ceza olarak yansımaktadır.

Sonuç olarak; Türkiye'de Aile Hekimliğinin yaklaşık yirmi yıllık geçmişi olmasına rağmen ülkemizde Aile Hekimliği uygulaması tam anlamıyla sağlık sistemine entegre edilememiştir.

Türk Tabipleri Birliği, AH konusunda meslek örgütü değil sivil toplum örgütü olma özelliğini belirginleştirmekte, toplum çıkarlarına aykırı gördüğü sistem değişikliği politikasına karşı çıkmaktadır. Sosyalizasyonun aslında iyi bir sistem olduğu ve uygulanmasındaki aksaklıkların giderilebileceği, Aile Hekimi muayenehanelerinin Sağlık Ocaklarına göre daha çok masraf çıkarıp, etkisiz ve yetersiz kalacağı, ekip çalışmasının ve Poliklinik hizmetlerini çevre sağlığı hizmetleriyle kombine etmenin önemli avantajlar sağladığı, değişiklik kaçınılmaz ise seçilenin değil başka bir AH sisteminin düşünülmesi gerektiği, karşı çıkışın başlıca gerekçeleridir.

Son söz olarak sağlık hizmeti almak temel bir insan hakkı olup ücretsiz devlet tarafından karşılanması gereken bir hizmettir. Bunun da en iyi yapılması ve organizasyonu tam donanımlı sosyalizasyon yapılması ile olasıdır.

Şimdi düşünelim bakalım: sermayenin her alanda bastırması gibi Aile Hekimliğini de ticari bir alana sürüklenme çabası sonucu Aile Hekimi gerçekten bizim ailemizin hekimi olmayı başarabilecek mi? Yoksa biz yine en basit sağlık sorunumuzda hastanelere gidip şanslıysak randevumuzu alıp 5 dakikada muayene olmaya mahkum mu olacağız? ■

Kaynaklar:

- 1-Kentsel Bölgede Sağlık Örgütlenmesi: Çok Sektörlü Yaklaşım Aile Ekimliği Ülkemiz İçin Uygun Bir Model Midir?-TTB
- 2-Hekim Sözü-s.18
- 3-<https://www.woncaeurope.org/>
- 4-<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/ailehekimligi/aile-hekiminin-tan%C4%B1m%C4%B1.html>
- 5-Aile Hekimi Dergisi
- 6-Sağlıkta Sosyalleştirme-N.Fişek Enstitüsü Yayınları
- 7-TTB Aile Hekimliği Kolu Yayınları;Basın duyuruları

Rusya ve Ukrayna Arasındaki “Savaş”

□ Bahattin SEVEN

Biz hayatı anladığımızda, Ukrayna, Sovyetler Birliği’nin bileşeni bir birlik cumhuriyetiydi. Bütün SSCB düzeyinde olduğu gibi, Ukrayna halkı da diğer kardeş Sovyet halklarla eşit yurttaşlık temelinde dostluk ve barış içinde yaşıyordu. Sovyet halkları arasında düşmanlık kimsenin aklına gelmiyordu. Diğer SSCB Cumhuriyetlerine göre, Ukrayna endüstri bakımından daha gelişmiş, kültürel düzeyi ileri bir Sovyet Cumhuriyetiydi. Şunu kimse iddia etmiyor. “Bütün sorunlar ileri düzeyde çözülmüştü.” Kesinlikle hayır! SSCB’nin diğer Cumhuriyetlerinde olan sorunların bazılarından daha azı burada da vardı. Bunlar zamanla çözülecekti. Yine şunu da biliyorduk, Sovyet halkları arasında düşmanlık söz konusu değildi.

1986’da meydana gelen, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti topraklarında bulunan Çernobil nükleer kazasında, Sovyet bilim insanlarının, teknik personelin, işçiler ve Kızıl Ordu askerlerinin nasıl canla başla çalıştıklarını gördük. Kazada görev alanların fedakârlığı hala gözlerimizin önünde. Sosyalist yardımlaşmanın, dayanışmanın en fedakârca örneğini dünyaya gösterdiler. İnsanca dayanışma, kardeşçe yardımlaşma dostlarına gurur ve güven veriyordu.

SSCB genelinde sorunlar vardı. Bunların başında, bürokratik yaygınlık sosyalizmin gelişmesinin önünde en büyük engel oldu. Sosyalist düşünce içinde yeri olmayan bürokratik egemenlik zamanla sistemi tıkdı ve halkları Sosyalizme yabancılaştırdı. Ekonomide, teknolojiye, bilimsel gelişmede, sağlıkta, eğitimde söz ve karar sahibi olan bürokratik ağırlık ilişkisi devletin daha da güçlenmesini gerektiriyordu. Bürokratlar denetimsiz kalan devletten besleniyorlardı. Onların bekası devletin daha da yaygınlaşmasından geliyordu. Öyle bir an geldi ki, devlet tamamıyla denetim dışı ve bürokratik bir “baskı aygıtına” dönüştü.

Özellikle soğuk savaş dönemi sürecinde bürokratik mekanizma daha da güçlendi. İşçi, asker, köylü, gençlik, kadınların bürokrasi üstünde ne denetimi ve ne de etkinliği söz konusuydu. Gorbaçev kliğinin iktidara gelmesiyle bazı reform denemeleri olan Glasnost (açıklık) hareketi bir iyileşme gösteremedi. Ondan sonra Perestroyka

(yeniden yapılanma) devreye sokuldu. Perestroyka tam anlamıyla SSCB’yi dağıtma hareketi oldu. Buna karşı çıkanlar partiden ve sorumlu devlet kademelerinden uzaklaştırıldı. Komünistlere “Anti-Sovyet” iftiralar yöneltildi.

1989’da Romanya’da Çavuşesku iktidarı darbeyle uzaklaştırıldı. Romanya Devlet Başkanı ve Eşi halkın gözü önünde kurşuna dizildi. Batı Avrupa emperyalist devletleri ve ABD bu kanlı darbeyi, “demokrasi” diye yüceltip alkışladılar. Bu acı olay, Avrupa ve ABD’nin ne kadar iki yüzlü ve sığ demokrasi anlayışına sahip olduklarının görülmesi bakımından önemliydi. Acı olan şuydu: SBKP’nin de bu anti-komünist kanlı darbeye tepkisiz kalarak sessizce alkışlaması sosyalizm açısından tam bir trajediye dönüşmesini gülerken izlemeleri geleceğin daha kanlı bir dünyaya gideceğinin öncüsü sarsıntılarıydı. Sovyet Bürokrasisi dünya gerici güçleriyle adeta kucak kucağa kutlama provaları yapıyordu. Günlerce Çavuşesku dönemine ilişkin yalan, karalama ve iftiralar yayınlandı. Romanya’daki karşı-devrim sosyalizmin dağılacağını gösteren en büyük işaretti.

Romanya ile sınırlı kalmayan ve bununla yetinmeyen dünya gericiliği “sosyalizmi” yıkmamanın ikinci adımını DDR’de Berlin Duvarının törenle yıkılmasını canlı olarak dünyaya duyuruyordu. Böylece ikinci darbe olarak DDR dağıtıldı. Demokratik Almanya’dan batıya geçenlerin günlerce propagandası yapıldı. Batı gerici-ırkçı (gizli ırkçı, fanatik anti-komünist) basını tüm kinini kusarak “Doğu Almanların nasıl çikolataya hasret kaldıkları...” iftiralarına bire bin katıp, gerici propagandayı histerik şekilde dünyaya duyuruyordu. Tam bu süreçte şimdiki Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin DDR’de KGB şefi (yüzbaşı veya binbaşı) olarak görev yapıyordu.

Bundan sonra Doğu-Avrupa Halk Cumhuriyetleri, bürokratik devletleri bir bir çöktü. Polonya daha önce çökmüştü. Macaristan, Çekoslovakya, Bulgaristan... Asıl turpun büyüğü heybedeydi. Bu Sovyetler Birliği idi. Artık her türlü hazırlık yapılmış, dağıtılmayı resmi olarak ilan etmeye sıra gelmişti. Başta ABD, Fransa, Almanya, İngiltere, Hollanda, İtalya ve İspanya heycanla o anı beklerken yerlerinde duramıyorlardı. Türkiye durur mu? Hayır durmuyordu.

Gerici-ırkçı medya iki yıl öncesinden başlamıştı. Her gece gerici ırkçı TV ekranlarında, sözüm ona “uzmanlar”, “stratejistler”, “bilim-adamları”, gerici-faşist ve ulusalcı (nasyonal-sosyalistler) politikacılar hezeyan duruma gelmiş, kudurmuşçasına anti-komünist kara propagandaya hız verdiler. Türkiye’nin söz konusu güçleri Batıdan tercüme ettikleri sözlerine TV ekranlarında propagandalarında bire bin katıp, halka duyuruyorlardı. İster Türkiye’nin kendi alameti-farikası sözler ve isterse batının ürettiği yalan, iftira makinesinin bir amacı vardı. Cınnet düzeyine gelmiş komünizm düşmanlığı. Bununla amaç, dünya genelinde sosyalizme olan sempatiyi kırmak, halkları alternatifsiz bırakmak, insanlığın geleceğe olan iyimserlik umudunu yok etmekte.

Bu gerici-faşist kampanyadan hem Türkiye, hem de ABD ve Ortak-Pazar devletleri kendi çaplarında başarılı oldu diyebiliriz. (O zaman daha AB kurulmamıştı.)

Daha önce sosyalizme sempati duyan Arap gençlerinin, Baas tuzaklarına düşüp, terör eylemlerine başlamaları da elbette bu dönemde hız kazanmıştı. Cihadist örgütlenmelerin Sosyalist devletlerin dağılmasıyla eş zamanlı olarak gelişmesi bir tesadüf değildi. Bir yandan emperyalist gizli servisler, diğer yandan bölgesel ırkçı gizli servisler umutları yıkılan gençleri cihatçı terör örgütlerine yönlendirip, onlara her türlü silah ve diğer lojistik desteği vermekte gecikmediler. İleride yer yer emperyalist (Küresel-Güç) odaklara yönelecek kendi yarattıkları canavarlar, sınırlı-kontrollü olarak mücadele edeceklerdi... Şu kesin 21. yy’da yaratılan her türlü cihatçı terörün arkasında, küresel güçler, uluslararası emperyalist güçler ve bölgesel ırkçı devletler bu yeni terör örgütlerini Irak ve Suriye halkları üstüne saldılar.

Nihayet sıra en büyük gücün dağıtılmasına gelmişti. Sovyetler Birliği’nde alkolik, kadınlara sarkıntılık yapan bir sarhoş bulundu. Gelişmeleri kabul etmeyen Kızıl Ordu’da bazı üst rütbeli subaylar ve askerler SSCB’nin dağılmasına razı olmadılar, askeri bir müdahaleyle gericiliği ve emperyalist oyunları durdurmak istediler. (SSCB Kızıl Ordusu halkın koruyucusu ve emrinde bir silahlı gücü.) Küçük bir grup halk Kızıl Meydan’da olayları protesto edince, o arada sarhoşu bazıları tutup tankın üstüne çıkarınca, çıkarılanlar onu kahraman ilan edip,

Gorbaçev’i indirmeye zorladılar. Çoktan çekilmeye hazırlanmış olan Gorbaçev bu dayatmayı kabul edip, istifa ettiğini ilan etti.

Ertesinde toplanan Duma, SSCB’yi dağıttığını ve sarhoş, alkolik Boris Yeltsin Rusya’nın ilk devlet başkanı daha doğrusu “Çar” olarak ilan edildi. Bu fırsatı kaçırmayan, hazır bekleyen devlet üst bürokrasisi Sovyet halklarının yarattığı her değerini kendi özel mülkiyetlerine geçirdiler. İlk icraat olarak SBKP yasaklandı. SSCB’nin dağıtıldığı dünyaya ilan edildi. Bir gün önce “komünist” olanlar, sabah kalkıp serbest piyasa patronları olarak yaşamlarını sürdürmeye devam ettiler.

21. yy’ın emperyalist devletlerinde bayram havası esti. “Varşova Paketi dağıtıldı. Soğuk-Savaş sona erdi. Bundan böyle dünyaya özgürlük, adalet, barış gelecek. Savaşlar dönemi bitti!”

Bu gerçek anlamıyla III. Dünya Savaşı’nın başlangıç ilanıydı. Önceki “komünistler”, liberaller ve ulusalcılar ve birçok aydın, geliştirmekte olan küresel güçlerin propagandası yörüngesinde kalarak, dünyada nasıl bir dönem başlayacağını algılamakta geciktirler. Kimisi de anlamadı veya sevincinden hayal gördüğünü düşündüler.

1991 de SSCB’nin dağıtılmasının ardından, daha bir yıl geçmeden Sovyet Cumhuriyetleri olan Orta Asya’daki komşu halklar birbirini boğazlamaya başladı. Sonra Kafkasya’da halklar birbirine girerken Çeçen terörizmi sahneye konuldu. Bu teröristler ellerinde Sovyet silahlarıyla eski Sovyet halklarını katletmeye başladılar. Türkiye de İrkçı-Şeriatçı güçler bunlara her türlü lojistik desteği veriyordu. Ulusalcı meşhur (!) bir TV programcısı, 16 Ocak 1996’da Trabzon’da Çeçen teröristlerce kaçırılıp İstanbul’a getirilen Avrasya feribotu güvertesine helikopterden atlayıp, canlı yayına başladı: “Şimdi sizlere Çeçen özgürlük savaşçılarının ne amaçla gemiye el koyduklarını canlı olarak duyuracağım.” Bu canlı yayın tüm gerici ırkçı kanallarda duyuruldu. Türk ulusalcıları (nasyonal-sosyalistleri) kendi gerçek yüzlerini gösterdiler. Acı olan bir daha kendini gösterdi. Yüzlerine sosyalist maskesi takanların da, o meşhur yayının başarısını alkışlamaktan elleri patladı. Bunlar bugün hala, “komünist” veya “sosyalist” maskeleri ile aramızda dolaşıyorlar.

Halkların boğazlanması Sovyet toprak-

larıyla da sınırlı kalmadı. Savaş Balkanlara sıçradı. Yugoslavya topraklarında barış içinde yaşayan halklar birbiri aleyhine kışkırtılarak, kardeş halklar arasında düşmanlık körüklendi. Hızla jenoside dönüştü. Salgın politik gerici savaş virüsünü, Balkanlara yayanlar NATO içindeki emperyalist devletler eliyle oluyordu. Bu savaşın arkasında ABD, Almaya, Hollanda, Belçika, İtalya, Fransa, İngiltere, vardı. NATO günlerce Yugoslavya'yı bombaladı. Barış içinde yaşayan kardeş halklar arasında düşmanlık hızla yayıldı. Yugoslavya toprakları bölündü, emperyalizme bağımlı yedi yeni milliyetçi devlet ortaya çıktı.

Halklar arasında düşmanlık çıkarmanın en kolay yolunun farklı etnik halkların birlikte yaşadığı bölgelerin seçilmesi tesadüf değildi. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla, tek kutuplu kalan dünyada aslında emperyalizmin ta kendisi olan, yeni adıyla "küresel güçler" kana doymuyordu. Savaşı Orta Doğu'ya yaydılar. Önce Kuzey Afrika'da Tunus, Libya, Cezayir'de iç savaş olarak başladı. Gerçek anlamıyla tam da küresel politik virüs bölgesel savaşlar ve iç savaşlar olarak yayılıyordu. Kuzey Afrika'yla da sınırlı kalmadı. Oradan Suriye ve Irak'a sıçratıldı. Bu iki ülkede Kürt, Arap, Asuri, Türkmen, Edmeni halklar birlikte yaşıyordu. Hızla örgütlenilip, silahlandırılan cihatçı teröristler Kürt halkı üzerine salındı.

Dünyanın birçok bölgesini kana bulayan bölgesel ve iç savaşların birer vekalet savaş olduğunu söylemek yanlış olmaz. Sözüm ona "Koalisyon güçleri" olan ABD, AB devletleri en son teknolojiyle geliştirilmiş silahlarla IŞİD ve diğer cihatçı terör örgütlerine karşı "savaş" açtı. Ne hikmetse, küresel güçlerin en büyüklerinin son teknolojik silahları IŞİD barbarlarını durduramıyordu. Elbet bu danişıklı savaş oyununa inananların olması, gerçeği değiştirmiyordu. Söz konusu küresel gericilik, kendi yetiştirdiği terör odaklarını bitirme amacıyla değildi. Yeri ve zamanı geldiğinde onları yeniden istediği yere taşımada zorluk çekmeyecekti.

IŞİD'a karşı, kahramanca topraklarını savunan, Kürt kadın ve erkekleri oldu. Kısmen topraklarını 21. yy barbarlarının elinden kurtardılar. Kürtlerin kendi topraklarını savunması, bölgesel gerici-ırkçı güçlerin işine gelmiyordu. Onlar küresel efendilerinin onayını alarak cihatçı teröristlere silah ve diğer lojistik desteği vermeyi sürdürdüler. Cihatçı teröristlere verilen bu desteği, bizzat başta ABD ve AB devletleri gerçekleştiriyordu. Bunların onayı ile bu gerici ırkçı barbarlık bitirilemiyordu. Rusya da bu gelişmeyi biliyor, izliyor ve bölgede 30 yıl sonra ilk defa bizzat müdahil olup ağırlığını koymaya çalışıyordu.

21. yy'ın savaş tanrıları kana doymuyordu. Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar, Kuzey Afrika, Orta-Doğu kısmen savaşa ara verilse

de ileride sürekli savaşın patlak verme olasılığı küresel emperyalist güçlerin elinde. Halklar kendi kaderlerini kendi ellerine almadıkları sürece, kendi toprakları hakkında söz ve karar sahibi olmadıkları sürece bu söz konusu bölgelerde asla barış olmayacak. Her bölgede ve her ülkede halkların asıl dostları yine halklardır.

İşte Rusya ve Ukrayna "savaşı" böyle bir süreç izlenerek gelindi. Başta NATO, ABD ve AB büyük devletleri Ukrayna ırkçı ve gericilerini kışkırtıp, onları Rusya'ya karşı örgütlediler. Ukrayna Nazileri Rus azınlıklara karşı, baskı ve şiddet uygula-

Rusya ve Ukrayna "savaşı"nda NATO devletleri Ukrayna ırkçı faşistlerini kışkırtıp, bunlara her türlü silah ve diğer malzeme yardımı yaptıklarını gizlemeye bile gerek duymadılar. Alman, Belçika, Hollanda, ABD, İngiltere, İtalya, Fransa ve İsveç'in yüzlerindeki "barış" maskesinin sadece pembe bir boya olduğunu gördük. Bu boya dökülünce kanlı kirli, ırkçı yüz ortaya çıktı. Kesinlikle bu küresel sömürücü güçler asla Ukrayna'nın dostları olamazlar.

maya başladı. İki kardeş halk arasında sürekli düşmanlığı körükledi. Ayrıca savaş örgütü NATO, Polonya, Baltık ülkelerini ve Ukrayna'yı silahlandırıp kışkırtmalarını sürdürdü. Bir tarafta kışkırtmalarına devam edip, diğer yandan Rusya'yı, Batı'dan, Kuzey batıdan silahlandırdıkları devletler eliyle sarmaya kalkıştı. Yine Asya'da yeni kışkırtmalar çıkarma peşinde. Kazakistan'da olduğu gibi... Küresel emperyalist güçlere bağlı yeni iktidarlar kurmayı sürekli aklının bir yerinde saklı tutuyor. Zamanı geldiğinde tekrar devreye sokmakta asla tereddüt etmeyecek. Bölgede bu oyunda en çok kullanacağı kartın Türk devleti olacağı da açık.

21. yy küresel emperyalist güçlerin yeni dönem sömürge çağıdır. Bu yeni dönemi anlayan ve kavrayan gerçek muhalif bir alternatif yok. Doğal olarak devrimci, demokratik, sosyalist, komünist güçlerden alternatif beklenir. Bunların çoğu hala Soğuk Savaş anlayışından tam kurtulmuş değiller. Emperyalist dönem 20. yy başlarında ekonomik güç olarak ortaya çıktı. Bu 1980'e kadar devam etti. Seksenlerde yeni olan neoliberalizm çağı başladı. Yeni döneme hazırlık yaklaşık yirmi yıl aldı. Emperyalist temel stratejisi "Halkları böl ve yönet!" politikasıydı. Küçük ulusal devletler kuruldu. Bunlar emperyalizme bağımlılıktan kurtulamadılar. Bunların en tipik örneği TC devletiydi. 21.yy'da Küresel Güçler Çağı oldu. Sermayenin dünya çapında, devletler üstü birleşmesi. Bu aynı zamanda kaçınılmaz olarak emeğin enternasyonal birliğini doğurdu.

Sermaye dünya çapında birleşirken, emekçiler durmadan gerici-milliyetçi politik müdahaleyle bölünüyor. 21. yy'da halklara rehber olacak güçlü bir Devrimci Alternatif irade yaratılamadı. Alternatifsizliğin önünde en büyük engel, 20. yy politik-ideolojik saptamalarının mutlaklaştırılmasıdır. Yeni alternatif çıkışın, aynı yönde ve farklı yollardan olacağını görmeden halklar Küresel Güçlerin yeni köleleri olma konumlarından kurtulamayacaklar. Küresel Güçlerin yeni stratejisi "Halkları düşmanlaştı, onları yok et."

Sermayenin temel çelişkisi; 21. yy'da Küresel Sömürü çağına devam ediyor. Şu

ve haksızlıktır. Var olan bu temel sorunları çözecek alternatif güçler yoksa, Küresel Sömürücü güçler var olan sorunlarına kendi çıkarlarına göre geçici "çareler" bulacaklar.

Bu kirlenme aynı zamanda Dünya nüfusunun yeterli ve sağlıklı beslenmesini zorlaştıran en büyük engel. Bir buçuk milyar insan aç. İki buçuk milyar insan sağlıklı beslenemiyor. Sağlıksız besin maddeleri kronik ve salgın hastalıklara neden oluyor. AB ülkelerinde işsizlik, ırkçılık, çevre kirlenmesi önlenemez bir boyutta ilerliyor. Küresel sömürücü güçler, sorunları kendi yöntemleriyle ertelemeye çalışacaklardır. Buna teknolojik gelişmeleri de eklemek gerekir. Bankalar, postaneler, havaalanları yer hizmetleri, belediye çalışanları durmadan azalıyor, iş yerleri kapatılıyor. Bu işten çıkarılan milyonlarca işçinin, teknik elemanın yaptığı işleri dijital iletişim sağlıyor. Çalışan sayısını azaltmanın radikal yolu, savaş ve salgın hastalıklarla sağlanmaya çalışılıyor. Dünya nüfusunu azaltma hedefi de kesinlikle unutulmamalıdır. Bu konu küresel emperyalist güçlerin en büyük hedefidir ve bunu açıklamışlardır.

Rusya ve Ukrayna "savaşı"nda NATO devletleri Ukrayna ırkçı faşistlerini kışkırtıp, bunlara her türlü silah ve diğer malzeme yardımı yaptıklarını gizlemeye bile gerek duymadılar. Alman, Belçika, Hollanda, ABD, İngiltere, İtalya, Fransa ve İsveç'in yüzlerindeki "barış" maskesinin sadece pembe bir boya olduğunu gördük. Bu boya dökülünce kanlı kirli, ırkçı yüz ortaya çıktı. Kesinlikle bu küresel sömürücü güçler asla Ukrayna'nın dostları olamazlar. Bu güçler, savaştan beslenen dünya vampirleridir. Buna karşı tek çıkış yolu, halkların dostluğu ve dayanışmasıdır. Başta Rusya ve Ukrayna'dan ve her ülkeden barış yanlıları gerçek demokrat, ilerici, sosyalist, komünist güçlere, yani bizlere düşen, Rus ve Ukraynalı halkların dostluğunu isteyerek barış ve gerçek demokrasiyi savunma görevidir. Küresel güçlerin paylaşım savaşlarına karşı çıkmaktır. Küresel sermayenin (gerici güçler) yarattığı krizi halklar arasında nefreti körükleyerek, savaş çıkararak sorunları ertelemesine izin verilmemelidir. AB ülkelelerinde emekçilerin, aydınların kendi küresel güçlerinin yarattığı, ırkçılığa ve halkların düşmanlaştırılmasına karşı durmaları gerekir. Türkiye'de ve bölgede ilerici güçler kendi devletlerinin militarist politikalarına karşı çıkmazlarsa, yaratılan militarizmin dönüp onları da yok edeceğini unutmasınlar. NATO'ya hayır! Her türlü militarist odaklar yok edilsin. ■

● **Bahattin Seven, İGD kurucusu, MYK üyesi ve İlerici Yurtsever Gençlik Gazetesi Sorumlu Yazışleri Müdürü, TKP'li bir komünist. Kendisine yazılarına başlarken tekrar hoş geldin diyoruz.**

Politika Yayın Kolektifi

Hem Özel Operasyon, Hem Meşru Müdafaa...

Ukrayna krizinin tarihsel bağlantıları üzerine

□ Murat ÇAKIR

Ukrayna, Kiev'in 2014'ten bu yana Donbass'taki halk cumhuriyetlerine karşı tek yanlı yürüttüğü savaşın ardından Rusya Federasyonu'nun – kendi nitelemesi olan - askeri özel operasyonu ile yeni küresel nitelikli muharebe alanına döndü. Putin yönetimi Ukrayna'yı "aşılması hâlinde müdahale gerekçesi doğacak kırımızı çizgi" ilân etmişti. Nitekim Kiev'in Maydan Meydanı'ndaki faşist darbenin ardından Batı Ukrayna'da oluşan faşist güç yapısının boyunduruğu altına girmeyi kabul etmeyen Donetsk ve Lugansk bölgelerinde kurulan halk cumhuriyetlerinin Moskova tarafından tanınmalarının ardından yükselttikleri müdahale talebi ile Rusya Federasyonu ordusu askerî harekâtını başlattı.

Kiev hükümetinin sekiz yıl boyunca Batılı ülkelerce meşruiyeti hiçbir şekilde sorgulanmayan saldırıları, Donetsk ve Lugansk Halk Cumhuriyetlerinin kurulmasına neden olsa da bu gerçek güncel Ukrayna savaşının tek nedeni değil. Saldırıcı tetikleyen asıl nedenler olarak NATO'nun Doğu Avrupa'ya genişlemesi, Rusya sınırına NATO ve AB ordu birliklerinin yerleştirilmesi, "Moskova'ya on-on beş dakikalık mesafeye" nükleer başlıklı füzelerin konuşlandırılması, ivmesi sürekli arttırılan saldırgan söylem, Batılı ülkelerin yürüttükleri propaganda savaşı ve Putin yönetiminin güvenlik taleplerinin sürekli reddedilmesi olarak sıralanabilir.

Bununla birlikte Batı sadece Ukrayna'daki uğursuz gelişmeye kayıtsız kalmadı, aksine bunu teşvik etti. Kiev'in sekiz yıl boyunca sürdürdüğü saldırılar, Minsk I ve II anlaşmalarına uyulmaması, Donbass'da 13 binden fazla sivilin Kiev güçlerince öldürülmesi Putin tarafından soykırım olarak nitelendirilmişti. Moskova soykırım suçlamasını tek başına müdahale nedeni olarak gördüğünü söylüyordu. Ardından Selenskiy'nin Münih Güvenlik Konferansı'nda nükleer silah inşa edece-

ğini açıklaması ve bu açıklamanın Batılı temsilcilerce ayakta alkışlanması Rusya Federasyonu açısından tehdit seviyesinin artması olarak algılandı. Çünkü Ukrayna Sovyet döneminden kalan altyapısıyla ve Uran zenginleştirme santrifüjleri ile nükleer silah yapma olanaklarına sahip. Kaldı ki Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde nükleer füzelerin Ukraynalı uzmanların yardımıyla geliştirildikleri bilinmekte. Tehdit algısını arttıran diğer nedenler Kiev hükümetinin darbe ile iktidara gelmesi ve Ukrayna'daki faşist gelişmedir. Dahası Ukraynalı faşist güçler gönüllü taburları oluşturarak Ukrayna ordusunun parçası oldular. Ağır silahlara sahip olan faşist taburlar Donbass sınırında konuşlandırılan 60 bin kişilik Ukrayna ordusunun önemli bir kesimini oluşturuyor ve halk cumhuriyetlerindeki sivillere yönelik saldırıları gerçekleştiriyorlardı.

O nedenle, olanaklı olduğunca objektif bir perspektiften bakarak, uluslararası hukuk açısından Rusya Federasyonu ordusunun "hükümdar bir devlete saldırısı" olarak nitelendirilebilecek askerî harekâtının özünde kuşatılarak köşeye sıkıştırılan bir devletin meşru savunması olarak da okunabilmesi gerektiğini belirtebiliriz. Yani, "saldırı" olarak adlandırılan bu askerî özel operasyon aynı zamanda meşru bir savunmadır – her ne kadar bu savunmanın halklar açısından aşırı sonuçları olsa da. Ancak altını çizerek belirtelim: Bu tespitimiz Putin yönetimini haklı çıkarmaya yönelik değildir; aksine genel yönelim olarak Slav milliyetçiliğine ve antikomünizme sarılıp, emperyalist stratejilere karar kılan bir kapitalist devlet olarak Rusya Federasyonu'na ve aynı zamanda Batılı emperyalist güçlere yönelik eleştirilerimizin temelini oluşturmaktadır.

Bu yazı kaleme alındığında savaş yedinci gününü doldurmaktaydı ve sol-sosyalist cenahta konuyla ilgili kafa karışıklıkları görülmekteydi. Aynı şekilde dünya komünist hareketi içerisinde de farklı yaklaşımlar söz konusuydu. Bu nedenle, gerçeklere gözümüzü kapatmadan, Rusya

yürüttüğü savaşı her ne kadar var olan savaşı sonlandırmak için "özel operasyon" olarak adlandırsa da – savaş sonuçlanmamış ve taşıdığı tehlike potansiyeli azalmamış olsa da - güncel durumu tarihsel bağlantılarıyla irdelemek ve soğukkanlı bir yaklaşımla süreci analiz etmek gerekiyordu. Okumakta olduğunuz bu yazıyı böylesi bir deneme olarak görmenizi dileriz. Elbette analizimizi Marksist-Leninist dünya görüşümüze dayanarak yaptığımızı da vurgulamalıyız.

Retorsiyon hamlesinden eşit göz hizası beklentisine

Savaşın siyasetin aracı veya devamı olarak kullanılmasının çok farklı nedenleri vardır. Tarihte bunların çeşitli örneklerini görmekteyiz. Ancak her defasında savaşların değerlendirilmesini tarihi yazanlar yapar. Güncel savaşı tarihi yazanlara bırakmadan değerlendirmeye çalışırsak, önce BM Şartı esaslarından hareket etmeliyiz. BM Şartı'na göre Rusya Federasyonu'nun başlattığı askerî operasyon-savunma harekâtı uluslararası hukuka aykırıdır. Bununla birlikte Rusya Federasyonu Batılı emperyalist güçlerin, örneğin ABD emperyalizminin Irak'a saldırıp işgal etmesi gibi, uluslararası hukuka aykırı savaşlarını aynen takip ettiğini belirtmeliyiz. Aslına bakılırsa Rusya 2011'den sonra Batının dış politikasını belirli bir seçicilik çerçevesinde taklit etmeye başlamıştı ve Batılı emperyalist güçlerin hegemonya hedefleri önüne set çeken bir strateji izlemekteydi. Son on yılda başta ABD olmak üzere, Batılı emperyalist güçlerin boyunduruğu altına girmeyi reddeden Rusya Federasyonu nesnel olarak siyaseten, aynı Çin Halk Cumhuriyeti gibi, emperyalizm karşıtı bir etkiye bulunmaktaydı.

Ancak bu reel durum ne Putin yönetiminin ne de Rus dış politikasının "anti-emperyalist" olduğunu kanıtlar. Anti-emperyalizm ile emperyalizm karşıtı veya emperyalist hedeflere set çeken siyaset arasında önemli farklar bulunmaktadır. Bir kere anti-emperyalist politikanın temelini

de kapitalizm eleştirisi ve kapitalizmi aşma hedefi yatmaktadır. Öte yandan kapitalist bir devlet de emperyalizme karşı politikalar izleyebilir. O nedenle ne milliyetçi, anti-komünist ve tarihsel gerçekleri işine geldiği gibi çarpıtan Putin yönetimi sosyalist bir hükümet sayılabilir, ne de emperyalist stratejilere karar kılan bir kapitalist devlet olarak Rusya Federasyonu sosyalizmin "örnek" ülkesi olarak gösterilebilir. Rusya Federasyonu'nda egemen olan üretim tarzı tekelci kapitalizmdir; egemen sınıf ise tekelci burjuvazidir. Ama bu gerçek diğer bir gerçeği, yani BM Şartı gereğince aynı diğer devletler gibi, hükümdar devlet olma ve varlığını koruma hakkını ortadan kaldırmaz. Bu nedenle de ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ışığında gerek Rusya Federasyonu ve Ukrayna'nın gerekse de Donetsk ve Lugansk Halk Cumhuriyetlerinin varlıklarının savunulması doğru demokratik ve barışçıl tavidir. Aynı şekilde Ukrayna'nın ABD emperyalizminin vasal devleti olmasına, NATO üyesi yapılmasına, ABD, NATO ve AB'nin Rusya Federasyonu'na yönelik saldırgan politikalarına karşı çıkmak, Ukrayna hükümeti içindeki faşist güç yapısının dağıtılmasını sağlayan, halk cumhuriyetlerini tanıyan, bunlar ve komşusu Rusya Federasyonu ile barışçıl ve iyi komşuluk ilişkileri içinde olan, bloklar arasında tarafsız, nükleer silahlardan arındırılmış, demokratik bir Ukrayna talep etmek de bu tavrın tamamlayıcısı olacaktır.

Parantez açarsak, yani sırası gelmişken komünistlerin savaş konusundaki görüşüne yer vermek gerekir. Komünistler için bu savaşın temel nedeni emperyalizm devresindeki kapitalist sistemdir: Emperyalist güçler iktisadi, siyasi ve askerî araçlarla etki alanları, hammadde ve enerji kaynakları, piyasalar ve nakliyat yolları üzerinde hakimiyet kurmak için mücadele etmektedirler. Kapitalist rekabet mantığı devamını emperyalist savaşlarda bulur. Savaş günümüzün emperyalist-kapitalist dünya düzeninde kapitalist siyasetin askerî araçlarla devamıdır. NATO emperyalist güçlerin en

saldırgan savaş aygıtıdır ve yayılmacı-militarist politikaları ile dünya çapında barışa yönelik en büyük tehdittir. Tam da bu nedenle komünistler Rusya Federasyonu ile Çin Halk Cumhuriyeti’nin NATO üyesi ve/veya NATO işbirlikçisi ülkelerle kuşatılmalarına ve köşeye sıkıştırılmalarına karşı çıkmayı, gerçek sınıfsal ve devrimci duruş sayarlar.

Böylesi bir duruş ve bu temelde geliştirilen siyasi söylem retorsiyon ustası olduğunu kanıtlayan Putin yönetiminin politikalarından bağımsız sergilenmelidir. Retorsiyonlar, yani misilleme amaçlı kısıtlayıcı önlemler (örneğin Rus diplomatlarını Persona non grata ilân eden ülkelerin diplomatlarına aynı tavrı göstermesi) son yıllarda Putin yönetiminin baş vurduğu merkezi araçlardandı. Şimdi ise Rusya Federasyonu ordusu ABD ve müttefiklerinin Yugoslavya, Irak veya Libya’ya karşı uyguladıkları askerî-politik senaryoları birebir Ukrayna’ya karşı uygulayarak, Moskova’nın Washington, Brüksel, Berlin ve Paris ile eşit göz hizasında görülme talebine tercüman olmaktadır. Bununla birlikte çizilen kırmızı çizgilerin aşılmasına net ve aynı şiddette yanıt verileceği ifade edilmektedir. Halbuki ABD ve NATO Putin yönetiminin istediği güvenlik garantilerine iyi niyetli bir yanıt verselerdi ve Ukrayna’yı NATO üyesi yapmaktan vazgeçselerdi, güncel savaş gereksiz ve gerekçesiz olacaktı. Rusya önceki Yugoslavya, Irak, Afganistan ve Libya savaşlarını sadece protesto ederek izlemek zorunda kalmıştı. Şimdi ise Batılı güçler – nükleer savaş göze alamadıklarından – Rusya’nın konumuna düştüler. Hiç şüphesiz bu durumun sorumluları bizzat kendileridir.

Alman emperyalizminin özgün rolü

Güncel gelişmede Almanya’nın özgün bir rolü ve sorumluluğu olduğunu söylersek, yanlış yapmış olmayız. Alman emperyalizmi 1989/1990 karşı devriminin ardından Çekoslovakya’nın bölünmesini, Yugoslavya savaşını ve AB ile NATO’nun Doğu Avrupa’ya genişlemesini destekleyerek, iktisadi ve siyasi yayılma politikası izlemiş, Putin’in yönetime gelmesinden sonra da iş birliği politikasını geliştirmişti. Berlin bu çerçevede eski SSCB etki alanını öncelikle iktisadi penetrasyon yoluyla ve ticaret, teknoloji, mali ve enerji politikalarını bir bütün olarak ele alan jeo-ekonomi stratejisiyle kontrol altına almayı çalışıyordu. Bu jeo-ekonomik saldırı stratejisinin nelere yol açabildiğini 2015 Yunanistan borç krizinde görebildik.

Rusya’ya karşı hem sınırlama, hem dahil etme olarak tanımlanabilecek bu

stratejiyle Almanya Doğu Avrupa ülkelerine Alman ihracat sanayinin taşeron rolünü oynamayı ve enerji ve hammadde tedarikçisi olarak Rusya Federasyonu’na çevresel konumda kalmasını dayatmıştı. Ancak gerek bu yakınlaşmayı gerekse de Avrupa’nın Çin Halk Cumhuriyeti ile olan ilişkilerini çözülmekte olan hegemonyası için bir tehdit olarak algılayan ABD emperyalizmi, gerek Almanya ve Avrupa’yı kendi etki alanında tutmak gerekse de Berlin-Moskova hattını yıkmak için eskalasyon sarmalını tımandırmaya başladı. Bu çerçevede Polonya, Macaristan ve Baltık ülkeleri gibi AB üyesi ülkelerle ilişkilerini derinleştirdi ve bunların baskın Almanya’ya karşı AB içindeki konumlanışlarını destekledi. Aynı zamanda Nord Stream boru hattına karşı hem kendi likit doğal gazını satabilmek hem de Berlin ve Moskova arasındaki iktisadi ilişkileri baltalamak amacıyla baskısını artırdı.

2014 Ukrayna kriziyle Almanya ve Rusya Federasyonu arasındaki ilişkiler limonileşmeye başladı. Transatlantikçi sermaye fraksiyonlarının Alman siyasetinde giderek daha fazla mevzi kazanmasıyla Rusya düşmanı söylem güçlendirildi ve Ukrayna’daki faşist gelişme doğrudan desteklendi. CDU’ya yakın Konrad-Adenauer-Vakfı gibi kurumlar aracılığıyla Ukraynalı politik elitler arasında yakın ilişkiler kurularak, Ukrayna’nın Rus etki alanından uzaklaştırılma çabaları hız kazandı. Nitekim 2021 Federal Parlamento Seçimlerinde Transatlantikçi Yeşillerin zaferle çıkması sonucu kurulan Scholz hükümeti Merkel döneminden uygulanan çifte strateji ve denge politikalarından uzaklaşmaya başladı ve 27 Şubat 2022’de gerçekleştirilen Federal Parlamento oturumunda strateji değişikliğini resmen ilân etti.

Şansölye Scholz, aynı 1914’te olduğu gibi, sadece SPD’yi değil, reformist toplumsal ve siyasi sol dahil olmak üzere, tüm siyaset arenasını militarist-yayılmacı politikaların arkasına dizdi. “Rusya’yı çökteceğiz” söylemi siyasilerin ve medya temsilcilerinin “devlet aklı” hâline getirilmiş durumda. 100 milyar Euro’luk özel silahlanma fonunun yanı sıra, savunma bütçesini yurt içi GSMH’nin yüzde ikisine çıkartmayı ve bunun için anayasal değişiklikleri gerçekleştirmeyi karar altına alan ve Doğu Avrupa’daki ordu biriklerinin sayısını artıran Alman emperyalizmi böylelikle doğrudan savaşın tarafı olmuştur. Bu bağlamda propagandasını yürütmekte ve aslında savaşa karşı sokaklara dökülen on binlerce insanı militarist-yayılmacı politikanın destekçileriymiş gibi lanse etmeye çalışmaktadır. Sadece bu da

değil, açık ırkçı yaklaşımlarla hem Hırıs-tiyan olmayan mültecilere hem de Rus vatandaşlarına veya Rus asıllı insanlara karşı toplumsal düşmanlığı körükleyerek, aforoz politikası uygulamaktadır.

Sonuç yerine

Batılı emperyalist güçler oldum olası Rusya Federasyonu’nu – aynı ABD’li şahin politikacı Brezezinski’nin önerdiği senaryolar çerçevesinde – masif yaptırımlar, saldırganlık, silahlanmaya zorlama, kuşatma ve propaganda ile çökertmeyi ve rejim değişikliği sağlamayı amaçlamaktadırlar. Ukrayna savaşı ile de bu amaçlarını artık gizlemeye gerek görmüyorlar ve açıkça ifade edebiliyorlar. Ancak bu tavrın ne denli tehlikeler içerdiği ve hesaplanamayacak riskler ile beklenmeyen reaksiyonları tetikleyebileceği de çok açık. Putin’in nükleer cephane dahil olmak üzere, ülkenin “caydırıcı silahlarını” alarına geçirmiş olması bunu göstermektedir. Nükleer silahlarla yürütülecek bir sıcak savaş tehlikesi bugün hiç olmadığı kadar akut hâle gelmiş durumdadır.

O açıdan barış ve demokrasi taraftarları, devrimci ve komünist güçler sadece “savaşı durdurun” demekle yetinmemeli, her ülkede kendi hükümetlerini eskalasyon sarmalından uzaklaşmaları için baskı altına alacak toplumsal direnç mekanizmalarını örmelidirler. Barış ve demokrasi taraftarı insanların bugün önlerinde duran en ivedi görev, her türlü gerilime ve her türlü silahlanmaya karşı mücadele etmek, öncelikle ezilen ve sömürülen halkları olumsuz etkileyecek yaptırımların durdurulmasını ve orduların geri çekilerek barış ve ortak güvenlik görüşmelerinin başlatılmasını savunmaktır.

Komünistler açısından ise asıl düşman bellidir: Bulduğumuz ülkelerdeki egemen sınıflar! O nedenle en sağlam ve en doğru anti-emperyalist duruş ve enternasyonalist dayanışma, önce kendi ülkelerimizdeki egemen sınıflara karşı mücadele etmektir. Bu gerçeği görmeden ve kabullenmeden tek taraflı olarak Rusya Federasyonu’na “dur” demek yeterli olmamakla birlikte, emperyalist stratejilerin faydalı aptalı olmak anlamına gelir. ■

(**Özür:** Yazarımız **Murat Çakır** yoğunlaştığı araştırma çalışmalarından dolayı önümüzdeki birkaç sayıya yazı yazamayacaktır. Bu süreçte makale tarzında kısa yazıları ile yetinmeye çalışacağız.)

Politika Gazetesi’ni bulabileceğiniz adresler

Siz de il ve ilçelerinizde uygun gördüğünüz Kıtabevi ve Gazete Bayileri ile ilişki kurarak onların isim, adres ve telefon numaralarını Gazete Merkezimize iletebilirsiniz.

İSTANBUL

Anadolu Yakası:

Kadıköy: *Mephisto Kitabevi:* Asım Gündüz Cad. No:23
Kadıköy: *Üç Deniz Kitabevi:* Pavlonya Sok. No:10 Kadıköy
Kadıköy: *Yaykoop:* Caferağa Mh. Tellalzade Sk. No:30

Avrupa Yakası:

Beyoğlu: *Mephisto Kitabevi:* Kuloğlu Mh. İstiklal Cad. No:125
Beşiktaş: *Mephisto Kitabevi* Sinanpaşa Mh. Köyiçi Myd. 15
Beyoğlu: *Semerkan Kitabevi:* Süslü Sakı Sk. No:5 Tarlabası
Osmanbey: *Beyaz Adam Kitabevi:* Halaskargazi Cd. 17/A
Mecidiyeköy: *Karaduman Gazete Bayii:*
Eyüp: *Özgür Büfe:* Karadolap Mah. Veysel Karani Cd. No: 16/A
Sefaköy: *Boran Kırtasiye:* Halkalı Cd. Kocabıyık Sk. No:3/A.

ANKARA

Kızılay: *Doruk Kitabevi:* M.paşa Cd. 28/A
Kızılay: *Tayfa KitapKafe:* Meşrutiyet Mah. Selanik Cad. 82/32
Kızılay: *Turhan Kitabevi:* Yüksel Cd. No: 8

İZMİR

Alsancak: *Yakın Kitabevi:* Kıbrıs Şehitleri Cd. No:104/A
Buca: *Emek Kitabevi:* Vali Rahmi Bey, Uğur Mumcu Cd. No:2,

ANTALYA

Merkez: *Kitapkurdu Sahaf:* Elmalı Mh. 25. Sk. No:5/A M.paşa

TRABZON

Merkez: *RA Kitabevi:* Uzun Sk. Saray Çarşısı No:60 Trabzon

RİZE

Fındıklı: *Arkadaş Kitap-Kırtasiye:* Cumhuriyet Cd. N: 50/B

MARDİN

Kızıltepe: *Aldemir Basım Dağıtım:* Orduvehi Karşısı No:6 D:6

DİYARBAKIR

Yenişehir: *Vilaf Kitabevi:* Koop. Mh. Akkoyunlu 4 Sk. Mekan Apt No:11/B
Yenişehir: *Özde Büfe:* Ofis Ekinçiler Cad. Devran Apt Altı

EDİRNE

Merkez: *Bellek Kitabevi:* Sabuni Mh. M. Günel İş Mrk.D:Z-08, Balıkpazarı

ESKİŞEHİR

Odunpazarı: *İnsancıl Kitabevi:* İstiklal Mh. Yeşiltepe Sk. 24/A,

HATAY

Merkez: *Yeni Dünya Tanıtım:* Cumhuriyet Mh. Gündüz Cd. Kentarma Sk./Antakya

BANDIRMA

Ozan Sanat Evi, İhsaniye Mh. İstiklal Cd. 44. Sk. No:51/B
Serüven Kitabevi, Günaydın Mh. Eski İtfaiye Cd.

AYDIN

Didim: *Emek Büfe:* Mavi Şehir Belediye Halk Pazarı, Didim

MALATYA

Merkez: *Fidan Kitabevi:* Kığılı Cami, No:1

SAMSUN

İlkadım: *Penguen Kitabevi:* Çiftlik Mh. Ümraniye Sk. No:27/A

ŞIRNAK

Merkez: *Kelepir Kitabevi:* Sökmenler Plaza, Zemin Kat, No:4

KARAMAN

Merkez: *Danış Kitabevi:* Külhan Mah. 2.İstasyon Cad No:5

KIRŞEHİR

Merkez: *Gül Kitabevi:* Ahi Evren Mh. 735. Sk. No: 10

MANİSA

Akhisar: *Kültür Kitabevi:* Tahir Ün Cad. No:150 / A

ÇANAKKALE

Gölge Kitabevi: Kemalpaşa MH. Tarla Sk. No:30/32 A Merkez- Çanakkale

Newroz Ateşi,

Direnişin ve Birliğin Yolunu Aydınlatmaktadır!

□ Mehmet DEMİR

Newroz'da, Kürtler kendilerini yeniden bulmakta ve özgürlük mücadelelerine daha sıkı sıkıya sarılmaktadırlar.

Newroz öncesi ve sonrası günler, her zaman Kürt Özgürlük Mücadelesi için tarihi önemde sayılacak gelişmelerin yaşandığı değişimlere ve olaylara tanık olmuştur. Newroz, 70'li yıllardan bu yana Kürtler için önemi giderek artan bir bayram haline gelmiştir. Newroz'un Kürtler için bu derece önemli bir mücadele günü olması karşısında sömürgeciler de durmamış ve her Newroz'da saldırılar ve katliamlar geliştirmişler ve bugünü Kürtler için bayram havasından çıkarmak istemişlerdir. 16 Mart 1988 de Saddam rejimi tarafından kimyasal silahlar kullanılarak gerçekleştirilen Halepçe katliamı ve 1992 yılında Şırnak, Nusaybin ve Cizre Newroz kutlamalarında TC'nin özel timlerinin kitlelerin üzerine ateş açmaları sonucunda 100'den fazla yurtsever Kürt hunharca katledilmiştir. Bunlar benzeri irili ufaklı daha birçok saldırı Newrozlara denk getirilerek Kürtler için bu anlam-lı gün, vahşete boğulmak istenmiştir. Yeni bir Newroz sürecine girerken Kürt Özgürlük Mücadelesinin bugün ulaştığı gelişmeleri değerlendirmek ve bu Newroz döneminin nelere gebe olduğunu ortaya çıkarmak bölgemiz açısından da önem arz etmektedir. Kürdistan'ın parçalanmışlığı ve bu gün her parçada Kürtlerin özgürlük mücadelelerinin olduğu düzey bölgemizi derinden etkilemektedir. İttifaklar sorununa değinirken bunun

bölge halklarının demokrasi ve özgürlük mücadeleleri açısından taşıdığı önemi ifade etmiştik. Bölge halklarının özgürlük ve demokrasi mücadeleleri doğru bir yola kanalize edilmek isteniyorsa, Kürt halkının mücadelesi ile ortak bir dayanışma içerisine girilmesi gerekmektedir.

20 Mart 2022 günü Silopi'de Newroz kutlaması.

Halkların bu dayanışması geliştirilmeden bölgemize tam anlamıyla özgürlüklerin ve demokrasinin gelmesi gerçekleşmeyecektir. Kürt direnişinin bölgenin devrimci dinamiklerini harekete geçirmede taşıdığı önem, bugünkü gelişmeler ışığında daha net bir şekilde görülmektedir. Halkların nefes alabilmeleri ve demokrasi yolunda ilerleyebilmeleri için, bölgemizin demok-rasi ve barıştan yana olan ilerici güçleri, bu devrimci odağın etrafında bir direniş ve mücadele birlikteliği geliştirmek zorundadırlar.

Newroz, Yeni Bir Başlangıç Olmalı !

Newroz, Kürtler için olduğu kadar bölgemizin diğer bazı halkları için de önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Newroza çeşitli anlamlar yüklense de bu günün yeni bir günün başlangıcı olduğu gerçeği değişmemiştir. Yeni başlangıçlar ileri doğru gelişmek

isteyen halklar için hep önemli olmuştur. Newroz'un Kürtler için sadece bu yıl değil gelecek yıllara da uzanacak bir başka önemi vardır. Newroz'un tarihsel gerçeklik içerisinde Kürtler için taşıdığı önem çok geniş şekilde izah edilmiş ve değerlendirmelere tabi tutulmuştur.

Kürtler özgürlük mücadeleleri ile birlikte Newroz'u yeniden yaratmakla kalmamış, yeni bir günün başlangıcından öteye bu güne devrimci bir anlam da kazandırmışlardır. Bundan dolayıdır ki günümüzde Newroz derken, bu devrimci dinamiğinden bahsetmek ve bu anlamını kavramak gerekmektedir. Newroz'ların kitlesel kutlanması ve bu günün artık olmazsa olmazlardan bir gün haline gelmesi, Kürtlerin mücadelelerinin belirli bir seviyeye gelmesi ile mümkün olabilmiştir. Kürtlerin Newroz'a kazandırdıkları bu anlam özgür bir yaşam için ödedikleri bedeller ile birlikte daha bir anlam kazanmıştır. Eskiden sömürgeci egemenlerin ulaşamadığı ve egemenliklerinin uzağında kalmış olan dağlık ve kırsal alanlarda gizli ve küçük çaplı kutlamalar yapılırken, bugün tüm engelleme ve gerçek içeriğini boşaltma çabalarına rağmen, devrimci ve direnişçi bir anlam içerisinde, Kürtler ve dostları meydanlara çıkmakta, Newroz

ateşini korkusuzca tutuşturup kitlesel katılımlar ile kutlamaktadırlar.

Kuzey Kürdistan'da Newroz'un adeta yeniden doğuşunun ilk ışıkları, kıyıda-köşede yakılan küçük ateşlerin çıkardığı kıvılcımlarda ortaya çıkmıştır. Yüreklere korkunun yerine direniş tohumları ekilmiş, yeni güne yeni zamanlar yaratılarak başlangıç yapılmış ve unutturulmak istenen Newroz adeta küllerinden yeniden doğmuştur. Kürtlerde özgürlük bilinci ve uyanışın gelişmesi, Newroz kutlamaları etrafında yeni bir biçime kavuşmuş ve devrimci bir içerik kazanmıştır. Newroz, Kürtlerde yeniden dirilişin ateşini yakmış ve bu ateşe süreklilik kazandırmıştır. Newroz'un özgürlük mücadelesinde kazandığı bu anlam Kürtlerin halk olarak varolmalarının yolunu açmakla kalmamış bölge halkları ile birlikte özgürlüğe gitmenin de temel taşlarını döşemiştir. Günümüz Dehalklarının zulmünün son bulması, işte bu yeni anlamına kavuşan Newroz'un yeni başlangıçlara temel olarak alınması ile mümkün olabilecektir.

Newroz ve Birlik

Newroz, yeni başlangıçlar derken bu, en başta Kürt özgürlük mücadelesinin kendisinden başlatması gereken bir adım olarak görülmek zorundadır. Newroz yaklaşırken Kürt siyasi hareketleri çeşitli değerlendirmeler yapmakta ve Newroz'un önemine dair söylenen sözler bir kez daha Kürtler arası birliğe gelip dayanmaktadır. Birliğin önemi sadece Newroz'da hatırlanıyor demek istemiyoruz. Fakat yapılan açıklamaların en önemli ögesini bu oluşturmaktadır. Newroz ruhu, sahip çıkıldığında Kürtlerin birliğini kaçınılmaz bir şekilde dayatmaktadır. Newroz'a gerçek anlamda bir sahiplik yapılacaksa birlik yolunda var olan engeller ortadan kaldırılmalıdır. Birliğin önüne geçecek daha önemli bir gelişme, şu anda Kürtlerin gündeminde ön sıraları tutacak bir ağırlığa kavuşmuş değildir.

Newroz için yapılan açıklamaların sözde kalmaması ve sadece bir iyi niyet gösterisi olmaktan çıkması için yapılması gerekenler de çok açıktır. Bölgemizin ve buna yakın coğrafyada çözüm bulmamış sorunların varlığı her geçen gün daha ağır bir şekilde kendisini hissettirmektedir. Bu çatışmalı ortamdan Kürtler ile bölge halklarının barış ve demokrasi bayrağını yükselterek çıkabilmeleri ortak bir mücadelenin temellerinin atılması ile mümkündür. Newroz'un tarihsel anlamlarından biri de zulme karşı birlik olmaktır. Demirci Kawa'nın dağlarda yaktığı ateş köleci bir imparatorluğun sonunu getirmiş ve yeni bir günün başlangıcını müjdelemiştir. Bugün Kürtler özgürlük mücadeleleri ile Newroz ateşini her dört parçada tutuşturmuş ve özgürlüğe giden yolda önemli gelişmeler yaratmışlardır. Mücadelenin ulaştığı bu evrede ardına sığınılacak bahaneler de kalmamıştır. Bir başka deyimle ileri sürülen gerekçeler, birlikten daha önemli değildir. Kürt siyasi güçlerinin birliği başaramamaları Newrozların anlamı ile çelişmektedir. İstisnasız her Kürt hareketi bu yılki Newroz açıklamalarında ulusal birliği gündemlerine aldılar. Bu konudaki engelleri aşmak o kadar da zor olmasa gerek. Birliğe gerçekten niyet etmek ve bu yolda kararlı yürümek gerekmektedir. Sömürgeci egemenlerin ve uluslararası güçlerin birlik yolunda engeller çıkardıklarını bilmekteyiz. Bu engelleri aşabilmek, yine birlik olunduğunda gerçekleşebilir. Bu yılki Newroz'un önemi, birlik yolunda son şansların harcanmaması gerektiğini, daha açık bir şekilde ortaya çıkarmasında da yatmaktadır.

Farklılıkların olması biraraya gelmeyi engellemez. Kürtlerin birliği sanıldığı gibi milliyetçiliği öne çıkarmakla da gerçekleşmez. Kürdistan'ı egemenlikleri altında tutan sömürgeci devletlerin Kürt özgürlük mücadelesini engellemek için çeşitli oyunlar tertipleediklerini bilmekteyiz. TC ve İran'ın dolaylı ve direk saldırıları her geçen gün yeni boyutlar kazanmaktadır. Bu egemenlerin Kürtlerin ne özgürleşmesini ve ne de birlik olmalarını istemediklerini bilmekteyiz. Tüm çabalarını bunu engellemek için harcamaktadırlar. Bu saldırıları boşa çıkarmak, ancak Kürtler birlik olurlarsa mümkün olabilir. Bu birliğin sözde kalmaması için yapılması gerekenlerin en başında, ilk elde karşılıklı suçlamalardan vaz geçerek bir masaya oturmayı başarmak gelmektedir.

Yeni Newrozları Beklerken

Kürtlerin özgürleşmesi bölgenin yapısını da değiştirecek ve bölge halklarının barış ve demokrasi içerisinde yaşayabilecekleri bir gelişmeyi yaratacaktır. Bölgemizde çözüm bekleyen sorunlar az değildir. Tüm bu sorunlar birbirini etkilemektedir. Kürt sorununun çözümü bir domino etkisi yapacak ve peşpeşe çözümleri hızlandıracaktır. Sadece bölgemizdeki gelişmeler değil dünyada yaşanan gelişmeler de Ortadoğu'yu yakından etkilemektedir. Bölgemize baktığımızda en önemli sorunların başında Kürt sorunu gelmektedir. Emperyalizmin ve bölge gericiliğinin geriletilerek bölgemizden atılması Kürt sorununun demokrasi içerisinde çözülmesi ile mümkündür.

Ortadoğu ve dünyamızda yeni bir düzenin kurulmasından bahsedilmektedir. Yeni kurulmak istenen dünya düzeninin halkların lehine olmayacağı şu an yürütülen savaş ve çatışmalardan görmekteyiz. Bölgemize baktığımızda uluslararası güçlere dayanarak egemenlik yürütmek isteyen TC ve İran, mevcut çatışmalı durumun devamından yanadırlar. Tarihte kalmış imparatorluk heveslerini günümüze taşımak isteyen bu her iki güç bölgemizde çatışmalı ve savaş durumunun devamında kendi varlıklarını görmektedirler. Kürdistan üzerinde egemenliklerini devam ettirmenin bir yolu da savaşı ve çatışmaları her alana taşımak olduğunu bilmektedirler. Bundan dolayıdır ki ne Kürt sorunun çözümüne ne de Filistin, Yemen, Lübnan gibi ülkelerde yaşanan çatışmaların bitirilmesine katkı sunmamaktadırlar. Tam tersine mevcut durumun devamından çıkarları doğrultusunda yararlanmaktadırlar. Bölgemizde bu

saldırganlık boşa çıkarılırsa barışın yolu da açılacaktır.

Bu sorunlar yumağında Türkiye ve Kuzey Kürdistan gerçeğine döndüğümüzde karşımıza yeniden birlik ve ittifaklar sorunu çıkmaktadır. Türk ve Kürt solu olarak adlandırdığımız demokratik, ilerici ve sosyalist güçler uzun bir zamandan bu yanadır yeniden artan bir çaba ile ittifaklar sorunu gündemi ile meşgul durumdadırlar. Geçmiş mücadele deneyimleri ve ittifak kurma çabaları göstermiştir ki sol bu konularda sınıfta kalmıştır. Bugün yürütülen ittifak görüşmeleri de çoğu zaman bazıları için biçime takılıp kalmaktadır. Halklarımızın karşısında faşist bir rejim vardır. Bu faşist rejim her geçen gün bu saldırganlığını artırmaktadır. Kaybedeceklerini ve toplumu eskisi gibi yönetemeyeceklerini gördükçe saldırganlıkları daha da gelişecektir. Faşist rejime karşı birlikte mücadele etmekten başka bir çözüm yolu daha keşfedilmemiştir. Hitler faşizminin gelişmesi ve buna karşı mücadelenin tarihi bilinmektedir. Hitler faşizminin iktidarı ele geçirmesi ve buna karşı gelişen direniş derslerle doludur. Bugün TC içerde ve dışarda yürüttüğü saldırganlığını sanki sadece Kürt özgürlük mücadelesine karşıymış gibi lanse etmektedir. 'Terörizm' damgası ve içeride körüklenen milliyetçilik ile bir beka sorunu yaratılmış ve kitleler bu şekilde kendi yörüngesi içerisine alınmaya çalışılmak istenmektedir. Hitler ve benzeri faşist rejimlerin uyguladıkları benzer taktikler burada da karşımıza çıkmaktadır. Adım adım her direniş odağı geriletilerek toplum tam olarak egemenlik altına alınmak istenmektedir.

Tüm bu saldırılara karşı çıkmak, ortak bir mücadele ile mümkün olabilir. Kürt sorununa ad koyamayan ve bundan kaçan, bir başka deyimle Kürde Kürt, Kürdistan'a da Kürdistan diyemeyen bir solun faşizmi geriletmeye başarılı olamayacağını görmek gerekmektedir. TC'nin manipülasyonlarına gelmeden sorun, sadece bir çatışma ya da savaş boyutu ile ele alınmamalıdır. Çatışma ekseninde kalınca milliyetçi ya da beka sorununun girdabına kapılmak isten bile değildir. Demokratik ittifaklar geliştirilirken biçime takılıp kalanlar, faşizme karşı gerçek bir mücadeleden kaçmakla kalmıyor aynı zamanda bu rejimin devamına bilerek ya da bilmeyerek payanda olmaktadır. Şu an halklarımızın barış ve demokrasi içerisinde yaşamalarından daha önemli bir gelişme yoktur.

Bölgemizde çözülemeyen sorunlara baktığımızda, çözümsüzlüğün temelinde barış ve demokrasi güçlerinin ulusal sınırları aşıp ortak bir mücadele geliştirememeleri yatmaktadır. Çözümsüz kalan ve çatışmalı sorunların temelinde bu yatmaktadır. Kürt özgürlük mücadelesi ortak mücadelenin temellerini atmakla, bölgemizde yeni adımların önünü de açmaktadır. Birlik geliştikçe yeni Newrozlar bölgemiz için gerçek anlamında kutlanmaya devam edecektir. Bir başka deyimle Newroz gerçek anlamına kavuşmuş olacaktır.

Kürt özgürlük mücadelesi bugün her parçada bu ortak mücadelenin temellerini atmak ile kalmamakta bunun gelişmesi için adımlar da atmaktadır. Rojava örneği, Suriye halklarının biraraya gelmesinde önemli bir deneyim olmaya devam etmektedir. Bu adımın başarısı giderek etkisini bölge düzeyinde göstermektedir. Bölge halklarına istenince demokratik temellerde biraraya gelinebileceğini göstermesi açısından da önemli bir deneyimdir. Bu adımın daha ileri götürülmesi barışın yollarını da açacaktır.

Bu Newroz sürecinde Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da ortak mücadelenin temelleri geniş halk kesimlerinin katılımı ile gerçekleştirilebilirse faşizm geriletilecek ve demokrasinin yolu açılacaktır. Adım adım faşizm geriletildikçe halklarımız arasına sokulmak istenen düşmanlık tohumları yeşerecek bir zemin de bulamayacaklardır. İşte o zaman Newroz gerçek anlamına uygun bir şekilde kutlanacak bir bayram olacaktır. ■

Kurucu Sahibi ve İlk Sorumlu Müdürü: K. Tayfun Benol
(10.10.2015'de Ankara Katliamı'nda Kaybettik)

Önemli not: İşsiz, emekli, engelli, öğrenci ve devrimci siyasi tutsaklara ücretsiz abonelik

Stalin Sonrası Döneme Geçiş: Çöküşün Kodları (3)

□ Sinan DERVİŞOĞLU

Savaş Sonrası SSCB'de Alternatif Reform Planları:

I. Stalin'in "Planı"

Savaş sonrası Sovyet toplumunda bir değişim ve reform beklentisi olduğu tespit etmek durumundayız. Bu son derece doğaldır, zira ülke hem savaşta bütünüyle (tüm halklar ve tüm kuşaklar) büyük bir bedel ödemiş, savaşın, yani "silahlı siyasetin" aktif unsuru haline gelmiş, savaş sonunda elde edilen zaferle de dünya çapında bir siyasi-askeri süper güç haline gelmiştir. Ülke hem zor günleri (fakirlik, teknolojik gerilik, feodal kalıntılar), hem de iç çatışmaları (parti içinde başlayıp toplumu saran ve daha önce bahsettiğimiz temizlik kampanyalarını) aşmış; tek bir yumruk gibi büyük bir başarıyı hayata geçirerek geleceğe umutla bakmaya başlamıştır. Hem iç, hem de dış düşman tümüyle yenilmiş, bu olgular 1930'lardaki gibi siyasal katılımı sınırlamanın makul gerekçesi olmaktan çıkmıştır. Batı emperyalizmi elbette yeni bir tehdittir; ancak ülkenin ulaştığı nükleer silah ve devasa askeri güç, tüm Sovyet halklarına güven vermektedir. Sovyet halklarının buna bağlı olarak siyasette daha fazla katılım ve söz sahibi olma beklentisi, ve bu yönde bir siyasal değişim/dönüşüm isteği tüm yönetici kademelerde hissedilmektedir ve çeşitli reform planları gündeme gelmiştir.

Stalin'e yönelik suçlamaları boş çıkaran analizleriyle tanıdığımız **Grover Furr**, "*Stalin ve Demokrasi*" adlı eserinde belgelere dayanarak bizzat

Yazı dizimizin birinci bölümünde, SSCB tarihinin en tartışmalı ve istismara en açık konusu olan siyasi tasfiyeler konusunu inceledik ve bir yandan onu gerekli kılan faktörleri, öte yandan bu tasfiyenin yürütülüş biçimi sonunda oluşan negatif birikimi ortaya koymaya çalıştık. 71. sayıda yayınlamaya başladığımız ikinci dizimizin bu bölümünde, Stalin sonrası döneme geçişte oluşan gelişmeleri ele almaya devam ediyoruz.

Değerli Okurlarımız,

Mustafa Suphi Vakfı'nın çalışma programı arasında farklı konular yer almaktadır.

- Türkiye Komünist Partisi'nin tarihi ve Mustafa Suphi'lerin politik programatik görüşleri ile ilgili araştırmaların, günümüze nasıl yön verebileceği;

- Sovyetler Birliği başta olmak üzere Sosyalist ülkelerde yaşanan karşı-devrim hareketi üzerine araştırmalar, görüşler;

- Günümüzde dünyadaki güçlerin yer alımı, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin niteliği, konumu ve uluslararası güçler dengesinde üstlendikleri rol;

- Küba ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyetleri'nin durumu ve gelişimine ilişkin tartışmalar ve bu konulara bağlı bir dizi farklı inceleme, araştırma ve değerlendirmeler...

Vakıf olarak tüm bu konularda farklı görüşlerin tartışıldığı, araştırmaların geliştirildiği çalışmalar içindeyiz.

Gazetemizin 67. sayısından itibaren oldukça uzun bir süreye yayılacak Sovyetler Birliği ile ilgili **Sinan Dervişoğlu** yoldaşımızın çalışmalarına yer veriyoruz. Sinan yoldaş, ayrıntılı ve uzun zaman alan titiz bir çalışma süreci sonucunda gazetemizin sayılarında tefrika olarak yayınlıyacağımız araştırma yazılarını hazırladı. Tefrikalar yayınlandığı süreçte bu çalışma kitap halinde yayınlanırsa dahi biz yayınıma devam edeceğiz ve kitabın yayınlanacağı yayınevi ile ilgili sizleri bilgilendireceğiz.

Sinan Dervişoğlu yoldaşımız da mutlak doğru iddiasında değil. Yaptığı çalışmayı dikkatimize sunarak görüş, öneri ve katkılar ile zenginleştirmemize özellikle değer veriyor. Bu anlamda sadece pasif bir okuyucu olarak değil, aktif tartışma yoluyla çalışmaya katkı sağlamanızı özellikle önemsiyoruz.

MUSTAFA SUPHİ VAKFI
Bilim Kurulu

1) 1947 Parti Program taslağı:

Partinin politik ve ideolojik görevlere ağırlık vermesini hep savunmuş olan Jdanov, 1947 yılında yeni dönem için bir Parti Program Taslağı hazırladı. Bugüne kadar varlığı dahi açıklanmayan bu taslağa, bugün erişme şansı olan sınırlı araştırmacının yaptıkları alıntılar, ciddi bir şaşkınlık yaratmaktadır. Taslakta var olan kimi açılımlar şunlardır:

• Halkın komünist bilincini geliştirerek, idari baskının yerini "kamuoyu etkisi"nin alması

• Devletin işlevlerini daraltarak onu sadece iktisadi hayatı düzenleyen bir mekanizmaya çevirmek

• Kitle örgütlerine, Yüksek Sovyet'e kanun önerileri getirme yetkisi vererek "aşağıdan yasama" girişimlerini yaymak

• Tüm emekçilere karar alma süreçlerine katılım hakkını devreye sokmak

• Tüm iç ve dış politika meselelerinde yurttaşlara ve kitle örgütlerine Yüksek Sovyet'e direkt öneri getirme hakkını tanımak

• Her yıl Parti Merkez Komite üyelerinin "en az altıda birini" zorunlu olarak yenilemek

Jdanov bu taslağı tartışmak da dahil olmak üzere, 19. Parti Kongresi'nin 1947 sonunda toplanmasını önermiştir.

Stalin'in de bilgisi ve onayı çerçevesinde hazırlanan bu taslağın akıbeti meçhuldür ve bir aşamada (muhtemelen MK Plenumunda) reddedilmiş, dahası unutulmaya terk edilmiştir. Kongre ise ancak 1952'de toplanabilmiştir.■

Devamı 14. Sayfada